

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
Інститут економіко-правових досліджень НАН України (м. Донецьк)
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (м. Київ)
Таврійський державний агротехнічний університет (м. Мелітополь)
Донецький державний університет управління (м. Донецьк)
Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне)
Ужгородський національний університет (м. Ужгород)
ДВНЗ «Одеський державний економічний університет» (м. Одеса)
Львівська комерційна академія (м. Львів)
Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація маркетингу»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

I Всеукраїнської науково-практичної конференції

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ:
РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ,
БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ»

Полтава • 30–31 січня 2014 року

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Нестуля Олексій Олексійович – д. іст. н., професор кафедри філософії і політології, ректор ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава.

Члени оргкомітету:

Бритченко Ігор Геннадійович – д. е. н., професор, директор Міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів, завідувач кафедри економіки, бізнесу та менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава;

Березін Олександр Вікторович – д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава;

Ніколенко Сергій Степанович – д. е. н., професор кафедри економічної теорії та прикладної економіки ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава;

Карпенко Наталія Володимирівна – д. е. н., професор, завідувач кафедри маркетингу ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава;

Варцаба Віра Іванівна – к. е. н., професор, завідувач каф. фінансів та банківської справи Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», м. Ужгород;

Шимановська-Діанич Людмила Михайлівна – д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава;

Василенко Валерій Миколайович – д. е. н., професор, заступник директора з наукової роботи Інституту економіко-правових досліджень НАН України, м. Донецьк;

Корнев Михайло Миколайович – д. е. н., професор, декан обліково-фінансового факультету Донецького державного університету управління, м. Донецьк;

Кужелев Михайло Олександрович – д. е. н., професор кафедри фінансів і банківської справи Донецького національного університету, м. Донецьк;

Легеза Дар'я Георгіївна – д. е. н., професор, завідувач кафедри маркетингу Таврійського державного агротехнічного університету, м. Мелітополь;

Іванюта Василь Фалімонович – д. е. н. кафедри бізнес-адміністрування та менеджменту зовнішньо-економічної діяльності ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава;

Верига Юстина Андріївна – к. е. н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава;

Лилик Ірина Вікторівна – к. е. н., доцент кафедри маркетингу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», генеральний директор Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація маркетингу», м. Київ;

Шевчук Олена Юріївна – к. е. н., доцент кафедри маркетингу Таврійського державного агротехнічного університету, м. Мелітополь;

Нікітін Андрій Валерійович – к. е. н., доцент кафедри менеджменту банківської діяльності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ;

Князевич Анна Олександрівна – к. е. н., доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне;

Стойка Вікторія Степанівна – к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород;

Колодинський Сергій Люрсович – к. е. н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством ДВНЗ «Одеський державний економічний університет», м. Одеса;

Карпов Володимир Анатолійович – к. е. н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством ДВНЗ «Одеський державний економічний університет», м. Одеса;

Миценко Наталія Григорівна – к. е. н., професор, завідувач каф. економіки підприємства Львівської комерційної академії, м. Львів;

Педченко Наталія Сергіївна – д. е. н., доцент, декан факультету фінансів та обліку ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава.

А 43 Актуальні питання модернізації національної економіки України в умовах інтеграції до Європейського економічного простору: реформування державного сектору, бізнесу та освіти : зб. наук. праць I Всеукр. наук.-практ. конф., 30–31 січ. 2014 р. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2014. – 122 с.

ISBN 978-617-645-159-4

У збірнику надруковано наукові праці I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання модернізації національної економіки України в умовах інтеграції до Європейського економічного простору: реформування державного сектору, бізнесу та освіти».

Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336
ББК 65.01

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

К. э. н. Азизов Г. С. *, к. э. н. Миргородская Л. А. **

* *Севастопольский национальный технический университет, Украина;*

** *Крымский экономический институт Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетмана, Украина*

АНАЛИЗ ЭКОНОМИК УКРАИНЫ И ПОЛЬШИ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СЧЕТОВ

Приняв за основу анализа экономики пятисекторную модель Д. Белла [1], внесем в нее следующие изменения вместо первичного сектора, составленного из сельского хозяйства и добывающей промышленности, в первый сектор сосредоточим виды деятельности, в которых создаются средства производства, вместо вторичного сектора (по Д. Беллу), где находилась перерабатывающая промышленность, во второй сектор сосредоточим отрасли производящие предметы потребления, содержание третичного и пятеричного секторов (по Д. Беллу) оставим без изменения, но назовем иначе, отражая суть их деятельности как сектор производства всех видов услуг – третий и как сектор формирования человеческого капитала, создания интеллектуальных ценностей и сохранения здоровья населения – пятый. Четверичный сектор, в котором у Д. Белла сосредоточено финансовое обслуживание, которое в Украине недостаточно еще развито, решено включить в третичный сектор всех видов услуг, а вместо этого выделить в особый сектор государственное управление (занято более одного миллиона человек) с целью публичного контроля за его деятельностью. Одной из причин отставания экономики в Украине, по нашему мнению, являются некавалифицированное управления экономикой страны...

Полученная информация позволяет построить табл. 1, в которой за период с 2000 г. по 2011 г. показано движение валового продукта (ВП), продукта промежуточного потребления (ППП) и валовой добавленной стоимости (ВДС) по пяти секторам экономики Украины и Польши.

Исследование данных табл. 1 позволяет сделать крайне интересные выводы и заключения по развитию секторов экономики стран:

1. В Украине 20,3 млн человек занятых в секторах экономики в 2011 г. создали продукции и услуг на 259,9 млрд евро, на одного работника произведено ВП на 12,3 тыс. евро в год. В Польше 14,2 млн человек занятых экономической деятельностью создают товаров и услуг на 761,3 млрд евро, один работник создает ВП на 53,6 тыс. евро, что в 4,35 раза выше.

**Таблица 1. Динамика развития экономики Украины и Польши
в разрезе пяти секторов инновационной модели за 2000–2011 гг.**

		Украина			Польша			Темп роста ВП, %	
Подразделения Украины и Польши	Годы	Стоимость товаров и услуг, млрд евро	Продукт промежуточного потребления, млрд евро	Валовая добавленная стоимость, млрд евро	Стоимость товаров и услуг, млрд евро	Продукт промежуточного потребления, млрд евро	Валовая добавленная Стоимость, млрд евро	Украина	Польша
Сектор 1 Производство средств производства	2000	43,105	39,249	13,856	126,266	80,509	45,756	100	100
	2005	32,006	22,57	9,436	169,494	114,092	55,402	74,3	134,2
	2010	80,478	54,896	25,582	248,832	174,036	74,795	186,7	197
	2011	93,963	65,216	28,347	287,346	194,059	93,773	217,9	227,6
Сектор 2 Производство предметов потребления	2000	18,452	13,164	5,286	48,161	34,39	13,771	100	100
	2005	16,223	11,926	4,295	72,746	51,879	20,867	187,9	151
	2010	36,909	29,196	7,713	100,245	75,216	25,038	200,0	208,1
	2011	43,658	36,097	7,56	112,718	85,52	27,198	236,6	234
Сектор 3 Производство всех видов услуг	2000	15,993	6,427	9,566	126,388	81,428	64,96	100	100
	2005	23,153	13,443	9,71	162,474	72,418	90,056	144,7	128,5
	2010	56,294	32,22	24,074	244,408	107,33	137,078	226,9	193,4
	2011	66,669	38,055	28,614	239,253	116,288	122,965	416,8	189,3
Сектор 4 Формирова- ние челове- ческого капитала	2000	12,036	4,361	7,675	44,44	14,85	29,59	100	100
	2005	23,647	8,598	15,048	59,828	22,713	37,114	196,4	132,8
	2010	35,98	14,616	21,364	88,265	34,945	53,319	298,9	198,6
	2011	34,717	11,576	23,141	89,555	30,607	58,943	288,4	301,5
Сектор 5 Государст- венное управление	2001	6,308	2,02	4,289	17,633	8,521	11,112	100	100
	2005	12,604	4,021	8,583	22,971	8,72	14,251	199,8	130,3
	2010	17,083	5,231	11,851	45,43	13,309	32,121	270,8	257,6
	2011	20,911	6,611	14,3	32,446	10,147	22,29	331,4	184,1
Итого по всем видам производст- ва товаров и услуг	2001	87,5	52,3	35,2	363,8	197,7	166,1	100	100
	2005	155,8	95	60,8	485	269,8	215,2	178	133,3
	2010	226,8	136,2	90,6	717,2	304,8	312,4	259,2	197,1
	2011	259,9	157,55	102,34	761,32	436,62	324,69	297	209,26

2. В Украине в 2000 г. доля ВДС в общей величине ВП составляла – 49,9 %, а в 2011 г. – 39,37 %, в Польше это соотношение было 45,6 и 42,6 % соответственно, то есть развитие экономик стран не сопровождалось экономией продукта промежуточного потребления.

3. Наиболее быстрыми темпами развивался в Украине сектор производства всех видов услуг секторам экономики и населению – рост 4,17 раза (2011 г. к 2000 г.), наиболее низкие темпы были в секторах производства средств производства – 2,17 раза и производства предметов потребления – 2,37 раза.

Опережающими темпами развивался в Польше сектор производств предметов потребления – 2,34 раза и производства средств производства – 2,28 раза.

Общая картина динамики развития стоимости совокупной продукции, продукта промежуточного потребления и валовой добавленной стоимости экономик Украины и Польши представлена на рис. 1.

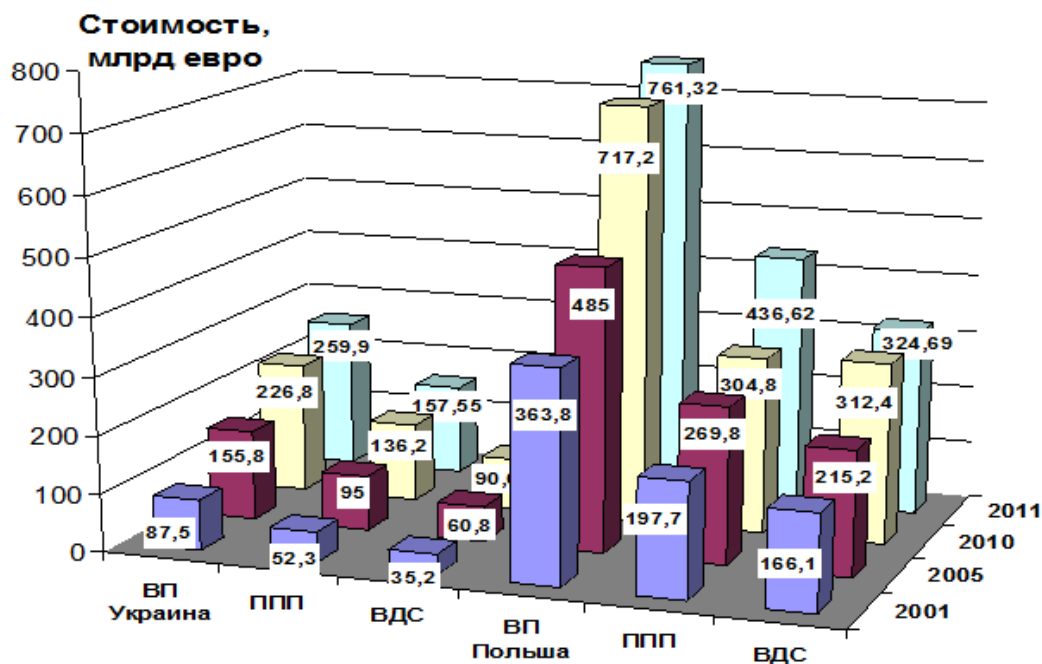

Рис. 1. Динамика развития стоимости совокупной продукции и услуг (ВП), продукта промежуточного потребления (ППП), валовой добавленной стоимости (ВДС) Украины и Польши за 2000–2011 гг.

На диаграмме видно, что если в 2000 г. стоимость продукции и услуг Польши превышала Украину в 4,15 раза, то 2011 г. уже в 2,82 раза, если величина ВДС Польши была больше чем в Украине в 2000 г. в 4,71 раза, то в 2011 г. – 3,59 раза. Но разница в уровне экономического развития стран пока очень велика.

Если производство Украины имело среднегодовой темп прироста, определяемого уравнением $y = 14,506x - 28923$, то в Польше развивалась экономика по тренду $y = 38,232x - 76125$, а это значит, что среднегодовой прирост в Украине

составлял 14,5 млрд евро, то в Польше 38,2 млрд евро. Учитывая, что численность населения в Украине больше, то выход показателей на душу населения будет еще разительней.

Объем подготовки специалистов всех направлений в Польше в несколько раз больше, чем в Украине и выше удельный вес лиц с высшим образованием. В Украине происходит падение, а в Польше рост выхода человеческого капитала на 1 евро финансовых затрат на подготовку рабочих и специалистов. В Польше имеет место высокая экономическая эффективность при растущих затратах на воспроизводство кадров специалистов и высокопрофессиональных рабочих, так в 2010 г. выход человеческого капитала на 1 евро затрат был в 11,6 раза выше, чем в Украине. Число докторов экономических наук в Польше в 3 раза больше, чем в Украине.

Выводы:

1. Метод расчленения экономики на пять секторов позволяет более глубоко, по-новому проанализировать ее развитие.

2. Экономика Польши превосходит по всем секторам экономику Украины, которая, хотя и имеет более высокий темп роста, но отстает в уровне ее развития.

Д. э. н. Алпатова Э. С.

*Казанский (Приволжский) федеральный университет,
Набережночелнинский институт, Российская Федерация*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ В РОССИИ И УСЛОВИЯ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ

Слово «модернизация» несколько лет тому назад вошло в активный политический и научный лексикон и знаменовало собой намерение российского истеблишмента осуществить технологический прорыв и сделать Россию конкурентоспособной на мировом рынке. Однако, как говорится, благими намерениями вымощена известная дорога. По обыкновению, дело закончилось попытками внедрения в различных сферах экономической деятельности предложений инновационного характера, приобретшими характер очередной кампании. «Инновационный проект» Сколково пока в большей степени известен своими скандалами по распилу бюджетных денег, нежели чем действительно прорывными технологическими инновациями. Надо сказать, что сама попытка подлатать значительно обветшавший фасад здания российской экономики без действительно глубоких системных трансформаций характера функционирования производственных отношений была заведомо обречена на неудачу в существующих политических реалиях.

Накопленный в советское время научно-технический потенциал в последующие, рыночные времена был в значительной степени утерян, о чем свидетельствует сопоставление ряда ключевых показателей экономики России в дорыночный период и в настоящее время. Технологический уровень производства в России в настоящее время составляет 20–25 % уровня 1990 г.

Экономика и социальная сфера вследствие нелегитимного и несправедливого передела собственности подверглись масштабной деиндустриализации и деградации, сопровождаемых беспрецедентным по своим масштабам падением качества жизни населения. Если в дорыночном 1990 году доля государственного сектора составляла 91 % всех производственных фондов, а негосударственного – 9 %, то в 2009 г. эти показатели поменялись местами, составив соответственно 22 % и 78 %.

Олигархический клан частных собственников оказался крайне не заинтересован в инвестициях в инновационное развитие, его вполне устраивает извлечение экспортно-сырьевой ренты. Китай ежегодно вкладывает в НИОКР 60 млрд долл., Япония – 100 млрд долл., Россия же – всего около 6 млрд долл. В итоге на сегодняшний день доля российской наукоемкой продукции на мировом рынке составляет всего 0,3 %, в то время как доля США – 36 %, Японии – 30 %, Германии – 9,5 %, Китая – 6 %.

Инициатором экономической модернизации, нацеленной на переход к интенсивному типу экономического роста, должно стать в существующих условиях государство как главный субъект необходимых системных перемен. Однако, эта задача – чрезвычайно трудная и сложная, ибо, чтобы быть способным создать условия для модернизации, государство должно само подвергнуться институциональной трансформации, направленной на демократизацию политической системы.

Другими словами, начинать надо с институциональных реформ, предполагающих реальное, а не декларируемое разделение властей; верховенство закона для всех социальных страт, в том числе для элиты, формирование правового государства и развитие гражданского общества; реализацию принципа независимости суда; реальную сменяемость власти; обеспечение реальной свободы слова, честных и свободных выборов; существенное снижение бюрократического давления на бизнес; решительную, а не имитируемую борьбу с коррупцией и казнокрадством; установление реально действующего механизма социального контроля общества над властью; преодоление колоссального социального расслоения общества.

Модернизация не может состояться без общественно-политической активизации общества, без его готовности бороться за демократические преобразования, без повышения роли человека в обществе. Другими словами, в общественном сознании (культурологический аспект модернизации) должно сложиться убеждение в необходимости активно противодействовать господствующим

антимодернизационным слоям в их стремлении к неограниченной власти над обществом, к накоплению собственности и ее выводу из России в ущерб интересам страны. Потребности страны предполагают новую смену общественной системы, лучше эволюционную, но не исключено, что, в конечном счете, революционную, поскольку потенциальная общественная энергия вряд ли найдет выход в легитимном поле.

Ввиду дряхлости материально-технической базы производства (основные производственные фонды изношены на 70–80 %) дальнейшее созидательное и прогрессивное развитие общества невозможно без развития индустриальной системы – неоиндустриализации, представляющей собой содержательное наполнение модернизации. Разумеется, реконструкция индустриального каркаса экономики должна осуществляться на современном технологическом уровне, без чего невозможно формирование постиндустриальной экономики.

Важнейшим условием, без реализации которого не может состояться неоиндустриальная модернизация – деприватизация собственности с выкупом или без выкупа в случае незаконной приватизации предприятий. Соотношение между формами собственности необходимо изменить в пользу государственной. В Германии и Франции государственный сектор превышает 50 %, причем в обеих странах, и особенно во Франции, государственные и смешанные корпорации эффективнее, чем частные предприятия.

Если Россия не примет модернизацию в качестве условия прогрессивного преобразования экономики, государства и общества, то мы обречены на тягостное и мучительное существование по правилам дикого периферийного капитализма. Олигархический класс будет продолжать обогащаться за счет безудержной эксплуатации работников наемного труда и ресурсного потенциала страны (средняя норма прибыли на капитал составляет в мире 9 %, а в России – от 25 до 250 % и выше), а уровень и качество жизни преобладающего большинства российских жителей будет неуклонно снижаться.

Д. е. н. Борейко В. І.

*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Для швидкого подолання наслідків фінансової кризи та забезпечення динамічного розвитку національної господарства нашій країні необхідно визначити концептуальні засади соціально-економічної політики на найближчі роки та

через регуляторні механізми забезпечити її реалізацію. При цьому визначення концептуальних основ державної соціально-економічної політики потребує аналізу особливості трансформаційних перетворень, яких зазнала Україна з часу проголошення незалежності і вироблення стратегічних напрямів розвитку країни в умовах глобалізації міжнародних відносин.

Слід зазначити, що сучасні погляди на ринкову економіку суттєво відрізняються від тих що існували у XIX та на початку XX століття. Остання розвивалася з безмежною вірою в саморегуляцію ринку. Проте, фінансові потрясіння XX століття спонукали вчених та політиків до удосконалення ринкових економічних систем, яких дотримуються розвинуті країни світу. Якщо класики політичної економії в основу всіх ринкових процесів ставили приватну ініціативу і прагнення суб'єктів ринкових відносин до самозбагачення, то сьогодні ключову роль в регулюванні цих процесів науковці відводять державі.

Відповідно до цих тенденцій, соціально-економічна політика держави спирається на інституціональну, інвестиційну, інноваційну, бюджетну, податкову, грошово-кредитну, цінову, антимонопольну, зовнішньоекономічну, екологічну, соціальну і регіональну політику. Тому, від ефективності реалізації зазначених складових соціально-економічної політики держави залежить наскільки успішно країна пристосовується та розвивається в ринкових умовах господарювання. При чому, особливої актуальності ці питання набувають в умовах фінансово-економічних потрясінь в середині країни і нестабільності на міжнародних ринках.

З врахуванням зазначеного, для забезпечення подальшого динамічного розвитку національного господарства, з врахуванням наслідків кризи, яку наша країна пережила в 2008–2009 роках, та тривалого періоду стагнації, який продовжується сьогодні, необхідно обґрунтувати та розробити ефективні механізми регулювання економічних процесів в післякризовий період.

При цьому, слід наголосити, що підходи держави до управління економічними процесами в різних фазах економічного циклу (зростання, рецесії, стагнації) суттєво відрізняються. Так, відомий український економіст В. М. Геєць зазначає: «Структурні зміни в економіці – це постійний процес, який відбувається незалежно від того, в якому стані вона знаходиться. При цьому в одних випадках ці зміни виступають в якості структурного обмеження зростання, в інших – створюють передумови для швидкого руху вперед, а в третіх – структурні деформації є першопричиною кризи економіки, подолання якого відбувається дякуючи змінам в структурі рушійних сил і джерел зростання економіки [1, с. 54].

Отже, мистецтво державного управління полягає у використанні тих економічних механізмів, які б відповідали певній фазі економічного циклу. Водночас, необхідно враховувати, що економічні процеси в Україні, яка глибоко інтегрована в світову економіку, супроводжуються рядом негативних факторів:

- розвитком корупції та «тінізацією» значної частини національної економіки;
- нестабільністю податкового і бюджетного законодавства та правовою незахищеністю іноземних інвесторів;
- відтоком фінансових ресурсів вітчизняних та іноземних бізнесменів з України при перших признаках фінансової нестабільності;
- від'їздом за кордон кращих науковців і висококваліфікованих спеціалістів;
- нездатністю більшості видів вітчизняної продукції конкурувати на вітчизняному та міжнародних ринках із зарубіжними аналогами.

Тому, використовуючи зарубіжний досвід управління соціально-економічними процесами в Україні необхідно робити поправку на існування в країні зазначених факторів. До того ж слід враховувати, що ринкові відносини в окремих капіталістичних країнах суттєво відрізняються, хоча постійно і удосконалюються. При цьому, найбільшого успіху добилися скандинавські країни економіки яких називають соціально-орієнтованими. Головним орієнтиром цієї моделі є забезпечення умов кожній особі для прояву своїх найкращих якостей та ділової активності, активне втручання держави в перерозподіл доходів та високі стандарти соціального захисту.

Цю ж модель може успішно використати Україна для подолання наслідків фінансово-економічної кризи 2008–2009 років. Обґрунтованою щодо цього питання є думка В. Мамутова: «Економічна наука давно довела і практика економічно розвинутих країн підтвердила доцільність та необхідність добиватися у соціально-економічній політиці оптимального поєднання державного регулювання економіки з ринковою саморегуляцією. Держава не повинна допускати як невинновданого втручання у господарську діяльність, так і економічної анархії, розгулу ринкової стихії» [2, с. 59].

Таким чином, у працях більшості вітчизняних науковців відстоюється теза про необхідність збереження у ринковій економіці державного контролю за роботою суб'єктів господарювання, особливо за монопольними структурами. В кризові періоди роль держави зростає, тоді як у фазі піднесення державний контроль можна послабити, обмежуючись економічним регулюванням.

Виходячи із зазначеного в основі моделі сучасного соціально-економічного розвитку України повинно лежати поєднання переваг концепції активного включання держави в ринкові процеси, запропонованої Дж. М. Кейнсом [3], та здобутків соціально-орієнтованої моделі розвитку скандинавських країн.

Отже, завдання України на нинішньому етапі трансформаційних перетворень полягає у виборі оптимального співвідношення між засадами, які характерні для вільного ринку та державного регулювання з усуненням факторів, що гальмують і стимулюванням факторів, що забезпечують динамічний розвиток країни. При цьому потрібно було врахувати, що гальмівні і стимулюючі фактори мають одні витoki.

Відомо, що ринкова економіка базується на засадах вільної конкуренції виробників і споживачів продукції. Тому, створення умов для вільного вибору

роду діяльності та можливості реалізації власних здібностей кожним індивідом є основою для подолання нинішнього стагнаційного періоду в національній економіці. Проте, при цьому не потрібно втрачати з боку держави керованість національним господарством та забувати про соціальний захист населення.

Водночас, сучасні концептуальні підходи до управління соціально-економічним розвитком України повинні спиратися на три фундаментальні принципи, визначені відомим німецьким вченим В. Ойкеном [4]:

– принцип індивідуальної свободи: економічний лад повинен відповідати ідеалам свободи і гідності людини;

– принцип системної економічної політики, яку слід орієнтувати на ієрархію політичних цілей та спрямовані на їх реалізацію програми, що убезпечить країну від не системних, «експериментальних» дій держави;

– принцип сильної держави: держава має не втручатися у господарські процеси, а лише створювати умови для їх безперешкодного плину.

Саме використання цих принципів, з відведенням державі ролі контролера за виконанням встановлених правил та забезпеченням всім громадянам рівних прав і рівних можливостей в отриманні соціальних послуг і підвищенні добробуту дозволить Україні відновити економічне зростання, досягти високих соціальних стандартів та успішно інтегруватися в Європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Геец В. М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В. М. Геец // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 54–69.
2. Макутов В. Про поєднання держрегулювання і ринкової саморегуляції / В. Макутов // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 59–65.
3. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей / Дж. М. Кейнс. – К.: АУБ, 1999. – 189 с.
4. Ойкен В. Основы национальной экономики / В. Ойкен; пер. с нем.: В. П. Гутник, В. И. Рубцов, А. Ю. Чепуренко. – М.: Директ-Медиа, 2007. – 326 с.

К. е. н. Варцаба В. І.

Ужгородський національний університет, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Європейський Союз, не дивлячись на загалом несприятливий стан світової економіки, сьогодні демонструє приклади виваженої регіональної політики та ефективного регіонального менеджменту [1; 2], які дозволяють прийти до

висновку, що процеси регіоналізації із «політичного страховиська», «... яким він видається національним урядам багатьох країн, удалося перетворити на сприятливий чинник власного місцевого поступу» [3].

Той незаперечний факт, що сучасний регіональний розвиток у рамках Євросоюзу ґрунтується на поглибленні процесів децентралізації і деконцентрації, з необхідністю приводить до висновку, що майбутня інтеграція України в ЄС, а її регіональних суспільних систем (РСС) – в структуру європейських міжрегіональних господарських зв'язків, є неможливою без якісних змін в управлінських взаємовідносинах між центральними органами державного управління (ЦОДУ) і регіональними суспільними системами (РСС). При цьому РСС слід інтерпретувати як комплекс суб'єкта управління – регіонального менеджменту (РМ) і об'єкта управління – окремих суб'єктів політичної, соціальної та господарської активності (ОСА) на території регіону.

Цілком очевидно, що поглиблення процесів децентралізації і деконцентрації диктує необхідність передачі переважної більшості владних управлінських повноважень, які сьогодні здебільше віднесено до компетенції ЦОДУ, на рівень РМ. Отримання ж органами РМ можливості самостійно вирішувати все зростаючу кількість господарських, соціальних, культурних та інших завдань вимагатиме адекватного удосконалення методів і технологій управління множиною окремих суб'єктів активності (ОСА), до яких слід віднести всі без виключення суб'єкти прийняття і реалізації рішень щодо функціонування РСС загалом і будь-яких приналежних до неї підсистем зокрема. Тобто, до системи РМ відносяться і органи державного управління регіонального рівня, і органи місцевого самоврядування всіх рівнів ієрархічної регіональної структури, і всі керівні органи суб'єктів політичної, господарсько-економічної, наукової, культурної, громадської діяльності в регіоні.

Однак, питання готовності як ієрархічної структури ЦОДУ, РМ і ОСА, так і їх кадрового наповнення до самостійної взаємодії з глобалізовано-регіоналізованою та демократизованою європейською економікою залишається відкритим, що вимагає перегляду традиційних уявлень про взаємодію складових типових управлінських пар «суб'єкт управління – об'єкт управління» в контексті вертикалі «центральні органи державного управління – регіональний менеджмент – регіональна суспільна система» з позицій формування комунікативних каналів взаємостосунків між владою та іншими складовими суспільства для спільного вирішення певних питань спільної результативної і ефективної діяльності.

Хоча основні поняття державного управління розвитком вітчизняних РСС, інфраструктура системи, функціональні процеси і алгоритми прийняття управлінських рішень на основі взаємодії влади і громадянського суспільства уже стали предметом досліджень і рекомендацій вітчизняних науковців з позицій державного

управління [4; 5], максимально вірна інтерпретація РСС з їх специфічними характеристиками вимагає більш поглиблених теоретичних досліджень, спрямованих на визначення умов спільної результативної і ефективної діяльності.

В роботі [6] автором зроблена спроба теоретичного обґрунтування умов досягнення стабільності функціонування будь-якої соціально-економічної системи (в т. ч. РСС), як наслідку зусиль з гармонізації цілей та інтересів всіх складових її структури відповідним органом управління (РМ). При цьому доведено, що в основі будь-якої управлінської технології, яку можна буде вважати «гармонізованою», повинні лежати методи і прийоми гармонізації процесів цілепокладання кожним із активних учасників економічного розвитку РСС (ЦОДУ, РМ, ОСА) сформульованих на загальносистемному рівні у вигляді спільної для всіх зацікавлених учасників місії, бачення перспектив, мети, потреб, інтересів та сформульованих для їх досягнення цілей і завдань.

Академік О. М. Лібанова, говорячи в [8] про шляхи становлення в Україні соціальної держави, стверджувала «Ми маємо гармонізувати суспільні відносини і змінити ставлення людини до природи та її ресурсів», що стає можливим тільки через гармонізоване ціле покладання – інтеграцію і мотивацію інтелекту людських ресурсів РСС на пошук, ідентифікацію, встановлення, усвідомлення і спільну роботу над досягненням гармонізованих цілей.

Список використаних джерел:

1. Декларація щодо регіоналізму в Європі [Електронний ресурс] Асамблея Європейських регіонів. – Режим доступу: [http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/.dam/110n/ua/DR_UKRAINE\[1\].pdf](http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/.dam/110n/ua/DR_UKRAINE[1].pdf)
2. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом / Європейська Комісія. Головне управління регіональної політики. – Офіс публікацій. – 2009. – 16 с.
3. Панова В. Парадигма «нового регіоналізму» в Європейському Союзі / В. Панова // Віче. – 2008. – № 13–14. – С. 47–49.
4. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком країни: визначення основних понять / О. Б. Коротич. – 2010. – № 2. – С. 57–61.
5. Бутирська Т. О. Оптимізація взаємодії державної влади і громадянського суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з держ. управління / Т. О. Бутирська. – О.: ОРІДУ. – 22 с.
6. Варцаба В. І. Поняття гармонії і гармонізації як основа удосконалення управління людськими ресурсами соціально-економічних систем / В. І. Варцаба // Науковий вісник Івано-Франківського НТУ нафти і газу. Серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості». – 2013. – № 1 (7). – С. 79–90.
7. Варцаба В. І. «Східне партнерство» – приклад інноватизації процесів взаємодії держави та громадянського суспільства в управлінні розвитком регіонів / В. І. Варцаба, В. П. Петренко // Координати управління: зб. наук. праць; за ред. проф. Д. І. Дзвінчука. – 2013. – Вип. 4. – С. 46–53.
8. Лібанова О. М. Суспільна модернізація в контексті сучасних соціальних викликів / О. М. Лібанова // Україна на шляху до європейської соціальної держави: зб. матер. міжнар. конф. 26 трав. 2011 р.; за ред. докторів екон. наук, професорів А. М. Колота, Д. Г. Лук'яненка, В. І. Чужикова. – К.: КНЕУ, 2011. – 288 с.

Власенко Є. Ю.

Полтавський університет економіки і торгівлі, Україна

ОПТИМІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ

Одна із головних причин збільшення розміру золотовалютних резервів України є необхідність впливу на курс національної валюти України. Такий вплив можна здійснити за рахунок стабілізації чинників за допомогою яких він формується. Одними із основних чинників за рахунок яких формується курс національної валюти України є розмір золотовалютних резервів і сальдо експортно-імпортних відносин. Це може здійснюватися шляхом збільшення експорту та зменшення імпорту. Для досягнення вагомого результату такі дії повинні відбуватися одночасно. Одним із перспективних шляхів збільшення експорту та зменшення імпорту є використання вільних коштів золотовалютних резервів України, а саме вкладення цих коштів у національне виробництво.

Збільшення експорту можна досягти за рахунок:

- збільшення виробництва продукції, яка експортується;
- збільшення переліку країн імпортерів;
- зменшення ціни товарів та послуг, що імпортуються;
- залучення коштів у національне виробництво.

Одним із основних напрямків збільшення експорту, для стабілізації курсу національної валюти України, є збільшення виробництва готової продукції, яка експортується. Таке збільшення можна досягти за рахунок вкладення вільних коштів золотовалютних резервів у виробництво продукції, яка має попит у інших країнах.

Основні напрямки зменшення імпорту продукції та послуг для України є збільшення обсягу виробництва продукції, яка імпортується при можливості покращення якості, або створення вітчизняних аналогів окремо для кожного з видів імпортованого товару. Як наслідок відмова від іноземної продукції і перехід на вітчизняні аналоги, дасть змогу зменшити ціни на товари та послуги. Значного збільшення імпорту за рахунок вкладання коштів золотовалютних резервів досягти не можливо. Перспективним є вкладання коштів ЗВР у виробництво продукції яка експортується.

На сучасному етапі розвитку економіки України необхідним є прийняття точних та обґрунтованих рішень, прийняття яких є неможливим без застосування та впровадження сучасних засобів обробки інформації, які будуть спрямовані на аналіз, оцінку та прогнозування діяльності Національного банку

України у частині управління золотовалютними резервами. Вирішити дану проблему можна за рахунок використання методів оптимізації. Необхідно створити модель, яка буде спрямована на максимізацію прибутку золотовалютних резервів та дасть можливість прогнозувати основні фактори, що впливають на його величину.

Сутність цієї моделі полягає у вкладанні коштів золотовалютних резервів у виробництво продукції що експортується та експортні послуги України. Етапи впровадження оптимізаційної моделі в економіку України:

1) визначення суми коштів, які входять до складу золотовалютних резервів, які можна використати для даної моделі;

2) визначення галузей експорту в які слід вкласти кошти;

3) визначення розміру інвестицій в кожен галузь національного виробництва України на основі проаналізованих даних:

– визначення прибутковості кожної галузі для розрахунку окупності інвестицій;

– визначення мінімальної та максимально можливої суми вкладень в кожен галузь;

– визначення періоду окупності інвестицій та їх повернення;

4) визначення ризиків по кожній галузі;

5) розробка моделі повернення коштів до складу золотовалютних резервів та визначення відсотку прибутковості цих коштів для збільшення золотовалютних резервів.

Оптимізаційна модель при її використанні за 2–3 роки призведе до збільшення обсягів залучення коштів золотовалютних резервів які будуть використовуватися у національному виробництві. Як наслідок таких дій є:

1) збільшення обсягів ЗВР України;

2) збільшення обсягів експорту України;

3) підтримка національного виробництва;

4) стабілізація курсу національної валюти України.

Отже, вище зазначені дані свідчать, що модель оптимізації золотовалютних резервів України є актуальною і потребує подальшого дослідження та розгляду варіантів її застосування на практиці в економіці України. Вплив на валютний курс при використанні моделі оптимізації є позитивний, адже збільшуються золотовалютні резерви, за рахунок яких НБУ проводитиме валютні інтервенції та збільшується підтримка національної валюти шляхом продажу готової продукції за кордон та надання послуг.

Горобець І. Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

**НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ СЕКТОРАЛЬНОЇ
БЮДЖЕТНОЇ ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ
ТА СПІВПРАЦІ УКРАЇНА – ЄС**

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення різних аспектів стану та доцільності бюджетної підтримки України Європейським союзом є актуальною темою як для науковців, зокрема: В. Гуменок, що ствердила та довела не-ефективність зовнішньої допомоги зі сторони ЄС та запропонувала напрями виходу із ситуації що склалася; новини співпраці з ЄС в рамках програми бюджетної підтримки також всесторонньо обговорювалися у Бюлетенях Представництва Європейського Союзу в Україні; а також це питання регулюється на законодавчому рівні Постановою КМУ № 841 від 15.09.2010 року «Про затвердження Порядку підготовки, виконання та проведення моніторингу програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу в Україні», угоди про фінансування програм секторальної бюджетної підтримки ЄС, схвалені відповідними розпорядженнями Кабінету Міністрів України; Закон України про Державний бюджет України на відповідний рік; також постійно питання доцільності нових програм секторальної бюджетної підтримки ЄС та їх вартісне вираження обговорюється у пресі та на офіційних сайтах уряду.

Виклад основного матеріалу. Перед початком основного розгляду доцільно з'ясувати економічний зміст поняття секторальної бюджетної підтримки ЄС, під яким розуміємо спосіб виконання програм технічної допомоги ЄС, відповідно до яких фінансові ресурси є наданими Європейською Комісією на безповоротній та безоплатній основі з метою підтримки процесу модернізації відповідних сфер реалізації бюджетної політики, що переказуються до державного бюджету України з метою їх подальшого використання згідно з бюджетним законодавством на цілі, передбачені двосторонніми домовленостями на галузеві програми, стратегії та концепції.

Механізм реалізації щодо укладання Угод про фінансування, згідно яких Уряд України, на підставі затверджених стратегічних документів, бере зобов'язання стосовно проведення реформ у відповідному секторі реалізації державної політики України. Європейський Союз згідно зазначених Угод зобов'язується забезпечити фінансовий внесок на підтримку проведення реформ Уряду України.

У 2012 році Урядом України погоджено з Європейською Стороною та відповідно підписано і реалізовано впродовж 2013 року три нові програми секторальної бюджетної підтримки, загальним бюджетом у розмірі до 165 млн євро, у сферах торгівлі; охорони навколишнього природного середовища; регіонального розвитку, а також продовження фінансування програми енергетики.

Виокремлюючи ж основні напрями реалізації програм секторальної бюджетної підтримки доцільно систематизовано представити суму коштів, передбачену на реалізацію цих програм та загальне очікування від її успішної реалізації (табл. 1).

Таблиця 1. Напрями реалізації програм секторальної бюджетної підтримки в контексті співпраці Україна – ЄС за термінами їх реалізації

Назва програми	Загальна сума коштів	Термін реалізації програми	Загальна мета програми
Підтримка виконання енергетичної стратегії України	82 млн євро	29.09.2008–29.09.2014	Фінансова та інституційна підтримка зусиль Уряду України з виконання Енергетичної стратегії України на період до 2030 року, схваленої розпорядженням КМУ від 15.03.2006 № 145-р.
Підтримка виконання енергетичної стратегії України в галузі енергоефективності та відновлюваних джерел енергії	63 млн євро	21.12.2009–21.12.2015	Фінансова та інституційна підтримка зусиль Уряду України з виконання положень стосовно енергоефективності, що містяться у Меморандумі між Україною та ЄС про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі та Енергетичній стратегії України на період до 2030 року, схваленої розпорядженням КМУ від 15.03.2006 № 145-р.
Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС	39 млн євро	21.12.2009–21.12.2016	Фінансова та інституційна підтримка зусиль Уряду України у реалізації політики, спрямованої на усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом та поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС
Підтримка реалізації стратегії національної екологічної політики	35 млн євро	27.12.2010–26.12.2015	Підтримка у реалізації життєздатної екологічної стратегії України відповідно до норм ЄС та пріоритетів, погоджених в рамках Порядку денного асоціації Україна – ЄС
Підтримка впровадження транспортної стратегії України	35 млн євро	27.12.2010–26.12.2016	Підтримка впровадження транспортної стратегії України відповідно до норм ЄС та пріоритетів, погоджених в рамках Порядку денного асоціації Україна – ЄС
Підтримка секторальної політики управління кордоном в Україні	60 млн євро	31.10.2011–30.10.2017	Підтримка зусиль Уряду України у досягненні оптимального балансу між безпекою кордонів та сприянням законному переміщенню осіб і товарів через кордон згідно стандартів ЄС

У 2014 році очікується отримання коштів секторальної бюджетної підтримки ЄС, орієнтовною сумою до 84,8 млн євро, в рамках діючих Угод про фінансування програм підтримки реалізації державної політики у сферах:

- усунення технічних бар'єрів у торгівлі;
- транспорту;
- охорони довкілля;
- управління кордоном.

Висновки. Погоджуємося з думкою В. Гуменок, про те, що цінність інструменту бюджетної підтримки Україна – ЄС повною мірою залежить від готовності уряду України ефективно розпоряджатися цим ресурсом. Український не-реформований державний апарат не здатен виконувати стратегії, які пишуться задля отримання коштів, а не як інструкції до виконання. Однак відповідальність за неефективну допомогу не можна перекладати тільки на українську сторону.

Вирішенням цієї проблеми вважаємо необхідність чесної та адекватної оцінки представників Європейської Комісії масштабів не-реформованості державних інституцій в Україні; характер надання допомоги повинен бути жорстким і принциповим. Тому найважливіший крок – спрямування ресурсів зовнішньої допомоги на демократизацію системи державного управління та на увідповіднення її до стандартів ЄС.

Д. е. н. Іляш О. І.

Львівська комерційна академія, Україна

ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Інтеграція України до європейського економічного простору окрім значних переваг для соціально-економічного розвитку нашої країни може призвести до таких ризиків: негативного впливу на ринок праці, через припинення діяльності недостатньо ефективних та конкурентоспроможних вітчизняних підприємств; збільшення міграційних потоків за кордон (особливо це стосується їх нелегального складника); сповільнення розвитку інтелектуального та людського потенціалу; посилення торгівлі людьми та контрабанди мігрантів; зростання соціальної напруги в суспільстві, конфліктів на расовій, національній, релігійній основі і, як наслідок – посилення загроз соціальній безпеці регіонів України.

Проведений аналіз соціального розвитку Львівської області підтверджує, що масштаби інтеграційних процесів в регіоні та ризики соціальної сфери,

пов'язані з цим є значними. Разом з тим, **позитивними тенденціями соціального розвитку регіону** залишалися [1; 2]:

– зменшення у січні–вересні 2013 р. кількості померлих у порівнянні з січнем–вереснем 2012 р. (на 0,1 %); збільшення кількості живонароджених дітей на 100 випадків смертей (на 3,2 %);

– вирішення проблем укомплектування вакансій на ринку праці та зростання кількості працевлаштованих незайнятих громадян (у січні–вересні 2013 р. працевлаштовано на 17,7 % більше усіх працевлаштованих за аналогічний період 2012 р.; кількість вакансій збільшилася на 6,9 % у порівнянні з відповідним періодом 2012 р.; серед зареєстрованих безробітних, працевлаштовано 39,0 % жінок та 33,0 % – молодь у віці до 35 років); збільшення частки оплачуваних вакансій (питома вага вакансій із заробітною платою вище мінімальної збільшилась на 9,0 в. п. та склала 89,9 % від загальної кількості вакансій, заявлених роботодавцями;

– зменшення чисельності безробітних (на 4,2 %), зниження рівня безробіття за методологією МОП (на 0,3 в. п.), зниження тривалості зареєстрованого безробіття (на 15,4 %) офіційного статусу безробітних на кінець вересня 2013 р. набули на 17,8 % громадян менше, ніж на відповідну дату попереднього року; зниження рівня зареєстрованого безробіття (рівень безробіття у порівнянні з січнем–вереснем 2012 р. знизився на 0,2 в. п. і склав 1,4 % від чисельності населення працездатного віку, зокрема для міського населення рівень безробіття становив 1,4 %;

– підвищення середньомісячної заробітної плати у порівнянні з січнем–вереснем 2012 р.: номінальної – на 8,5 %, реальної – на 9,8 % (відносно серпня 2013 р. заробітна плата збільшилась на 1,0 %); заборгованість з виплати заробітної плати станом на 1 жовтня 2013 р. зменшилася на 18,3 %; перевищення у 2,5 раза рівня середньомісячної заробітної плати у порівнянні з державними соціальними стандартами;

– зниження загальної інтенсивності міграції населення порівняно із січнем–вереснем 2012 р. (у міграційних процесах області взяли участь на 3,0 % мігрантів менше).

Попри низку позитивних аспектів **негативними тенденціями і характеристиками соціального розвитку регіону** залишаються [1; 2]:

1. Погіршення демографічної ситуації в області (протягом січня–вересня 2013 р. кількість населення зменшилася на 1,9 тис. осіб в результаті природного (1,6 тис. осіб) та міграційного (0,3 тис. осіб) скорочення, смертність переважала над народжуваністю (на 7,8 %); показник народжуваності знизився у порівнянні з аналогічним періодом 2012 р. на 2,8 % і склав 8,6 ‰).

2. Збереження низьких темпів зменшення заборгованості з заробітної плати на економічно активних підприємствах (незважаючи на зменшення загальної суми боргу з виплати заробітної плати у січні–вересні 2013 р. (на 16,1 %), із загальної суми заборгованості 65,1 % припало на економічно активні підприємства; за видами економічної діяльності найбільша частка невиплаченої заробітної плати була на підприємствах професійної, наукової та технічної діяльності (47,4 %), промисловості (19,6 %), транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (10,8 %); заробітна плата не була вчасно виплачена 5,6 тис. осіб; середній розмір боргу в розрахунку на одного працівника становив 4832 грн, що на 17,8 % більше, ніж у аналогічному періоді 2012 р. та що удвічі перевищує середню заробітну плату у вересні 2013 р.).

3. Негативні тенденції збільшення розриву у заробітній платі найманих працівників в окремих видах діяльності (заробітна плата працівників підприємств тимчасового розміщування й організації харчування, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, організацій, що здійснюють операції з нерухомим майном, торгівлі, будівництва, сільського, лісового та рибного господарства, професійної, наукової та технічної діяльності на 3–42 % менша від загальнообласного рівня), наслідком чого стало зниження у січні–вересні 2013 р. кількості штатних працівників на 2 %;

4. Погіршення укомплектованості вакансій регіонального ринку праці (незважаючи на збільшення на 6,5 % кількості вакансій, зареєстрованих з початку року, в середньому в області на 1 вакансію претендувало 6 осіб з числа зареєстрованих безробітних (в Україні – 5));

5. Загострення проблем збільшення вимушеної неповної зайнятості громадян (у січні–вересні 2013 р. кількість працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості, збільшилася на 0,7 в. п., і склала 1,7 % до середньооблікової чисельності працівників, що находились у відпустках без збереження заробітної плати та 9,3 % працівників були переведені з економічних причин на неповний робочий день, що, відповідно, на 0,2 та 0,5 в.п. більше аналогічного періоду 2012 р.).

6. Зниження темпів зовнішньої міграції населення регіону (протягом січня–вересня 2013р. відносно відповідного періоду минулого року зменшилась кількість прибулих в область на 598 осіб і збільшилась кількість вибулих з області на 38 осіб).

Варто зауважити, що ключовими проблемами, що стримували розвиток регіону соціального розвитку в євроінтеграційних процесах залишалися:

– демографічні зміни у регіоні, що супроводжувалися зростанням смертності осіб у продуктивному віці, скороченням середньої тривалості життя, зменшенням природного приросту, зростанням загальної захворюваності населення,

обумовлені недостатнім рівнем розвитку галузі охорони здоров'я та недофінансуванням соціальних програм, недостатньою кількістю медичних центрів, забезпечених сучасною технікою тощо;

– природна консервативність та низька пріоритетність фінансування програм розвитку освітньої та наукової сфер регіону, які посилили ізоляцію науковців від провідних джерел науково-технічної інформації, знизили ефективність взаємодії та співробітництва вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ із суб'єктами підприємництва, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

– відсутність чіткого механізму організаційного та фінансового забезпечення підвищення рівня конкурентоспроможності громадян на ринку праці, відносно низький рівень ефективності реалізації програм зайнятості і контроль за цільовим використанням страхових коштів на регіональному рівні, що свідчило про відсутність оптимізації роботи Державної служби зайнятості та достатності бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;

– зниження рівня стимулювання підприємницької діяльності в регіоні, зменшення кількості створених робочих місць в секторі малого та середнього бізнесу, нецільове призначення надходжень від податку на доходи фізичних осіб з нових робочих місць, які залишалися в бюджетах сіл, селищ та міст районного значення.

Зважаючи на викладене вище вважаємо, що першочерговими завданнями соціальної політики Львівської області на 2014 рік у разі підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом повинні стати:

1. Узгодження діяльності Міністерства соціальної політики України, регіонального та місцевих управлінь соціального захисту населення, центрів зайнятості, організацій працівників та роботодавців з метою прийняття та подальшої реалізації заходів нових програмних документів, спрямованих на реалізацію альтернативних форм зайнятості і працевлаштування громадян, розвиток інфраструктури ринку праці та соціальної сфери, зростання соціальної відповідальності підприємств, легалізації зайнятості та заробітної плати; запровадження систематичного моніторингу у цій сфері.

2. Реалізація заходів (переважно з застосуванням засад державно-приватного партнерства), спрямованих на зростання рівня соціально-економічного розвитку та якості життя населення у сільських поселеннях та на периферійних територіях. Цільовими орієнтирами політики у цьому напрямі мають стати створення територій, комфортних для проживання сільського населення, розбудова житлово-комунальної, комунікаційної та соціальної інфраструктури, покращення рівня забезпеченості населення об'єктами торгівлі і споживчих

послуг, розвиток мережі інституцій соціальної підтримки і допомоги, створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва, покращення транспортної доступності, забезпечення сталого розвитку та підвищення рівня енергетичної незалежності сільських поселень та віддалених територій.

3. Реалізація політичного механізму державного управління розвитком сімейної медицини на регіональному рівні, що сприятиме: збільшенню охоплення населення сімейною медициною до 70 %; підвищенню якості та ефективності первинної медичної допомоги на засадах сімейної медицини; поліпшенню превентивної медичної допомоги мешканцям територіальних громад за рахунок збільшення показника звернень населення з профілактичною метою до 40 %; зниженню смертності працездатного населення на дільницях сімейних лікарів від неінфекційних хвороб до 305,0 на 100 тис. працездатного населення.

4. Координація заходів Програми розвитку освіти Львівщини на 2013–2016 роки із діяльністю обласних та районних програм (Програми проведення обласного конкурсу мікропроектів місцевого розвитку на 2011–2015 роки, Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області, Програми енергозбереження для бюджетної сфери Львівщини на 2010–2015 роки, Програми розвитку української мови, української культури та історичної свідомості громадян України на території Львівської області на 2012–2014 роки). Цільовими орієнтирами координаційної політики у цьому напрямі мають стати інтеграція окремих проектів програми з іншими обласними соціальними програмами та запровадження конкурсних засад фінансування програм за напрямами, які актуалізовані місцевими громадами [3].

5. Посилення контролю за впровадженням нового Державного стандарту початкової загальної освіти та нових навчальних програм для початкової школи (обов'язкове вивчення іноземної мови з 1-ого класу, активізація екологічної та інформаційно-комунікаційної освіти) та створення єдиного освітнього простору в межах адміністративно-територіальних одиниць та належних умов для забезпечення навчально-виховного процесу, реалізації допрофільної підготовки і профільного навчання.

6. Забезпечення скоординованої діяльності органів виконавчої влади, навчальних закладів і громадських організацій щодо розвитку обдарованої молоді та впровадження соціально значимих проектів з метою активного залучення до розвитку потенціалу Львівської області молодих учених та обдарованої студентської молоді спільними зусиллями департаменту з питань ОНСМ ЛОДА та вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації області.

7. Активізація діяльності регіональних органів влади з розробки програм соціального захисту малозабезпечених категорій громадян для збільшення обсягів охопленості послугами відпочинку і оздоровлення дітей та молоді, підвищення рівня адресності соціальної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Демографічна ситуація у Львівській області у січні–вересні 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/press/2013/r111113_139.pdf
2. Соціально-економічне становище міста Львова у січні–жовтні 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/99/2013/PP_Lv_1013.pdf
3. Стратегія розвитку Львівщини до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loda.gov.ua/wp-content/uploads/2012/09/Strategija-0701-23-zatw.doc>

Канцурова К. В.

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Луганська філія, Україна

РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

В умовах розвитку світових інтеграційних процесів національні інтереси нашої держави вимагають поглиблення та зміцнення взаємовідносин з сусідніми державами. Одним з ефективних інструментів цього є розвиток транскордонного співробітництва. Такий вид співробітництва отримав особливе поширення у країнах Західної Європи, де вже накопичено багаторічний досвід здійснення транскордонної співпраці, спрямованої на посилення та поглиблення добросусідських взаємовідносин між територіальними общинами або органами влади. Набутий досвід Європейського Союзу продемонстрував дієвість такого інструмента як транскордонне співробітництво, а саме, дало змогу вирішити багато проблем, що склалися на прикордонних територіях і були пов'язані з периферійним розташуванням, низьким рівнем розвитку інфраструктури, соціальною та економічною нестабільністю, безробіттям тощо.

В Україні під впливом європейського досвіду затвердилось розуміння вагомості ролі регіонів у забезпеченні суспільного прогресу. Після значного розширення Європейського Союзу на схід, наша держава отримала статус держави – сусіда ЄС, що відкрило можливості для регіонів країни, адже регіональна адаптація вітчизняної економіки до принципово нових європейських підходів у формуванні єдиного простору є чи не одним із найголовніших аспектів інтеграційних процесів в Україні. За словами європейських експертів, саме регіони можуть забезпечити стійкість і поступовий рух країни та значною мірою згладити негативні моменти.

Україна і Європейський Союз починали співпрацювати на основі документу «Угода про Партнерство та Співробітництво між ЄС і Україною», який було підписано 16 червня 1994 року в Люксембурзі представниками країн – членів ЄС, Президентом Європейської Комісії і Президентом України. Угода витікає, перш за все, з бажання встановити тісні зв'язки між Україною і ЄС. Основними цілями угоди є:

- розвивати тісні політичні зв'язки шляхом постійного діалогу щодо політичних питань;
- сприяти торгівлі та інвестиціям і гармонійним економічним зв'язкам;
- забезпечити основу для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, науково-технічного і культурного співробітництва [1].

Сьогодні основним завданням політики транскордонного співробітництва є нівелювання негативного впливу кордонів на життя громадян. Розв'язанням цих проблем на європейському рівні займаються такі організації як Рада Європи, Європейська Асоціація прикордонних регіонів тощо. Основною метою їх діяльності є прагнення проводити єдину політику задоволення загальноєвропейських інтересів за допомогою встановлення спільних правил, відображених у міжнародних конвенціях та угодах, до яких приєднуються окремі держави.

Перспективи співробітництва з Європейським Союзом пов'язані як зі створенням кращих умов для збуту товарів через розширення відповідних квот й покращенням режими торгівлі, так і з інтенсифікацією галузевого співробітництва. З одного боку, це сприятиме залученню в економіку України передових технологій, а з іншого – дозволить реалізувати потенціал вітчизняних виробництв тощо.

Основна роль транскордонного співробітництва в інтеграційних процесах визначається можливістю прискорення процесів вирівнювання якості життя населення прикордонних територій, щонайменше, до середньоєвропейського та досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору. Транскордонне співробітництво у найпростіших його формах відбувається постійно, а значить постійно відбувається і формування інтегрованого простору у транскордонному регіоні. Ці процеси прискорюються також глобалізаційними чинниками. Тобто транскордонне співробітництво є попереднім, доповнюючим елементом інтеграції країни [2].

Сьогодні транскордонне співробітництво в Україні розглядається у двох площинах – як інструмент розвитку прикордонних областей та як інструмент реалізації євроінтеграційних прагнень. Отже, транскордонне співробітництво прикордонних областей України умовно можна розділити на два напрямки:

– транскордонне співробітництво, що відбувається на кордоні України з країнами Європейського Союзу;

– транскордонне співробітництво уздовж кордонів колишніх радянських республік, зокрема Російської Федерації, Молдови й Білорусі.

В українських умовах на транскордонне співробітництво впливають різноспрямовані тенденції. З одного боку, простежується прагнення країни відкрити свої зовнішні кордони торгівлі, а з іншого – бажання супроводжувати відновлення цілісності економічного простору всередині країни посиленням зовнішніх рубежів.

Список використаних джерел:

1. Угода про Партнерство та Співробітництво. Повний текст Угоди, підписаної між ЄС та Україною в Люксембурзі 16.06.1994. – К.: Представництво Європейської Комісії в Україні, 1995. – 45 с.
2. Пиц М. І. Використання Європейського досвіду транскордонного співробітництва у зовнішній політиці України / М. І. Пиц // Галицький економічний вісник (Світова економіка й міжнародні економічні відносини). – 2009. – № 2. – С. 3–7.

К. держ. упр. Орел Ю. Л.

*Харківський регіональний інститут державного управління
національної академії державного управління при Президентові України*

НА СХІД ЧИ НА ЗАХІД? ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Події, що мають місце в Україні в грудні 2013–січні 2014 років дають всі підстави стверджувати, що на двадцять третьому році незалежності наша держава має суттєву диференціацію щодо поглядів у суспільстві відносно того, який вектор зовнішньої політики є найбільш перспективним. Одна частина населення тяжіє до європейського шляху розвитку, інша – пов’язує свої надії на краще майбутнє для України виключно за умов співпраці із країнами, які були республіками колишнього СРСР. Крім того, у суспільстві існує чималий прошарок, який дуже скептично ставиться до будь-яких інтеграційних прагнень країни, тому відстоює ультраправі та націоналістичні ідеали, вбачаючи саме в цьому найоптимальніший шлях розвитку для України.

В межах цієї публікації, спробуємо покласти початок низці досліджень щодо аналізу поточного стану та перспектив розвитку національної економіки України в разі її інтеграції до європейського економічного простору.

Дійсно, останнім часом питання про інтеграційний вектор розвитку України стає предметом все більш гострих дискусій у суспільстві, що викликано низкою об'єктивних та суб'єктивних причин, основними з яких, на наш погляд є:

по-перше, – історичні умови формування української державності, що знаходять своє віддзеркалення в тому, що населення частини областей, які знаходяться переважно на заході держави, тяжіє к про європейському вектору розвитку, в той час, як переважна частина населення східних та південних областей країни, бачить своє майбутнє за умов тісних економічних зв'язків з країнами, які свого часу були республіками колишнього СРСР;

по-друге, – певне розчарування у суспільстві щодо проголошеного владою майже десятиріччя тому, пріоритетного курсу на європейську інтеграцію, яке зараз пов'язано з відсутністю очікуваних суспільством економічних, соціальних або гуманітарних результатів, а також з економічною рецесією, яка за останні роки охопила цілий ряд країн Європейського союзу;

по-третє, – стрімкий розвиток інтеграційних процесів на Сході, який знайшов своє відображення в тому, що в 2010 році був утворений Митний союз між Росією, Білоруссю та Казахстаном, крім того, ведеться підготовка до вступу в нього Киргизії та Таджикистану, а також йде мова про формування Єдиного економічного простору (спільного ринку товарів, послуг, капіталу і робочої сили). На додаток до цього, в планах цих держав до 2015-го створити Євразійський економічний союз.

Отже, Україна опинилася між двома великими регіональними економічними угрупованнями – Європейським союзом на Заході, який, наразі, за оцінками багатьох науковців та аналітиків, перебуває у складній економічній та соціальній ситуації, та Митним союзом на Сході, до складу якого входять країни, з якими Україну пов'язують давні тісні економічні зв'язки, та який за певних умов у найближчому майбутньому може перетворитися на повноцінний Євразійський економічний союз. Ситуація ускладнюється ще й тим, що кожне з цих об'єднань вже давно подумки бачить Україну, якщо не у своєму складі, то, принаймні, серед своїх основних стратегічних партнерів.

В таких умовах закономірно постають питання щодо пошуку оптимального механізму державного регулювання зовнішньої політики з урахуванням потреб національної економіки, тому як правильний вибір інтеграційного вектора розвитку має для України принципове значення. Сучасна ситуація зазначає, що мова йде не просто про подальший розвиток зовнішньоторговельних зв'язків з іншими державами або їх об'єднаннями, а насамперед – про участь нашої держави в глибинних процесах міжнародної економічної інтеграції, що може визначити місце України у світовому співтоваристві на найближчу перспективу.

Вивчення теоретичних основи наук, пов'язаних з державними управлінням, міжнародною, національною, регіональною та інституціональною економікою, дає підстави стверджувати, що економічна інтеграція країн має кілька форм, або іншими словами, етапів розвитку. Розглянемо основні з них, аби мати змогу визначити, які зміни очікують національну економіку України.

Першою, найслабшою формою інтеграції, є зона вільної торгівлі, яка передбачає взаємне скасування країнами-учасницями митних зборів, а також зняття всіх інших, нетарифних бар'єрів у торгівлі одна з одною. При цьому кожна країна-учасниця зони вільної торгівлі має змогу проводити стосовно третіх країн самостійну торговельну політику.

Більш глибокими формами інтеграції є митний союз, єдиний економічний простір, економічний та валютний союзи.

Митний союз, одночасно з функціонуванням зони вільної торгівлі, включає формування єдиної митної території країн-учасниць, які застосовують загальний зовнішньоторговельний тариф та впроваджують єдину зовнішньоторговельну політику щодо третіх країн, так звану «політику захисту свого внутрішнього ринку». При цьому країни-учасниці втрачають частину свого «економічного суверенітету» в області зовнішньоторговельної політики.

Єдиний економічний простір розширює митний союз тим, що між країнами-учасницями здійснюється не лише вільний рух щодо результатів виробництва – товарів і послуг, а ще й безперешкодний рух щодо факторів виробництва, в першу чергу це стосується капіталу та робочої сили.

Економічний союз поглиблює єдність економічного простору країн-учасниць за рахунок проведення ними спільної та взаємоузгодженої економічної політики, для чого створюються наднаціональні органи регулювання соціально-економічних процесів. Така політика покликана сприяти підвищенню рівня їх соціально-економічного розвитку та стимулюванню економік найменш розвинених країн.

Валютний союз доповнює економічний союз країн-учасниць проведенням загальної єдиної валютно-фінансової політики.

Зазначимо, що через всі згадані вище форми економічної інтеграції пройшли країни, що входять до складу Європейського союзу. Крім того, практично в такому ж форматі відбуваються інтеграційні процеси й на євразійському просторі. Проте, на відміну від інтеграційних процесів на Заході, які здійснювалися протягом десятиліть, інтеграційний рух на Сході наразі йде дуже високими темпами. Причина такої різної швидкості щодо інтеграційних процесів нам вбачається, в першу чергу, у наступному: європейським країнам довелося будувати економічний і валютний союзи за умов, коли вони не мали історичного досвіду

«єдиного економічного існування», тобто практично з нуля, в той час, як східні країни донедавна входили до складу єдиної держави СРСР, економіка якого функціонувала як єдиний народногосподарський комплекс, що об'єднував цілі та інтереси усіх республік, що входили до його складу. Тому власний досвід загального соціально-економічного розвитку, а також досвід розбудови Європейського союзу дозволяє східним державам досить швидко проходити інтеграційні шаблі, освоювати сучасні інструменти регулювання спільного ринку, а також проведення єдиної економічної та соціальної політики.

Таким чином, Україна не тільки опинилась, як територіально, так й економічно, між двома великими інтеграційними угрупованнями, але й зіткнулася з серйозними економічними викликами, які гальмують соціально-економічний розвиток країни, та на які, наразі, вона не може адекватно відповісти самостійно, наодинці, спираючись виключно на власний досвід. Отже, беззаперечним є той факт, що пошук найоптимальнішого напрямку подальшого розвитку необхідно здійснювати в рамках зміни стратегії розвитку національної економіки, що можливе лише за умов використання додаткових переваг, які може дати лише участь України в процесах економічної інтеграції.

Який то буде шлях – на Схід чи на Захід – відповідь на це, дуже актуальне питання, має стати предметом наступних наукових досліджень.

Семенишин Х. М., Лісова Т. А.

Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпінь
**РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ**

Бюджетна система України має бути побудована так, щоб бюджети місцевого самоврядування були не тільки самодостатніми, але й щоб мали кошти для соціально-економічного розвитку своїх громад, а іноді навіть могли підтримати обласний чи державний бюджети. На даний момент все навпаки: переважна частина податкових і неподаткових доходів спрямовуються в районні, обласні та державний бюджети, а вже звідти розподіляються у вигляді дотацій та субсидій тим громадам, які, на думку влади, потребують цих коштів найбільше. І це є одним із джерел корупції.

Тому пропонуємо ліквідувати не тільки районні державні адміністрації, але й районні ради, а їх функції передати обласним державним адміністраціям і сільським, міським та обласним радам.

Згідно Закону України «Про місцеві державні адміністрації», місцеві адміністрації в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечують:

1. Виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня.

2. Законність і правопорядок, додержання прав і свобод громадян.

3. Виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – також програм їх національно-культурного розвитку.

4. Підготовку та виконання відповідних бюджетів.

5. Звіт про виконання відповідних бюджетів та програм.

6. Взаємодію з органами місцевого самоврядування.

7. Реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень [1, ст. 2].

З семи перерахованих вище основних завдань районної державної адміністрації, дві втрачають необхідність через, пропоновану нами, ліквідацію районних бюджетів, а решта переходять у компетенцію обласних державних адміністрацій та сільських і міських рад. Наприклад, законність і правопорядок у селі можуть підтримувати сільські ради через сільського (дільничного) міліціонера, який отримає широкі повноваження, на зразок американського шерифа, і відповідно значно вище, ніж тепер, матеріальне забезпечення з сільського бюджету. Розслідування серйозних кримінальних злочинів, що потребують залучення кваліфікованих експертів, будуть передаватися у провадження обласної міліції.

Аналогічно можна ліквідувати і районні ради. Стаття 43 Закону України «Про місцеве самоврядування» визначає 37 завдань районної ради [2, ст. 43]. Більшість цих завдань стосуються самої ради (питання вибору керівництва, організаційні та бюджетні питання), тому легко можуть бути ліквідовані разом із радою, а решта управлінських завдань можуть бути делеговані обласним, міським та сільським радам. Так, наприклад, були ліквідовані районні ради в м. Києві, хоча районні державні адміністрації в цьому місті залишились. Але населення таких районів сягає близько 300 тис. на відміну від сільських адміністративних районів, де чисельність населення складає іноді навіть менше 30 тис.

За межею сільської громади починається територія іншої сільської чи міської громади: «білих плям» на карті України не існує. То якими ж тоді ресурсами розпоряджається районна ланка влади, якщо власних ресурсів не має? Навіть будівлі районної ради та районної державної адміністрації знаходяться

в межах території відповідної міської чи селищної ради. Тому, на нашу думку, сільські громади цілком можуть справитись з управлінням власними ресурсами, без сторонньої допомоги з району, особливо зважаючи на те, що така допомога дорого обходиться для сільського бюджету (втратою 50 % суми податку на доходи фізичних осіб).

Ми пропонуємо не просто ліквідувати районні ради та районні державні адміністрації, а взагалі змінити адміністративно-територіальний устрій України, суттєво його спростивши. Для цього необхідно повністю ліквідувати районну ланку адміністративно-територіального устрою країни. Адже в будь-якій системі управління чим менше проміжних ланок, що викривлюють інформацію від суб'єкта управління до об'єкта та зворотній зв'язок, тим вона ефективніша. Більшість послуг мають наблизитись до населення і надаватись на рівні сільської громади працівниками сільської ради, для чого необхідно дуже несуттєво збільшити їх штат. Наприклад, бухгалтер сільської ради, який, як правило, у середньому селі, має лише пів ставки посадового окладу, може за сумісництвом виконувати функції податкового інспектора, статистика, працівника пенсійного фонду, центру зайнятості і т.д. Відповідні районні служби і зараз часто об'єднуються в межах 2–3 адміністративних районів, тому краще їх об'єднати на рівні області, делегувавши частину повноважень сільським радам. Можливе збільшення обсягів роботи відповідних обласних служб може бути компенсоване за рахунок впровадження нових інформаційних технологій обробки документів.

Це дасть змогу суттєво зекономити народні гроші на утримання органів влади. Крім того, звільнені будівлі, що належали районним територіальним органам Міністерства доходів і зборів України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України та інших міністерств і відомств перейдуть у власність місцевих громад і зможуть приносити їм доход у формі орендної плати.

Звичайно для того, щоб провести таку кардинальну реформу адміністративно-територіального устрою (а відповідно і бюджетної системи), необхідний тривалий час та відповідні підготовчі заходи.

Список використаних джерел:

1. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09 квіт. 1999 р. № 586-XIV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

К. е. н Ситник Н. С.

Львівська державна фінансова академія, Україна

СИСТЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СФЕРИ ТОВАРНОГО ОБІГУ УКРАЇНИ

Модернізація системи управління в сфері товарного обігу в складних умовах посттрансформаційного етапу розвитку економіки, має передбачати більш ефективне використання її ресурсного забезпечення.

Дослідженнями особливостей модернізації займалися такі вчені, як О. Барановський, С. Ермаханова, А. Ковальов, В. Мунтіян, С. Хантінгтон, В. Шлемко та ін [2–4]. Втім, особливості функціонування системи модернізації трудового потенціалу сфери товарного обігу України потребують додаткового розгляду.

Для вітчизняної сфери товарного обігу характерними залишаються такі проблеми у царині ефективності, як незмінна частка валового обороту торгівлі у валовому випуску товарів та послуг, висока ланковість та низька оборотність продажу товарів і їх подальше погіршення, зростання обсягів імпорту та збільшення частки іноземного капіталу, слабка соціальна роль торгівлі, висока витратомісткість товарообороту та збитковість підприємств тощо [1, с. 3–4]. Проте, найгострішою з них є недостатня реалізація трудового потенціалу, обумовлена недоліками у побудові та розвитку трудових відносин як на підприємствах, так і державному, регіональному та місцевому рівнях. Адже, сфера товарного обігу України володіє ще недостатньо реалізованими можливостями її кадрового забезпечення, які можуть бути використаними з метою підвищення ефективності та забезпечення розширеного відтворення робочої сили і виробничих відносин.

Для вітчизняного державного регулювання новим може стати впровадження інституту тристороннього партнерства у сфері розвитку та реалізації трудового потенціалу.

Йдеться про укладання офіційних угод між представниками влади, роботодавців та найманих працівників, предметом яких є спільні дії з вирішення важливих проблем розвитку сфери товарного обігу та її інфраструктури, посилення відповідальності за дотримання трудового законодавства, створення організаційно-економічних стимулів до підвищення кваліфікації персоналу.

Наступний етап державної політики в аналізованій сфері важливо зорієнтувати на подолання домінантних перешкод формування і ефективного використання трудового потенціалу у сфері товарного обігу України, що дозволить сформувати необхідні для його належної модернізації умови. Передусім важливо забезпечити дотримання законодавства України у сфері оплати праці та її детінізацію. Оскільки фінансові можливості вітчизняних підприємств сфери товарного обігу щодо істотного збільшення заробітної плати обмежені, органам влади

потрібно працювати над зниженням інших статей їх витратомісткості. Це недопущення подвійного оподаткування та ліквідація частини обтяжливих зборів, зниження ставок орендної плати приміщень і земельних ділянок, зменшення транспортних витрат та обсягів споживання енергоресурсів. Перспективним напрямом зростання витратовіддачі вітчизняних підприємств сфери товарного обігу є зменшення ланковості товарообороту, у тому числі шляхом розвитку співпраці підприємств системи товароруку з виробниками товарів.

Власне невисока заробітна плата та умови праці, при яких порушуються такі норми законодавства, як умови праці, тривалість робочого дня, тривалість відпустки, неповна та частково неофіційна зайнятість тощо є головною причиною високої плинності кадрів у сфері товарного обігу. Тому активні та ефективні дії влади, спрямовані на підтримку підприємств торгівлі, посилення ролі тристороннього партнерства матимуть позитивним наслідком й підвищення стабільності персоналу підприємств.

Регіональним та місцевим органам влади необхідно працювати й у напрямі покращення професійно-кваліфікаційного рівня та структури кадрового забезпечення підприємств торгівлі. Перспективними засобами у цьому напрямі є підтримка та популяризація діяльності профільних навчальних закладів, що готують фахівців у сферах торгівлі, громадського харчування, надання споживчих послуг, ін. Це сприятиме зростанню частки висококваліфікованого персоналу, омолодженню кадрів, збільшенню кількості робочих місць та покращенню умов праці в торгівлі, у т. ч. на сільських територіях. Покращення матеріально-технічної бази та зростання професорсько-викладацького складу профільних навчальних закладів, стимулювання попиту на підготовку фахівців для сфери товарного обігу можна забезпечити шляхом підготовки та реалізації проектів державно-приватного партнерства за участю підприємств сфери товарного обігу, держави, начальних закладів, їх персоналу та населення.

З метою удосконалення системи захисту прав працівників і забезпечення дотримання законодавства про працю важливо реалізувати заходи наступного етапу модернізації вітчизняного трудового потенціалу сфери товарного обігу. Вони стосуються реалізації принципів соціальної відповідальності та спрямовані на сприяння легалізації зайнятості і оплати праці, збільшення обсягів фінансування підприємств у розвиток інтелектуального капіталу, посилення соціального захисту та соціальної інфраструктури, покращення умов праці та забезпечення її адекватності внеску в результати господарювання, удосконалення системи захисту прав споживача, покращення якісних характеристик та забезпечення безпечності товарів і послуг, посилення відповідальності за цінову політику суб'єктів підприємництва.

В контексті посилення соціальної відповідальності суб'єктів сфери товарного обігу органам державного управління важливо досягнути таких головних цілей, як удосконалення системи оподаткування доходів, оплати праці та витрат на інтелектуальний капітал; посилення інституціоналізації соціального партнерства на макро-рівні. Зокрема, для покращення умов праці, які пропонують роботодавці в Україні, ще не реалізовані всі можливості соціального партнерства. Йдеться про колективно-договірне регулювання трудових відносин на центральному, регіональному, галузевому та мікрорівні. У цьому напрямі необхідно розвивати можливості цих угод для того, щоб їх норми стали не рекомендаційними, а обов'язковими до виконання на всіх підприємствах галузі. Посилення відповідальності за дотримання суб'єктами сфери товарного обігу норм генеральної, регіональної, галузевої тарифних угод та поширення їх у внутрішніх колективних договорах має стати пріоритетом державної політики, спрямованої на покращення умов праці.

Лише після впровадження охарактеризованих вище базових умов модернізації трудового потенціалу сфери товарного обігу стане можливою реалізація її інтелектуально-кадрового забезпечення, що необхідно для посилення інноваційності та зростання конкурентоспроможності підприємств, торгово-технологічного процесу та галузі.

Засоби, які необхідно реалізувати органам влади стосуються не лише сфери товарного обігу, але й необхідні для інтелектуалізації економіки нашої держави в цілому. Це удосконалення законодавства та формування ринку інтелектуальної власності, розвиток інфраструктури розробки та впровадження результатів інтелектуальної творчої діяльності, запровадження системи державних грантів фінансування інтелектуальної творчої діяльності, реалізація політики, спрямованої на пропагування інтелектуальної творчої діяльності, ін.

Фактично останній етап державної політики у запропонованій послідовності дозволить сформувати повноцінну систему модернізації трудового потенціалу сфери товарного обігу України, адже його заходи спрямовані на реалізацію сформованих до нього можливостей.

Список використаних джерел:

1. Система регулювання внутрішньої торгівлі України: монографія / [В. В. Апопій, І. М. Копич, О. Г. Біла та ін.]; за ред. В. В. Апопія, І. М. Копича. – К.: Академвидав, 2012. – 424 с.
2. Ермаханова С. А. Теория модернизации: история и современность / С. А. Ермаханова // Актуальные проблемы социально-экономического развития: взгляд молодых ученых. – Новосибирск, 2005. – Р. 2. – С. 233–247.
3. Покатаєва О. В. Державне регулювання трансформації торговельно-економічних відносин: інституціональний підхід: монографія / О. В. Покатаєва. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2009. – 408 с.
4. Трансформаційні процеси в торгівлі України в умовах інтернаціоналізації: монографія / [Л. О. Лігоненко, Г. М. Богославець, Г. Л. Піратовський та ін.]; за ред. Л. О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2009. – 334 с.

К. э. н. Станкевич А. А.

*ЮФ НУБиП Украины «Крымский агротехнологический университет»,
г. Симферополь, п. Аграрное, Украина*

БЮДЖЕТНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИКИ АР КРЫМ

Бюджет – это совокупность доходов и расходов на определённый период времени, обычно, на один год. Важным является понятие «государственный бюджет».

Государственный бюджет – важный финансовый документ государства. Он представляет собой совокупность финансовых смет всех ведомств, государственных служб, правительственных программ и т. д. В нём определяются потребности, подлежащие удовлетворению за счёт государственной казны, указываются источники и размеры ожидаемых поступлений в государственную казну.

Бюджетная система выполняет три функции:

1. Фискальная функция.
2. Функция экономического регулирования.
3. Социальная функция.

Осуществляя эти функции, государство не должно ослаблять стимулирование предпринимателей. Бюджетная политика должна строиться на синтезе рыночного и государственного механизмов регулирования.

В 2012 году доходы общего фонда составили 3,573 млрд грн. Если анализировать источники пополнения, то можно отметить, что это благодаря дотированию АР Крым. Хотя, в АР Крым постоянно звучат призывы к усилению экономической независимости полуострова, достаточно посмотреть в проект бюджета, чтобы понять, что АР Крым не в состоянии покрыть даже половины своих расходов. В 2012 году 53,4 % доходов крымского бюджета – это трансферты из государственного бюджета Украины (рис. 1).

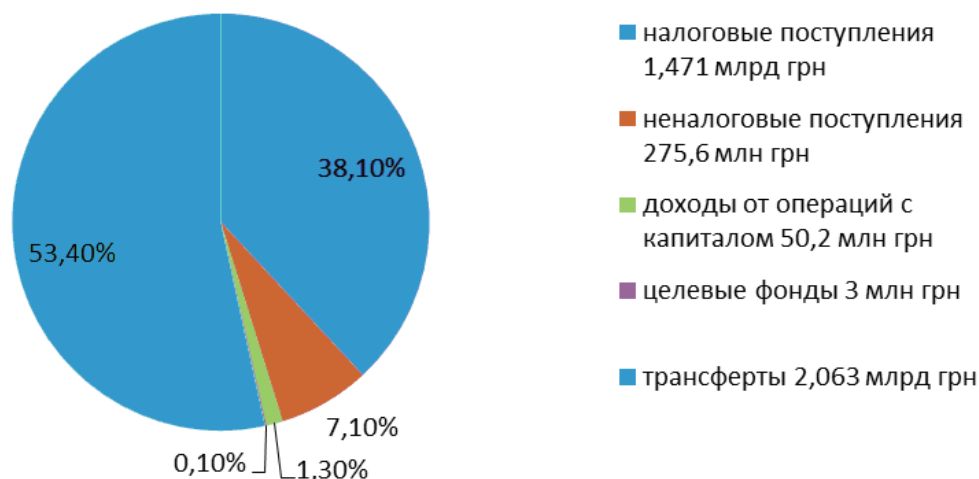

Рис. 1. Структура доходов бюджета АР Крым в 2012 году

В собственных источниках наполнения доходной части бюджета АР Крым – это налоги. Основные бюджетообразующие налоги – это налог с доходов физических лиц, 75 % которого поступает в крымский бюджет, и акциз, который полностью поступает в бюджет АР Крым. В 2012 году из 1,465 млрд грн налоговых поступлений, налог на доходы физических лиц составил 580,6 млн грн, акцизный сбор – 849 млн грн.

Необходимо отдельно выделить специальный фонд бюджета, который отличается от общего фонда тем, что его расходы имеют чёткое целевое направление. Если общий фонд включает все текущие расходы (выплата заработной платы, оплата энергоносителей), то специальный фонд предусматривает капитальные расходы и вложения (строительство, реконструкция, покупка оборудования, подготовка и повышение квалификации кадров и т. д.).

Пополняется спецфонд за счёт собственных источников бюджетных учреждений. В 2012 году бюджетные учреждения планировали собрать 197,8 млн грн. Всего в спецфонд поступило 290 млн грн.

Расходы бюджета АР Крым утверждены в сумме 4,130 млрд грн, из них 3,565 млрд грн – расходы общего фонда, 565 млн грн – расходы специального фонда. Около половины общего фонда бюджета АР Крым передаётся бюджетам городов и районов полуострова, в виду субвенций. Таким образом, из 2 млрд грн, которые республиканский бюджет получает из бюджета Украины, 1,758 млрд грн распределяются между местными бюджетами АР Крым. Из них 1,4 млрд грн – субвенция на выплату помощи семьям с детьми, малообеспеченным, инвалидам.

Бюджет АР Крым можно назвать социальным: 601 млн грн направлено было в сферу здравоохранения, 591,7 млн грн на образование, причём, большая часть пошла на выплату заработной платы. Также, по объёму расходов, в республиканском бюджете занимает большое место государственное управление – 173,8 млн грн (из общего фонда). Это больше, чем культура и искусство (92,1 млн грн), транспорт (59 млн грн), физическая культура и спорт (21,6 млн грн) вместе взятые. При этом содержание Совета министров (133,9 млн грн) обходится гораздо дороже, чем Верховного Совета Крым (39,9 млн грн).

В специальном фонде 52 % расходов приходится на строительство – 296 млн грн. Из них большая часть (267 млн грн) предназначалась для строительства мусороперерабатывающего завода республиканским предприятием «Чистый город».

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Аксюков С. М.

Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ МІНІСТЕРСТВА ДОХОДІВ І ЗБОРІВ З КАБІНЕТОМ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Порядок взаємодії уповноваженого центрального органу виконавчої влади з доходів та зборів – Міністерства доходів і зборів з Кабінетом Міністрів України визначається положенням про даний орган та низкою інших нормативно-правових актів. Зокрема, у законодавстві щодо зазначеного виду взаємодії закріплено наступні положення.

В першу чергу, зазначені суб'єкти здійснюють взаємодію у сфері нормотворчості. Так досліджуваний орган розробляє проекти законів України, проекти актів Президента України, Кабінету Міністрів України та вносить їх у встановленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України з урахуванням практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції (п. 1 р. 4). А керівник уповноваженого центрального органу виконавчої влади з доходів та зборів подає на розгляд Кабінету Міністрів України проекти законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, розробником яких є зазначений орган, а крім того погоджує проекти законів та актів Президента України, що вносяться Кабінетом Міністрів України на розгляд Верховної Ради України та Президента України (п. 4,5 р. 11 Положення про Міністерство доходів і зборів України) [1].

Крім того, уповноважений центральний орган виконавчої влади з доходів та зборів взаємодіє з Кабінетом Міністрів України з організаційних питань по впорядкуванню діяльності зазначеного органу. Наприклад, гранична чисельність його працівників затверджується Кабінетом Міністрів України (р. 13 Положення про Міністерство доходів і зборів України) [1].

Також вказаний орган взаємодіє з Кабінетом Міністрів України у сфері адміністрування доходів та зборів. Обговорює на засіданнях Кабінету Міністрів України прогностичні показники доходів державного бюджету та єдиного внеску, що закріплені за досліджуваним органом, у частині, визначеній Податковим кодексом України, Митним кодексом України та Законом України «Про збір та

облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», для забезпечення їх обґрунтованості (п. 41 р. 6 Положення про Міністерство доходів і зборів України) [1].

Взаємодія уповноваженого центрального органу виконавчої влади з доходів та зборів з Кабінетом Міністрів України у вищевказаній сфері також базується на значній кількості правових норм. Ключовими з них виступають Податковий та Митний кодекси України.

У Податковому кодексі України надається право для Кабінету Міністрів України встановлювати: порядок обліку суми податку та збору, не сплачені суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг (п. 30.6 ст. 30 ПКУ); порядок укладення та виконання договорів про ціноутворення для цілей оподаткування між великими платниками податків та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної податкової політики (п. 39.16 ст. 39 ПКУ); форму спрощеної податкової декларації та порядок переходу платників податків на подання такої декларації (п. 46.5 ст. 46 ПКУ); форму подання про здійснення заходів з погашення податкового боргу платника податків (п. 59.2 ст. 59 ПКУ); порядок списання безнадійного боргу після ліквідації платника податків (п. 67.1.2 ст. 67 ПКУ); порядок подання інформації щодо зміни даних, які включаються до облікової картки фізичної особи – платника податків органами державної реєстрації актів цивільного стану, органами внутрішніх справ, органами, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб, до органів доходів і зборів, а також взаємодія суб'єктів інформаційних відносин (п. 70.6 ст. 70 ПКУ) [2] тощо. Загалом у Податковому кодексі України міститься значна кількість положень, аналогічних викладеним вище, а тому обсяги даного дослідження не дозволяють більш детально на них зупинитись.

Митний кодекс України також визначає деякі особливості взаємодії уповноваженого центрального органу виконавчої влади з доходів та зборів з Кабінетом Міністрів України. Згідно зазначеного документа Кабінет Міністрів України має право визначати: порядок застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору (п. 6 ст. 15 МКУ); порядок інформаційного обміну між митними та іншими державними органами за допомогою електронних засобів передачі інформації (п. 4 ст. 33 МКУ); порядок верифікації (перевірки достовірності) сертифікатів про походження товару з України (п. 1 ст. 47 МКУ); порядок ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (п. 1 ст. 68 МКУ); перелік пунктів пропуску через державний кордон України, в яких товари переміщуються через митний кордон (п. 2 ст. 195 МКУ); перелік підстав пред'явлення митним органам для

митного контролю листів, поштових карток та секограм (п. 9 ст. 233 МКУ); порядок митного оформлення військової техніки (п. 1 ст. 252 МКУ) [3] тощо.

Ще більша кількість положень, що визначають особливості взаємодії уповноваженого центрального органу виконавчої влади з доходів та зборів з Кабінетом Міністрів України містяться в окремих законодавчих актах:

– Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» у ст. 25 «Зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» встановлює, що Кабінетом Міністрів України визначається порядок зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику [4];

– Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» у ст. 21. «Ввезення культурних цінностей в Україну» визначає, що Кабінет Міністрів України затверджує порядок здійснення попереднього документального контролю органами доходів і зборів у пунктах пропуску через державний кордон України контроль за ввезенням на митну територію України культурних цінностей (у тому числі з метою транзиту) [5];

– Закон України «Про управління об'єктами державної власності» у ст. 12 «Єдиний реєстр об'єктів державної власності» передбачає, що Кабінет Міністрів України визначає єдині методологічні засади формування єдиного реєстру об'єктів державної власності центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику [6];

– Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» у ст. 44 «Прикордонний контроль вантажів з харчовими продуктами, що імпортуються» встановлює, що Кабінетом Міністрів України визначається порядок здійснення органами доходів і зборів попереднього документального контролю окремих харчових продуктів та сировини тваринного походження, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) [7].

Дослідження положень вищевказаних нормативно-правових актів, а також низки інших, які неможливо проілюструвати через обмежені обсяги даної публікації, дає змогу стверджувати, що особливості взаємодії уповноваженого центрального органу виконавчої влади з доходів та зборів з Кабінетом Міністрів України полягають у ієрархічній підпорядкованості зазначених суб'єктів та обумовлені відносинами підпорядкування, тобто мають яскраво виражений імперативний характер. Щоправда у даному випадку можливі й окремі виключення, наприклад, згідно ст. 41 «Створення Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії при Кабінеті Міністрів України та місцевих державних надзвичайних протиепізоотичних комісій» Закону України «Про ветеринарну медицину», при створенні Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії

при Кабінеті Міністрів України взаємодія між останнім та уповноваженим центральним органом виконавчої влади з доходів та зборів взаємодія будується на відносинах координації. Проте такий стан речей скоріш є виключенням із загального правила.

Список використаних джерел:

1. Положення про Міністерство доходів і зборів України від 18 березня 2013 року № 141/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/141/2013>
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44–45, № 46–47, № 48. – Ст. 552.
4. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15 лютого 1995 року № 60/95-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 10. – Ст. 60.
5. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 року № 185-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 48. – Ст. 405.
6. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 року № 185-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 46. – Ст. 456.
7. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23.12.1997 № 771/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 19. – Ст. 98.

К. е. н. Завадських Г. М.

Таврійський державний агротехнологічний університет, Україна

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

У сучасних умовах розвитку сильні конкурентні позиції регіону стають найважливішим фактором сталого розвитку регіональної соціально-економічної сфери. Однак, наявність лише конкурентних переваг не може збільшувати рівень конкурентоспроможності, для цього регіон повинен володіти конкурентним потенціалом для випередження суперників у досягненні поставлених економічних цілей та займати стабільну конкурентну позицію, що являє собою реальні можливості, які досягаються за допомогою реалізації конкурентних переваг.

Фундаментальна теорія конкурентної переваги фірми створена М. Портером. Питання використання конкурентної позиції в стратегічному плануванні відображені в роботах І. Ансоффа, П. Дракера, Б. Карлоф, У. Кігана, Т. Пітерса, А. Стрікланд, А. Томпсона, Р. Уотермена. Одна з найбільш істотних для практики і найменш вивчених у теорії проблем стратегічного планування є виявлення та посилення конкурентних переваг регіону.

Запорізька область сьогодні – це безцінна перлина, сформована віхами історії. славетне козацтво, велетень ДніпроГЕС, один з головних центрів бурхливого розвитку економічного, технологічного й інтелектуального потенціалу

незалежної України. Даровані природою ресурсні цінності налічують на території області понад 20 видів корисних копалин, геологічними фахівцями розвідано 131 родовище.

Область є постачальником на внутрішній та зовнішній ринки залізної руди, каоліну, вогнетривкої глини, формувальних пісків, будівельних й облицювальних каменів. Достатньо і всебічно розвинена транспортна інфраструктура регіону, складовими якої є низка стратегічних трас. Економічний потенціал області сьогодні – це понад 380 провідних промислових підприємств. Запорізький край є провідним центром вітчизняного авіаційного двигунобудування, виробництва трансформаторів та іншої високотехнологічної продукції, яка є фірмовим брендом, маркою світового класу якості та надійності.

Соціально-економічний розвиток будь-якої країни залежить від добробуту її регіонів, тому особливого значення набуває справа подальшого поглиблення та інтенсифікації торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва Запорізької області з розвинутими країнами світу саме на міжрегіональному рівні. На сьогодні сформований результативний імідж Запорізької області розглядається як цінний ресурс для подальшого всебічного розвитку регіону. Цей ресурс складається з багатьох елементів, які у дієвому симбіозі являють собою ті конкурентні переваги Запорізької області, які дозволяють їй обійняти провідні позиції серед інших областей України у процесі залучення інвестицій. За даними Всесвітнього економічного форуму 2010 року на основі опитування керівників бізнесу були узагальнені чинники, що негативно впливають на умови ведення бізнесу в області (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльна характеристика вагомості факторів, що впливають на розвиток бізнесу в Запорізькій області та Україні, %

Фактори негативного впливу на умови ведення бізнесу	Запорізька область	Україна
Нестабільність політики	19	17
Податкова політика	14	14
Корупція	12	10
Неефективність держдепартаменту	10	5
Доступ до фінансування	8	9
Нестабільність уряду	8	10
Інфляція	7	10
Податкові ставки	6	8
Нерозвинена інфраструктура	4	3
Злочинність і крадіжки	3	2
Низька кваліфікація робочої сили	3	3
Валютне регулювання	3	4
Обмежувальне трудове законодавство	2	2
Нерозвинена трудова етика	1	1
Погане здоров'я населення	0	1

Під час презентації звіту про конкурентоспроможність України і її регіонів, підготовленого в рамках партнерського проекту Фонду «Ефективне управління» і Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), було наголошено, що Запорізька область займає друге місце після Києва в рейтингу конкурентоспроможності 15 регіонів України і 64-е місце серед 134 країн в рейтингу глобальної конкурентоспроможності, поступаючи Хорватії і Угорщині, але випереджаючи Туреччину і Бразилію.

На основі проведеного аналізу можна виділити наступні конкурентні переваги Запорізької області: гарні показники розвитку фінансових ринків, бізнесу та інноваційного потенціалу; найбільша незалежність судової влади; найефективніший, у порівнянні з іншими регіонами, ринок праці; високий рівень підготовки кадрів і якість шкіл менеджменту; найвищий рівень відповідальності компаній. Пріоритетними галузями для інвестування в області є сільське господарство, наукова та науково-технічна діяльність, промислове виробництво та альтернативна енергетика. Конкурентними галузями регіону є металургійний машинобудівний та енергетичний комплекси де виробляється 24 % загального обсягу сталі, 57,3 % загального випуску легкових автомобілів, 29,5 % високовольтної електричної апаратури, 25,4 % електроенергії в Україні.

Яковлева О. М., Сабінова І. Ю.

Донецький державний університет управління, Україна

ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

Сучасний світовий фінансовий ринок відродився на початку 60-х років ХХ сторіччя. До цього, протягом 40 років, він був паралізований у результаті світової економічної кризи 1929–1933 рр., другої світової війни, валютних обмежень. Поява світового фінансового ринку відбулася на базі міжнародних фінансових операцій національних фінансових ринків, потім відбулась їх глобалізація. Спочатку він розвивався повільно і переважно як світовий грошовий ринок. Серед найбільш значимих передумов формування фінансового ринку в Україні слід виділити такі: розвиток альтернативного сектора економіки, формування ринкової інфраструктури, комерціалізація банківської сфери, відміна монополії зовнішньої торгівлі, пільговий порядок оподаткування доходів із цінних паперів, відсутність силового державного регулювання операцій із цінними паперами.

Фінансовий ринок – це сукупність усіх фінансових ресурсів. Фінансовий ринок єднає у собі складові, вказані у рис. 1.

Економічна сутність фінансового ринку складається з встановлення рівноважної ціни та обсягу купівлі-продажу фінансових ресурсів, інструментів, технологій, а також ціни та обсягу надання фінансових послуг для покупців

і продавців на цьому ринку. Оскільки існує відповідність між фінансовою і економічною сферами, то таким чином фінансовий ринок впливає на економічні процеси і забезпечує раціональність та ефективність використання наявних, завжди обмежених економічних ресурсів.

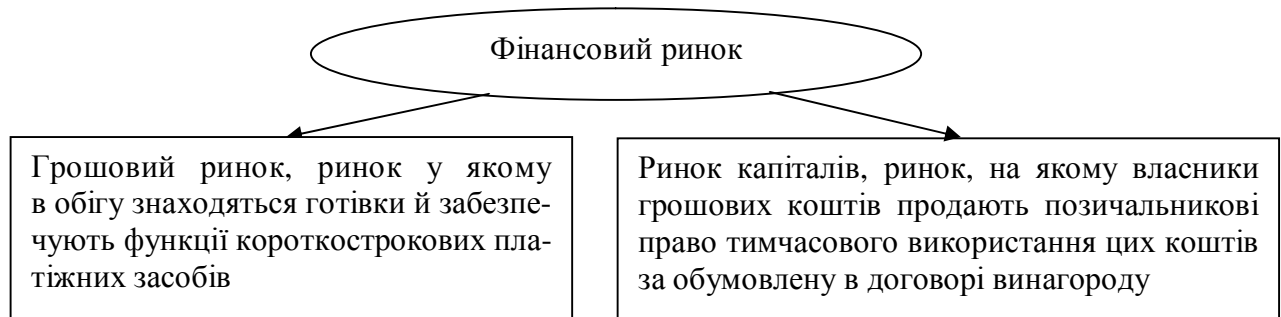

Рис. 1. Складові фінансового ринку

Роль фінансового ринку, як складової частини державної фінансової системи, полягає в тому, що він надає конкретні інструменти для здійснення перетворення вільних коштів суб'єктів економічного життя в активний позиковий капітал, якого потребують інші суб'єкти економічного життя для реалізації своїх ефективних економічних проектів.

Фінансовий ринок є переправою на довгому містку та допомагає зустрітися продавцям і покупцям особливого товару – фінансових зобов'язань, він займає важливе місце на ринку ресурсів, адже сприяє обміну грошей майбутніх на гроші нинішні.

Держава пов'язана з фінансовим ринком через економічні відносини, що виникають між державою й іншими суб'єктами ринку стосовно створення, розподілу, перерозподілу та використання вартості ВВП і національного доходу країни. При цьому утворюються централізовані та децентралізовані фонди фінансових ресурсів. Через державні позики на фінансовому ринку шляхом емісії та розміщення державних цінних паперів держава має змогу фінансувати дефіцит державного бюджету.

Фінансовий ринок виконує низку функцій, такі як:

- перерозподіл фінансових ресурсів;
- емісія фінансових інструментів;
- формування ринкових цін на окремі види фінансових активів.

Отже, фінансовий ринок є складовою сферою фінансової системи держави. Він може успішно функціонувати лише в умовах збалансованої ринкової економіки, коли переважна частина фінансових ресурсів мобілізується суб'єктами підприємницької діяльності на засадах їх купівлі-продажу. За допомогою фінансового ринку, як правило, мобілізуються і використовуються тимчасово вільні фінансові ресурси або ресурси, що мали обумовлене раніше цільове призначення.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ БІЗНЕСОВИХ СТРУКТУР ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

Д. е. н. Березін О. В.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна
**ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ: ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ
ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Середовище функціонування підприємств торгівлі як суб'єктів господарювання, поєднує активний кругообіг між його складовими елементами – інституціональними та міждержавними структурами, природними і кліматичними умовами, суб'єктами ринку та іншими, зовнішніми відносно підприємства елементами. Між елементами зовнішнього середовища постійно відбувається взаємодія, формуються організаційно-економічні зв'язки суб'єктів ринку.

Підприємства торгівлі, як відкриті економічні системи, функціонують під впливом низки елементів зовнішнього середовища, які постійно змінюються.

Опанування прийомами та методами аналізу середовища існування підприємств торгівлі має бути одним з найважливіших завдань власників (керівників), адже параметри середовища є унікальною комбінацією чинників, що перебувають у постійному русі.

А. Томпсон зазначав, що кожне підприємство як матеріальна система спрямоване на забезпечення рівноваги, стабільності, воно постійно балансує між відкритістю та закритістю [1].

У широкому розумінні середовище функціонування підприємств торгівлі поділяють на внутрішнє та зовнішнє.

Внутрішнє середовище являє собою сукупність чинників, які формують можливості довготривалого отримання підприємством власних економічних вигод; таке середовище постійно перебуває під безпосереднім контролем власників (керівників) та персоналу торговельного підприємства. У разі ефективного контролю та прийняття обґрунтованих господарських рішень відповідні механізми забезпечують життєздатність підприємства.

Внутрішнє середовище потребує постійного аналізу його стану, з цією метою досліджують будь-яке, у тому числі і торговельне підприємство як систему внутрішніх складових з наступних точок зору: техніко-технологічної, економічної, організаційної, соціальної, інформаційної, екологічної тощо.

З техніко-технологічного погляду торговельне підприємство являє собою техніко-технологічний комплекс, систему елементів торговельно-технологічного обладнання та механізмів.

Економічно підприємство торгівлі є відокремленою ланкою галузі, яка визначається певною господарською самостійністю та охоплює економічні відносини з державними інституціональними структурами, суб'єктами ринку, споживачами.

Організаційно підприємство торгівлі є господарською одиницею економіки країни з певними внутрішньою структурою, зовнішнім оточенням, закономірностями функціонування та розвитку.

З соціального погляду підприємство торгівлі є соціальною підсистемою суспільства, завдяки якій здійснюється взаємодія суспільних, колективних і особистих інтересів та задоволення потреб споживачів.

З інформаційної точки зору, підприємство торгівлі – складна динамічна система різноспрямованих інформаційних зв'язків між елементами його внутрішнього середовища та зовнішнього оточення.

В екологічному аспекті підприємство торгівлі забезпечує реалізацію еколого-економічного підходу до господарювання та збереження ресурсів для прийдешніх поколінь.

Крім того, з адміністративно-правового погляду підприємство торгівлі є юридичною особою з притаманними їй та встановленими державою у законодавчому порядку правами та обов'язками.

Умови бурхливого розвитку конкуренції зумовлюють необхідність системного підходу у господарській діяльності підприємств торгівлі, що забезпечить об'єктивну оцінку як їх сильних, так і слабких сторін діяльності, обґрунтованість стратегій існування на ринку.

Доречно нагадати, що до основних принципів формування стратегічної моделі варто віднести: творчий підхід – уміння передбачити можливі майбутні проблеми, які можуть спіткати підприємства торгівлі; інноваційність поведінки – готовність до безперервних оновлень усіх сфер діяльності підприємства, запровадження нових форм та технологій торговельного обслуговування населення; гнучкість та адаптивність – швидке реагування у залежності від змінюваних умов на ринку, уподобань споживачів; усвідомлення власних сильних сторін підприємства та їх розвиток; практичність та можливість реалізації стратегії за умов бурхливого розвитку конкуренції; узгодженість з ресурсним забезпеченням товарообороту; забезпечення ефективності механізмів мотивації персоналу підприємств торгівлі.

Варто зауважити, що стан зовнішнього середовища може бути визначеним за допомогою наступних чинників:

1. Стан національної економіки та ринків (економічні чинники): характер економіки та економічних процесів, тенденції їх розвитку; система оподаткування; рівень розвитку окремих галузей; кон'юнктура споживчого ринку; інвестиційні процеси тощо.

2. Природно-екологічна рівновага: природно-кліматичні умови; територіальне розміщення корисних копалин і природних ресурсів; стан екологічного середовища.

3. Ресурсне забезпечення: для підприємств торгівлі особливого значення набуває забезпечення товарообороту товарами і продуктами переважно національного виробництва.

4. Демографічні тенденції: чисельність і структура населення, міграційні процеси; стан ринку праці.

Існують також інші чинники, які варто було б враховувати при обґрунтуванні моделі стратегічної поведінки підприємств торгівлі на ринку.

Усі окремі складові зовнішнього середовища взаємопов'язані, це означає, що зміни однієї з них призводять до значних змін інших. Саме цим визначається складність зовнішнього середовища. Отже, системний підхід дозволяє відслідковувати не лише зміни у межах окремих складових, а й їхній взаємний вплив.

Урахування впливу чинників зовнішнього середовища існування підприємства дозволяє прогнозувати альтернативи інтенсивного зростання підприємств торгівлі, серед яких ми зупинимось на наступних: розвиток первинного попиту на товари і продукти у межах асортиментного профілю підприємства торгівлі шляхом залучення нових споживачів через стимулювання покупок; збільшення частки ринку за рахунок конкурентів з використанням інноваційних технологій торгівлі, розширення сервісу, гнучкої цінової політики; зміна географічного ринку.

Зовнішнє середовище функціонування підприємств торгівлі зумовлює необхідність формування корпоративної стратегії – загальної стратегії, яка охоплює усі структурні підрозділи підприємства. Така стратегія є загальним планом господарської діяльності, визначає напрями розвитку підприємств торгівлі на певну перспективу. Формування корпоративної стратегії передбачає прогнозування розвитку підприємств торгівлі на певну перспективу, де мають знайти відображення будь-які питання щодо подальшого функціонування підприємств торгівлі, чи припинення такої діяльності.

На ефективність реалізації стратегії підприємств торгівлі впливає її агресивність. Під агресивністю стратегії підприємства торгівлі варто розуміти рівень змін докорінного характеру, які суб'єкт господарювання вносить в усі сфери власної діяльності, форми і технології торговельного обслуговування тощо. Важливо наголосити, що ефективність стратегії, її результативність залежить від її підтримки чи несприйняття представниками системи менеджменту, їх готовністю до змін. Під готовністю системи менеджменту до таких змін розуміють ступінь різкості перетворень умов оточення підприємств торгівлі, які менеджери у змозі осмислити, сприйняти та подолати.

Сукупність чинників зовнішнього середовища підприємств торгівлі за характером впливу поділяють на чинники мікросередовища – вони мають прямий вплив на підприємства, та макросередовища (вплив є лише опосередкованим).

Функціонування підприємств торгівлі в умовах зовнішнього оточення передбачає альтернативність у стратегічному виборі при обґрунтуванні відповідної стратегії. Стратегічні альтернативи підприємств торгівлі – це комплекс заходів, спрямованих на досягнення однакових цілей, але кожна з таких альтернатив надає різні можливості для їх практичної реалізації.

Формуванню стратегії розвитку торговельного підприємства передуює ранжування його господарських проблем, що необхідне для визначення можливих стратегічних заходів та змісту альтернативних стратегій розвитку підприємств торгівлі [2].

Після виявлення та ранжування стратегічних проблем господарської діяльності підприємств торгівлі здійснюється опрацювання чи коригування системи стратегічних цілей та формування комплексу можливих стратегічних альтернатив розвитку суб'єктів господарювання.

Використання розглянутого методичного підходу до формування комплексу стратегічних альтернатив розвитку підприємств торгівлі сприятиме підвищенню обґрунтованості вибору певних варіантів стратегій та можливості їх практичної реалізації.

Список використаних джерел:

1. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд. – М.: Банки и биржи; ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
2. Березін О. В. Теорія і практика забезпечення ефективного використання потенціалу торговельних підприємств: монографія / О. В. Березін, Ю. В. Карпенко. – Полтава: Інтер-Графіка, 2012. – 204 с.

К. е. н. Бець М. Т.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМ АСОРТИМЕНТОМ ДЕРЖАВНИХ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ КОНТРОЛІНГУ

Загально визнано, що маркетингова концепція управління – це невід'ємна частина управління діяльністю підприємства. Оскільки державні лісогосподарські підприємства поєднують такі види діяльності як охорону і захист лісів, лісогосподарську та лісокультурну діяльність, будівництво лісової інфраструктури та надання адміністративних послуг, маркетингова концепція управління виконує

для них роль регулятора як прямого, так і зворотного зв'язку між споживанням і лісогосподарським виробництвом, а маркетингова товарна концепція (поліпшення якості товару) набуває соціального – етичного та глобального змісту.

Відтоді адаптація зарубіжного досвіду управління вимагає розробки комплексних рішень щодо створення ефективних механізмів формування асортименту, які базуються на ідеології управління якістю, методології контролінгу та застосуванні інструментарію аналітичної підтримки бізнес- процесів – інформаційних систем ERP-класу, що працюють у режимі реального часу [1]. Недостатнє опрацювання питань аналітичного забезпечення управління товарним асортиментом вітчизняними лісокористувачами вимагає поглибленого пошуку шляхів модернізації підтримки ефективного їх функціонування на засадах концепції управління за відхиленнями для активізації держлісгоспами інноваційної товарної політики та формування конкурентного асортименту продукції та послуг.

Управління асортиментом держлісгоспів базується на координуванні взаємозв'язаних видів діяльності в процесі оптимізації асортименту з урахуванням стратегічних ринкових цілей держлісгоспів. Управління асортиментом безпосередньо здійснюється маркетинговою службою держлісгоспу, яка керується галузевими стандартами та даними маркетингових досліджень, а ефективність управління асортиментом забезпечується комплексом маркетингових, фінансових і стратегічних підходів, кінцевий результат реалізації яких забезпечує певний обсяг прибутку.

В основі формування асортименту закладена асортиментна концепція, яка здійснюється різними методами залежно від масштабів збуту, обсягів реалізації та специфіки продукції, товарів та послуг підприємства.

У процесі планування товарного асортименту підприємство керується критеріями, які визначають економічну ефективність наявного асортименту продукції – динаміка обсягів реалізації деревини та лісопродукції на ринку, стабільність обсягу реалізації, рівень норми й обсяг прибутку від реалізації, в якому акумулюється енергія та позитивний прояв управління товарним асортиментом на основі стратегічного контролінгу (виявлення причини збільшення чи зменшення потенціалу та можливостей досягнення його нарощування, складання стратегічного плану і відстеження відхилень від бажаного стану з розкриттям факторів та причин).

Контролінг як ідеологія управління формуванням прибутку на етапі розробки товарного асортименту, вимагає деталізації та розшифровки змісту показників, що характеризують діяльність державних підприємств лісового господарства за результатами обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції за методом «стандарт–кост», виявляє відхилення фактичних витрат від стандартних [2].

У країнах СНД застосовується аналог – нормативний облік витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції, зарубіжна практика відхилення

від стандартів рекомендує їх не документувати. Стандарти після їх розрахунку узгоджуються з відповідальними виконавцями, після чого останні стежать за дотриманням стандартів і вживають заходів з попередження відхилень від них.

При відмові від документування відхилень від норм по витратах рекомендується застосовувати індикатори управління товарним асортиментом держлісгоспів за концепцією контролінгу, де у кожній ситуації позитивне відхилення сприятливе, а негативне – несприятливе [3] (табл. 1).

Таблиця 1. Рекомендовані індикатори управління асортиментом держлісгоспів для контролінгу

№	Групи показників				
	ресурсні	результативні	інтенсивності	оціночні	екологічності
1. Деревні ресурси					
1.	Лісова площа	Обсяг користування ресурсами деревини	Використання деревних ресурсів за масою	Вихід товарної продукції з 1 м ³ , з 1 га	Розмір шкоди від заготовлення, транспортування і перероблення деревини
2	Обсяг ресурсів та відпуску ресурсів	Обсяг товарної продукції. Обсяг отриманого прибутку	Використання ресурсів за площею	Отримано прибутку з 1 м ³ , з 1 га	
2. Недревні ресурси лісу					
1	Лісова площа	Обсяг ресурсів, які використовуються фактично	Використання ресурсів за масою	Вихід товарної продукції	Розмір шкоди, спричинений лісовому господарству від використання дикорослих
2	Обсяг лісоексплуатаційних ресурсів, залучених до господарського використання	Обсяг товарної продукції. Обсяг прибутку	Використання ресурсів за площею	Обсяг отриманого прибутку з 1 га	
3. Мисливські ресурси					
1	Площа мисливських угідь	Кількість відстріляних мисливських тварин	Використання мисливських тварин	К-ть отриманої продукції з одиниці площі	Розмір екологічної шкоди, яку спричиняють дикі тварини лісу та сільськогосподарським культурам
2	Бонітет мисливських угідь* К-ть мисливських тварин можливих до відстрілу	Обсяг заготовленої продукції полювання в натуральному вигляді. Обсяг товарної продукції мисливства	Використання мисливських угідь	Вихід продукції мисливства на 1 га мисливських угідь	
4. Рекреаційні ресурси					
1	Лісова площа	Середній час одного відвідування рекреантом лісу	Інтенсивність відвідування рекреаційних лісів	Покращення здоров'я рекреантів	Витоптування лісової площі
2	Площа лісів рекреаційного призначення	Кількість відвідувань рекреантами лісу за рік	Інтенсивність відвідування привабливо рекреаційних лісів	Вартість зібраних рекреантами грибів, ягід, плодів, горіхів і т. д.	Пошкодження підросту ягідників та грибовищ

*Примітка: кількість звірів та птахів, що припадає на 1000 га площі угідь.

Реалізація системи управління товарним асортиментом на засадах контролінгу дасть можливість застосовувати принцип наскрізного планування товарного асортименту за групами показників та видами ресурсів, дозволить врахувати всю сукупність робіт єдиного технологічного циклу: охорона і захист лісових ресурсів – відтворення лісових ресурсів – заготівля – обробка та перероблення лісопродукції – реалізація продуктів, виробів, надання послуг, а уникнення втрат на стиках циклу дасть можливість збільшити виробництво кінцевої продукції з лісової сировини та оптимізувати товарний асортимент згідно вимог ринку.

Управління згідно концепції контролінгу, забезпечуючи інформаційно-аналітичну підтримку процесів прийняття управлінських рішень на державних лісогосподарських підприємствах, сприятиме здійсненню інноваційної діяльності як окремого напрямку діяльності та підвищить обґрунтованість рішень, що приймаються на окремих етапах, якіснішій координації процесів досягнення стратегічних та оперативних цілей.

Отже, впровадження удосконалених форм організації праці й управління лісогосподарськими підприємствами слід розглядати як чинники здійснення інноваційної товарної політики, яка створить конкурентні переваги та зміцнить ринкові позиції лісокористувачів.

Саму систему контролінгу слід вважати невід’ємною складовою ефективного управління інноваційною товарною політикою державних підприємств лісового господарства, розробка організаційних механізмів якої становить зміст подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Калабухова С. В. Модернізація аналізу компонентів управління підприємницькою діяльністю / С. В. Калабухова // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 15. – С. 251–257.
2. Яковенко К. В. Особливості контролінгу процесу інноваційної діяльності промислових підприємств / К. В. Яковенко // Бізнесінформ. – 2012. – № 5. – С. 75–78.
3. Сенько Є. І. Система показників оцінки комплексного використання лісових ресурсів. Науковий вісник: Еколого-економічні проблеми розвитку лісового комплексу / Є. І. Сенько, Н. С. Дворянина // Збірник науково-технічних праць. – Львів: Укр. ДЛТУ, 2001. – Вип. 11.3 – С. 46–53.

К. т. н. Вишневська М. К.

Національна металургійна академія України, м. Дніпропетровськ

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СУЧАСНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ

Згідно з [1], державні інноваційні програми є одним з основних механізмів національної підтримки проектів регіонального розвитку на основі використання науково-технічних розробок та сучасних технологій. Але на жаль сьогодні

відсутність проектного підходу до управління інвестиційними потоками на регіональному рівні призводить до поступової деіндустріалізації регіонів та країни в цілому, до послаблення інноваційного потенціалу, від'їзду науковців, засилля імпортних товарів неналежної якості, старіння основних фондів, збільшення долі ручної праці, і, як наслідок, до деградації та депопуляції населення та втрати економічної самостійності країни та регіону.

Ще однією проблемою виступає відсутність організацій, що реалізують держані програми розвитку керуючись проектним підходом, оскільки більшості державних структур притаманна бюрократична структура управління. В умовах коли сучасні методи організації процесу управління багатоваріантні та специфічні за своїм призначенням, можливим варіантом вирішення зазначеної проблеми може стати використання різних типів організаційних структур управління паралельно для вирішення різних типів завдань: бюрократичних – для основних, типових задач та адаптивних – для оперативних, проектних, інноваційних задач. У табл. 1. наведені відмітні ознаки, за якими визначається той чи інший тип задач.

Таблиця 1. Відмітні ознаки, за якими визначаються задачі

Тип задач	Ознаки
Головні	Встановлені довгостроковим плануванням або розпорядженням керівника та впливають на якісний результат роботи організації
Інноваційні	Визначаються керівником як необхідні для розвитку чи для поповнення знань
Операційні	Встановлюють довгостроковим плануванням й безпосередньо впливають на основний кількісний показник роботи організації, визначені для вирішення наявних проблем
Проектні	Задачі, рішення котрих потребує реалізації проекту

Концепцію бюрократії вперше було сформульовано на початку 1900–х років німецьким соціологом Максом Вебером. Вебер пропонував бюрократію скоріш як деяку нормативну модель, ідеал до досягнення якого організації повинні прагнути, так звану «раціональну бюрократію» [2]. «Внутрішня логіка бюрократичної структури привела Вебера до висновку, що вона є кращій ніж будь-яка інша форма за точністю, стабільністю, швидкістю, дисципліною та надійністю. Вона робить можливим високій рівень обліку результатів для керівництва організації» [3]. Більшість сучасних організацій представляють собою різні варіанти бюрократії. Причина досить довгого й широкомасштабного використання даного типу організаційних структур полягає у тому, що її характеристики добре підходять для більшості промислових підприємств, організацій сфери послуг та для усіх видів державних установ.

До бюрократичних відносять лінійну, лінійно-функціональну, функціональну та дивізійну структури управління – тобто ті структури у яких формальна, регламентуюча сторона керівної діяльності переважає змістовну, творчу. Також вони характеризується високим ступенем розподілу праці, розвинутою ієрархією управління, ланцюгом команд, наявністю багато чисельних правил та норм поведінки персоналу та добором кадрів, перш за все, за їх діловими і професійними якостями. Однак, бюрократичні структури, маючи вище зазначені переваги, критикуються за нездатність до впровадження нововведень та відсутність достатньої мотивації співробітників.

Можливим варіантом усунення окреслених проблем може стати впровадження небюрократичних (адаптивних) структур, в яких творча, змістовна сторона діяльності переважає формальну. Крім того, адаптивні структури, в порівнянні з бюрократичними, більш гнучкі та краще пристосовані до змін зовнішніх умов. До них відносять конгломеративну та матричну, у тому числі проектну та програмно-цільову структури управління. У табл. 2 наведені принципові відмінності бюрократичних та адаптивних структур управління.

Таблиця 2. Порівняльна характеристика двох типів структур управління

Бюрократична структура управління	Адаптивна структура управління
– для роботи у стабільних, незмінних умовах	– для роботи у нестабільних умовах
– проблеми та задачі діляться на множини дрібніших, котрі доручаються до виконання спочатку підрозділам, а потім окремим фахівцям відповідно до їх службових обов'язків	– задачі поділяються безпосередньо між фахівцями, можливо виконання завдань не передбачених службовими обов'язками
– кожний підрозділ вирішує своє завдання окремо від завдань організації в цілому	– співробітники вирішують власні задачі виходячи з задач підприємства в цілому
– права та обов'язку кожного фахівця визначені чітко і детально, та не змінюються	– значна частина обов'язків співробітників постійно коригується відносно до зовнішніх умов
– тільки вище керівництво вирішує наскільки окремі завдання, що виконують підрозділи, відповідають цілям організації	– вирішення окремих (оперативних) завдань надається фахівцям за згодою з особою, що відповідає за кінцевий результат
– зв'язки між підрозділами, що розташовані на одному рівні організаційної структури відбуваються через вище керівництво	– співробітники взаємодіють як по вертикалі, так і по горизонталі, не забороняється діяти перестрибуючи через шаблі службових сходів
– заохочується старанність та чітке дотримання інструкцій та правил	– заохочується ініціатива, творчий підхід до справи

Сучасні підприємства, знаходячись в умовах жорсткої конкуренції, під постійним впливом внутрішніх та зовнішніх факторів бізнес-середовища, динамічно розвиваються й вдосконалюють процеси управління. Тому вже зараз, коли широко застосовується впровадження інновацій у виді окремих проектів, знайшли деяке розповсюдження й так звані «змішані», або гібридні різновиди

організаційних структур управління, що містять у собі підсистеми різного типу. Такі організаційні структури застосовується у випадках, коли підприємство керує проектами постійно, але при цьому до проектів регулярно долучаються не усі структури, а тільки окремі функціональні підрозділи, інші ж виконують свою роботу у звичному режимі. Теоретичні припущення П. Друкера, що будь-якому самостійному підприємству необхідно декілька типів організаційних структур, існуючих паралельно [4], підтверджуються практичним досвідом автора.

Слід також зазначити, що в умовах формування ринкової системи хазяйнування здійснюється непростий перехід від негнучких, нежиттєздатних організаційних структур керівництва до сучасних форм управління. При цьому одним з діючих методів збільшення ефективності функціонування систем управління є трансформація й перетворення існуючих громіздких структур у сучасні організаційні форми. Тож проаналізувавши відмінності використання організаційних структур управління, можна зробити висновок, що для забезпечення діяльності організацій в сучасних умовах необхідно сполучення та/або паралельне застосування бюрократичних (для загальних та типових завдань) і адаптивних (для операційних та інноваційних задач) організаційних структур управління.

Список використаних джерел:

1. Кравченко Е. Н. Программы стратегического развития региона: преимущества и недостатки / Е. Н. Кравченко // Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. праць / СНУ ім. В. Даля. – Луганськ, 2009. – № 3 (31). – С. 22–30.
2. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедуори. – М.: Дело, 1998. – 800 с.
3. Мильнер Б. З. Теория организаций / Б. З. Мильнер. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 336 с.
4. Друкер Питер Ф. Задачи менеджмента в XXI веке / П. Ф. Друкер. – М.: Вильямс, 2001. – 272 с.

К. і. н. Вісін О. О.

Луцький національний технічний університет, Україна

СФЕРА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖГІРПРОМНАГЛЯДУ У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОГО РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

Ступінь розвитку та стан системи технічного регулювання свідчить про технологічний прогрес будь-якої країни, конкурентоспроможність її продукції, а також про репутацію та технічну спроможність її виробників, оцінювачів відповідності, споживачів. Тому одним із важливих завдань на шляху України до вступу в ЄС є реформування чинної в країні системи технічного регулювання відповідно до світової та європейської практики.

Законодавство України про державний ринковий нагляд і контроль продукції складається з: Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль

нехарчової продукції»; Закону України «Про загальну безпечність нехарчової продукції»; інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в цій сфері, у тому числі технічних регламентів.

Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» встановлює правові та організаційні засади здійснення державного ринкового нагляду і змінює колишню систему державного нагляду за продукцією, яка здійснювалася відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1993 року № 30-93 «Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил». Основними цілями реформування у сфері ринкового нагляду визначено: створення адаптованої до вимог СОТ і ЄС сучасної системи ринкового нагляду, що сприятиме розвитку економіки, підприємництва, забезпеченню доброчесної конкуренції, захисту життя, здоров'я людини, довкілля, прав споживачів, усуненню технічних бар'єрів у торгівлі; запобігання введенню в обіг небезпечної продукції на основі впровадження в національне законодавство відповідних норм і принципів ринкового нагляду країн-членів ЄС, зокрема Європейської директиви 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції; підвищення прозорості діяльності системи ринкового нагляду та налагодження широкого діалогу з громадськістю.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», від 02.12.2010 № 2735-VI, та постанови Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 573 «Про затвердження переліку органів державного ринкового нагляду та сфер їх відповідальності» за Держгірпромнаглядом України закріплені такі види продукції: засоби індивідуального захисту, прості посудини високого тиску, ліфти, канатні дороги для перевезення пасажирів, знаки безпеки і захисту здоров'я працівників, обладнання, що працює під тиском та вибухові матеріали промислового призначення.

Вищезазначена продукція повинна відповідати вимогам Закону України «Про загальну безпечність нехарчової продукції», від 02.12.2010 № 2736-VI, у тому числі вимогам відповідних технічних регламентів. Технічні регламенти визначають вимоги до рівня безпеки, проведення процедури оцінки відповідності, встановлюють правила маркування та введення нехарчової продукції в обіг. Вимоги технічних регламентів є обов'язковими для виробника продукції або його уповноваженої особи чи постачальника. Метою здійснення ринкового нагляду є вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів з відповідним інформуванням про це громадськості щодо продукції, яка при її використанні за призначенням або за обґрунтовано передбачуваних умов і при належному встановленні та технічному обслуговуванні становить загрозу суспільним інтересам чи яка в інший спосіб не відповідає встановленим вимогам.

Держгірпромнагляд займає активну позицію щодо підготовки до здійснення повноважень у сфері державного ринкового нагляду згідно із Законом України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

За результатами проведених перевірок було виділити низку типових порушень, зокрема:

- розповсюджувачі допускають на ринок продукцію, що не відповідає встановленим вимогам, не пересвідчуються у вживанні заходів, що необхідні для приведення такої продукції у відповідність;

- маркування продукції національним знаком відповідності здійснено з порушенням діючих вимог або взагалі відсутнє;

- відсутня або складена з порушенням декларація про відповідність продукції технічному регламенту ЗІЗ та національним стандартам;

- органам ринкового нагляду передбачена законодавством документація не надається взагалі або надається несвоєчасно;

- на виробках відсутня інформація про дату виготовлення, найменування виробників, ідентифікаційні або розпізнавальні знаки (піктограми) щодо захисних властивостей засобу тощо.

Більшість підприємств, на яких проводились перевірки, визнають допущені ними недоліки та намагаються якомога швидше їх усунути. Проте є й такі суб'єкти господарювання, які чинять перешкоди здійсненню ринкового нагляду, намагаючись уникнути відповідальності й наражаючи споживачів та користувачів продукції на можливу небезпеку їх здоров'ю і марну трату коштів та часу. Суб'єкти господарювання за порушення Закону України «Про загальну безпечність нехарчової продукції» та Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність. Відповідальність за порушення встановлюється цими й іншими законами України. До суб'єктів господарювання застосовуються штрафні санкції залежно від вчиненого ними порушення у розмірі від 75 до 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить відповідно від 1275 до 51000 грн, а за повторне протягом трьох років вчинення того самого порушення – до 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить відповідно до 85000 грн.

Отже, процес реформування та трансформації не обіцяє бути легким і безболісним. З прийняттям двох системних законів про ринковий нагляд напрям дій визначено: ліквідувати наявну систему державного нагляду та контролю товару перед виведенням на ринок і запровадити систему ринкового нагляду відповідно до європейських принципів і практик.

Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 765/2008 від 9 липня 2008 року, що встановлює вимоги для акредитації та ринкового нагляду щодо реалізації продукції, визначає ринковий нагляд як діяльність, що провадиться, і заходи, що вживаються державною владою, для забезпечення відповідності продуктів вимогам, встановленим у відповідних актах гармонізованого законодавства Співтовариства. Нагляд повинен забезпечувати, щоб продукти не становили ризику для здоров'я, безпеки або будь-якого аспекту захисту суспільного інтересу. Ринковий нагляд має на меті забезпечити однаковий рівень захисту громадян у рамках внутрішнього ринку, а також однорідне нормативне поле для суб'єктів економічної діяльності.

К. е. н. Давидов О. І.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Реалізація інноваційної концепції управління підприємствами на основі максимізації їх вартості потребує глибокого дослідження закономірностей формування вартості підприємств, пізнання логіки вартісно-утворюючих процесів на мікрорівні економіки.

Значний внесок у дослідження даної проблематики внесли такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Н. А. Мамонтова, О. Г. Мендрул, І. Й. Яремко, Д. Л. Волков, І. В. Івашковська, Т. В. Теплова, Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррін та інші.

Формування вартості підприємства – це складний, багатогранний процес трансформації сукупного (власного та позикового) капіталу в позитивний результат (ефект) діяльності суб'єкта господарювання.

Вектор створення вартості підприємства спрямовано, перш за все, на його результативне зростання на стратегічному рівні.

Критерієм зростання повинна бути саме додана вартість компанії у довгостроковій перспективі, яка формується, в основному, в ході глибокої модернізації, технологічних і продуктових інновацій, розробки відповідної стратегії та розвитку менеджменту, які в сукупності забезпечують конкурентні переваги [1, с. 18].

Вартість підприємства є фундаментальною економічною категорією, на основі якої складаються відносини між зацікавленими у розвитку підприємства особами [2, с. 11].

У трансформаційній економіці суттєво змінилося розуміння підприємства (компанії) як ринкового суб'єкту. Підприємство в даний час виступає центром

взаємодії інтересів різних груп стейкхолдерів – інвесторів (постачальників власного та позикового капіталу), менеджерів, персоналу, партнерів підприємства, суспільства. Кожна з цих груп зацікавлених осіб вносить свій внесок у формування вартості підприємств та розраховує на задоволення власних інтересів шляхом отримання відповідної вигоди від результативної діяльності даного суб'єкта господарювання.

Ефективне функціонування підприємств у нових економічних та конкурентних умовах базується на регулярному відстеженні системи інтересів усіх груп стейкхолдерів. Тому в сучасних умовах формування вартості підприємства – це є утворення стейкхолдерської вартості у відповідності з очікуваннями вигод усіма зацікавленими у діяльності підприємства особами.

Вартісно-утворюючі процеси на підприємствах пов'язані також з формуванням фінансової бази для утворення вартості підприємства через досягнення необхідної концентрації власного та позикового капіталу в процесі виробничо-господарської діяльності, прийнятного рівня витрат на фінансування цієї діяльності, оптимізації структури фінансового капіталу.

Формування вартості підприємства забезпечується у просторі взаємодії фінансового, інтелектуального та соціального капіталів. Посилення конкуренції, зростання значущості ініціативи та творчості, глобалізації ринків і компаній, загострення проблем екології призводять до того, що утворення вартості відбувається все більшою мірою за рахунок використання інтелектуального та соціального капіталів. Однак ці види капіталу не слід прирівнювати до джерел фінансування суб'єктів господарювання, до його пасивів; за своєю природою інтелектуальний та соціальний капітали є відповідними активами підприємства, які формують результативну складову вартості підприємства.

Зростання впливу інтелектуального та соціального капіталів у вартісно-утворюючих процесах на підприємстві означає орієнтацію його діяльності не тільки на економічні блага, але й на посилення соціально-відповідальної спрямованості функціонування даного ринкового суб'єкта через поліпшення соціальних відносин поміж власниками бізнесу та суспільством, досягнення компромісу між інтересами різних стейкхолдерів.

Акумуляція інтелектуального та соціального капіталів на підприємстві зумовлює якісну трансформацію у всій системі формування його вартості, включаючи результативну та витратну складові вартості. При цьому матеріальні активи виступають у ролі інфраструктури для реалізації функцій інтелектуального та соціального капіталів щодо створення вартості для усіх стейкхолдерів.

Підприємство як особливий носій вартості, з однієї сторони, є об'єктом впливу ринкового середовища, зовнішнього по відношенню до підприємства.

З іншої сторони, воно виступає ринковим суб'єктом з властивим йому набором внутрішніх факторів формування вартості.

Таке двояке бачення підприємства, одночасно як об'єкту та суб'єкту ринкових відносин, дозволяє розглядати процес формування вартості підприємства крізь призму взаємодії керованих та некерованих факторів для визначення пріоритетів у діяльності підприємства, а також можливих загроз для її успішного здійснення з позицій максимізації вартості.

Конфігурація сукупності факторів (або «дерева факторів вартості») є важливою складовою процесу створення вартості компанії. Це дерево фіксує ієрархію зон, найбільш чутливих з точки зору досягнення конкурентних переваг, які є підконтрольними системам менеджменту та корпоративного управління в компанії, і тому вони є ключовими для створення потоків вигід [3, с. 66].

Системне уявлення про вартісно-утворюючі процеси повинне знаходити адекватне відображення у методології оцінки вартості, служити основою для побудови оптимальної моделі управління суб'єктом господарювання на базі максимізації його вартості.

Список використаних джерел:

1. Кузьмин С. С. Корпоративный рост: модели и методы: монография / С. С. Кузьмин. – М.: ИНФРА-М, 2012. – 184 с.
2. Яремко І. Й. Оцінювання та формування вартості машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (машинобудування та приладобудування) / І. Й. Яремко. – Львів, 2010. – 41 с.
3. Ивашковская И. В. Развитие стейкхолдерского подхода в методологии финансового анализа: гармоничная компания [Электронный ресурс] / И. В. Ивашковская // Корпоративные финансы. – 2011. – № 3. – С. 59–70. – Режим доступа: <http://www.ecsocman.hse.ru/mags/cfjournal>

Кобаль І. О.

Національний транспортний університет, м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Для ефективного управління вартістю підприємства необхідно впровадити комплексну систему управління, що охоплює всі організаційні рівні підприємства та мотивує всіх співробітників організації на підвищення вартості компанії. Для стабільного підвищення вартості підприємства необхідно виконання цілого ряду умов. До основних факторів успіху впровадження системи вартісно-орієнтованого управління можна віднести наступні:

- підтримка комплексної системи управління з боку вищого менеджменту підприємства;
- прив'язка показників, які вимірюють вартість підприємств, до його корпоративної стратегії;
- пошук, вимірювання та управління драйверами вартості на кожному ієрархічному рівні підприємства;
- прив'язка системи компенсації до драйверів вартості, які перебувають в області сфери впливу й контролю персоналу підприємства;
- інтеграція системи управління вартістю з іншими управлінськими системами (бюджетування, загальне управління якістю й ін.);
- постійне навчання персоналу в обсязі, необхідному для розуміння концепції VBM та втілення її на практиці;
- корекція можливих перекручувань на поведінковому рівні.

Слід сказати, що ключовим фактором успіху на шляху підприємства до збільшення його вартості можна назвати впровадження вартісного мислення в розробку й реалізацію стратегічних рішень, тобто необхідна розробка й реалізація стратегії максимізації вартості підприємства з врахуванням реальних його можливостей. Як і будь-яка стратегія розвитку, стратегія максимізації вартості повинна визначати основні цілі підприємства, план стратегічних дій, позицію на ринку, методи конкурентної боротьби. Але стратегія максимізації вартості ставить в основу вартість бізнесу, зосереджує увагу на тому, як і наскільки кожне стратегічне рішення може підвищити вартість. Тобто при формулюванні стратегічних цілей оцінюється, наскільки вони сприяють росту підприємства, чи генерують грошові потоки, чи створюють необхідну прибутковість капіталу для власників. Стратегічний аналіз будується на фундаменті доданої вартості для акціонерів. Успішність стратегії визначається тим, наскільки вірно визначені фактори вартості та чи враховані вони у формалізованій стратегії.

Стратегія максимізації вартості – це:

- узагальнююча модель дій підприємства, кожне з яких прямо або опосередковано націлене на підвищення вартості бізнесу;
- зазначені можливості, які відкриває ринок при підвищенні вартості підприємства;
- концентрація всіх внутрішніх ресурсів на досягнення поставлених цілей;
- сфокусований на підвищенні вартості план стратегічних дій, підтримує розроблені стратегічні цілі підприємства;
- система оцінки результативності виконуваних дій і ступеню досягнення поставлених стратегічних цілей;

– система компенсації, яка мотивує персонал на збільшення вартості підприємства на кожному організаційному рівні;

– комунікаційна стратегія підприємства, яка інформує всіх зацікавлених осіб про стратегію максимізації вартості, реалізованої на підприємстві.

Процес розробки стратегії максимізації вартості має класичну послідовність: на основі проведеного аналізу зовнішнього середовища, внутрішніх ресурсів підприємства й виявлених можливостей і загроз, сильних і слабких сторін розробляються й оцінюються стратегічні альтернативи розвитку підприємства, обраний шлях розвитку детально розробляється, визначаються стратегічні цілі підприємства. Як ми вже відзначали, при розробці стратегії максимізації вартості акцент робиться на вартості бізнесу: при оцінці стратегічних альтернатив основним критерієм є те, наскільки реалізація даного плану здатна підвищити вартість підприємства, а всі стратегічні рішення перевіряються на те, чи будуть вони сприяти росту вартості.

Як відомо, недостатньо детально розробити стратегію розвитку, необхідно її впровадити в життя. Після розробки стратегії максимізації вартості перед керівництвом компанії постає питання, який механізм буде найбільш ефективний для управління вартістю. Управління прийнято розглядати як узагальнюючий цілеспрямований вплив на об'єкт, здійснюваний різноманітними способами – шляхом трансформації зв'язків у системі, впровадження нових елементів або дій, корекцією алгоритмів управління, варіюванням параметрів і т. п. [1]. Управляти – це означає вживати певні зусилля, впливаючи на процеси для досягнення певних цілей [2].

Сучасний менеджмент володіє цілим арсеналом різних інструментів управління. Одним з найвідоміших способів управління є проходження циклу Демінга (Шухарта-Демінга) PDCA. Він складається із чотирьох кроків: Plan – Визначення цілей та заходів; Do – Проведення запланованих заходів; Check – Перевірка проведення заходів; Act – Оцінка й реакція на нову ситуацію. Суть управління зводиться до зміни цілей, планів, формуванню нових планових заходів й ін. за підсумками перевірки виконаних робіт [1].

В завданнях стратегічного управління одним з ефективних методів управління є технологія Activity-Based Costing.

Каплан і Еткінсон (1998) розкривають суть ABC наступним чином: «Activity-Based Costing розроблений для забезпечення найбільш точного методу розподілу прямих та допоміжних ресурсів на операції, бізнес-процеси, продукти, послуги і на споживачів. ABC враховує, що багато ресурсів організації потрібні не для фізичного виробництва одиниці продукції, а для виконання широкого

ряду супутніх функцій, що роблять можливим виробництво різних продуктів та послуг для тих чи інших споживачів. Мета ABC не в тому, щоб розподілити всі загальні витрати на виготовлену продукцію. Мета ABC в тому, щоб виміряти та оцінити всі ресурси, що використовуються для операцій з підтримки виробництва та доставки продукції і послуг споживачам» [4, с. 97].

Виявилось, що ABC дозволяє описати бізнес як сукупність процесів, оцінити їх вартість, а характеристики процесів (cost drivers), які виникають в процесі застосування цієї системи, можуть стати унікальними вимірниками ефективності того чи іншого процесу. Подібні властивості ABC привели до появи системи управління Activity-Based Management, зробили ABC могутнім інструментом для аналізу та покращення внутрішньовиробничих процесів та призвели до появи нових методів планування непрямих витрат.

ABC метод виділяє ті процеси, які не напряму направлені на виробництво продукту, а покликані створити деяку виробничу потужність, яка дозволить виготовляти певний обсяг та асортимент продукції. Затрати на придбання ресурсів, які беруть участь в подібних процесах є накладними витратами організації.

З т. зору ABC не продукти є споживачами ресурсів, як це витікає з традиційних підходів до калькулювання собівартості, а процеси, які направлені на виробництво даних продуктів. Продукт з'являється як наслідок виконання певної послідовності операцій, в кожній з яких задіяні певні ресурси. Логічно взаємопов'язана послідовність подібних операцій, результат виконання якої може бути вимірний, називається процесом. (В оригіналі «activity» перекладається як «операція» тобто Activity-Based Costing можна перевести як «Калькулювання, основане на операціях/процесах»). Саме процеси використовують ресурси, і отримують на виході певний продукт. При цьому процеси по-різному приймають участь в виробництві кінцевого продукту. Деякі з них споживають ресурси безпосередньо для виробництва одного конкретного продукту і обсяг споживання такими процесами ресурсів прямо пропорційний обсягу випущеної продукції. Звичайно це основні виробничі процеси, їм відповідають прямі виробничі затрати, що є предметом розгляду традиційних моделей обліку. Інші ж процеси призначені для забезпечення можливості виробляти певний набір продукції і доставляти її різним споживачам. Вони звичайно не пов'язані прямою залежністю з обсягами виробництва і кількість споживаних ними ресурсів пов'язано в більшій мірі з широтою та складністю асортименту виготовляємої продукції. Цим процесам відповідають непрямі (накладні) затрати організації. Кожний з подібних процесів в різній мірі приймає участь в виробництві того чи іншого продукту.

Управління на основі діяльності (Activity-Based Management) є однією з актуальних організаційно-управлінських інноваційних концепцій підвищення

ефективності транспортно-експедиційного бізнесу, в якій реінжиніринг бізнес-процесів, що лежить в основі «підходу по процесах», припускає перенесення акцентів внутрішнього менеджменту з поопераційної спеціалізації на міжфункціональні бізнес-процеси, орієнтовані на клієнтів. На відміну від функціонального підходу, що характеризується принципом управління «зверху – вниз» всередині в значній мірі ізольованих один від одного функціональних структур, даний підхід до управління розглядає транспортно-експедиційну компанію як систему пов'язаних між собою бізнес-процесів (послідовних операцій), що відносяться до основної (оперативні відділи, служба складів, відділ митного консультування, відділ головного інженера), допоміжної (відділ ЗЕД, служба інформаційних технологій, фінансовий відділ, бухгалтерія, служба роботи з персоналом, юридичний відділ і т. п.) та управлінської діяльності (адміністративні служби, відділ маркетингу, продажів і розвитку, клієнтський відділ, служба управління якістю, відділ PR і компанії).

Пітер Друкер заклав основну базу для зародження сучасної концепції «управління по процесам» – Системи КРІ, завданням якої стає визначення необхідних для бізнесу моделей ключових показників ефективності. Ключові показники ефективності (англ. Key Performance Indicators, KPI) – система оцінки, що допомагає організації визначити ступінь досягнення стратегічних і тактичних цілей. Їх використання дає організації можливість оцінити свій стан і допомогти в оцінці реалізації стратегії в реальному часі. Крім того, вони дають можливість сфокусувати співробітників різних рівнів на виконання дій, необхідних для досягнення стратегічних цілей компанії, а також служать базою для системи мотивації персоналу вищої й середньої ланки.

Основна складність при застосуванні системи показників ефективності полягає в обґрунтуванні їх вибору. За всю історію менеджменту розроблена колосальна кількість показників, які вимірюють різні аспекти діяльності компанії. Однак при управлінні завжди необхідно враховувати той факт, що ресурси, які є в розпорядженні організації, завжди обмежені, і, отже, необхідно фокусувати зусилля на тих альтернативах, які можуть забезпечити найбільшу вигоду відповідно до розробленої стратегії. Відповідно й показники слід вибирати виходячи зі стратегічного фокусу, тобто такі, які дозволяють контролювати найбільш важливі для реалізації стратегії аспекти діяльності.

Найбільш перспективною технологією, яка дозволяє обирати показники для контролю, а також створити всю інфраструктуру управління по цілям і показникам, є збалансована система показників (ЗСП), або Balanced Scorecard (BSC). При цьому ЗСП є ще й одним з найбільш ефективних інструментів реалізації стратегії управління підприємством.

В його основу лягла гіпотеза про те, що «... фінансові результати можуть бути отримані тільки в тому випадку, якщо задоволена цільова група клієнтів. Пропозиція споживчої цінності описує, як збільшити обсяг послуг і завоювати лояльність цієї групи споживачів. І, нарешті, нематеріальні активи (людський капітал, інформаційний капітал, організаційний капітал), які підтримують здійснення внутрішніх процесів, являють собою основу для стратегії. Приведені в стратегічну відповідність цілі всіх складових і є основний інструмент створення вартості, а отже, сфокусованої і послідовної стратегії...» [3, с. 40].

Список використаних джерел:

1. Гершун А. Технологии сбалансированного управления / А. Гершун, М. Горский. – М.: Олимп-Бизнес, 2006. – 416 с.
2. Гительман Л. Д. Преобразующий менеджмент: Лидерам реорганизации и консультантам по управлению: учеб. пособ. / Л. Д. Гительман. – М.: Дело, 1999. – 496 с.
3. Джевонс У. С. Деньги и механизм обмена / У. С. Джевонс. – М.: Социум, 2006. – 192 с.
4. Kaplan R. S. Advanced Management Accounting, 3rd ed Prentice Hall International / R. S. Kaplan, A. A. Atkinson // Business & Economics. – 1998. – 798 с.

К. е. н. Кулиняк І. Я., Глянцева О. І.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЛЬВІВЩИНИ

У сучасних умовах, коли спостерігається падіння ефективності діяльності підприємств легкої промисловості, особливо актуальними постають питання оцінювання та ефективного формування виробничого потенціалу підприємства.

Виробничий потенціал розглядають як наявні та приховані можливості підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва для випуску максимально можливого обсягу продукції (послуг). Також його необхідно розглядати як сукупність усіх ресурсів, що функціонують в межах підприємства і здатні виробляти певний обсяг продукції.

До складу виробничого потенціалу належать потенціал землі та природно-кліматичні умови, основних фондів, оборотних фондів, нематеріальних активів, технологічного персоналу [1, с. 14].

На основі аналізу наукової літератури, а також власних досліджень авторами сформовано комплекс показників для оцінювання виробничого потенціалу підприємств, а саме: частка виробничих активів у вартості майна; частка основних засобів у вартості майна; коефіцієнт зносу основних засобів; середня норма амортизації; матеріаломісткість; фондоозброєність; фондівдача. Ці показники

розраховано на основі даних діяльності десяти підприємств легкої промисловості Львівщини: ПАТ «Шкіряне підприємство «Світанок», ПАТ «Калина», ПАТ «Льонокомбінат «Старосамбірський», ПАТ «Золочівська швейна фабрика», ПАТ «Городоцька швейна фабрика», ПрАТ «Трикотажна фірма «Промінь», ПрАТ «Львівська перо-пухова фабрика», ПАТ «Бориславська швейна фабрика «Спецодяг», ПАТ «Стрийська швейна фабрика «Стрітекс», ПАТ «Вірність».

Оскільки показники мають різні одиниці вимірювання, то їх було стандартизовано за формулою:

$$X'_{ij} = X_{ij} / \bar{X}, \quad (1)$$

де \bar{X} – середнє значення показника по аналізованих підприємствах.

Виробничий потенціал кожного з підприємств оцінено за допомогою інтегрального коефіцієнта (K) за формулою [2]:

$$K = \left(\sum_{i=1}^n X_i \right) / n, \quad (2)$$

де X_i – частковий персоніфікований показник, що входить до сукупності факторів, що характеризують певну складову потенціалу; n – кількість часткових персоніфікованих показників, що становлять сукупність виробничого потенціалу.

Результати розрахунку інтегральних показників оцінювання виробничого потенціалу підприємств наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Значення інтегральних показників оцінювання виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості Львівщини за 2008–2012 рр.

Підприємства	Значення інтегральних показників				
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
ПАТ «Шкіряне підприємство «Світанок»	1,54	1,26	1,43	1,66	1,68
ПАТ «Калина»	0,66	0,72	0,68	0,64	0,63
ПАТ «Льонокомбінат «Старосамбірський»	1,12	1,06	0,95	0,96	1,22
ПАТ «Золочівська швейна фабрика»	0,77	0,93	0,93	0,95	1,02
ПАТ «Городоцька швейна фабрика»	0,68	0,88	1,02	1,02	0,94
ПрАТ «Трикотажна фірма «Промінь»	1,45	1,24	0,97	0,76	0,72
ПрАТ «Львівська перо-пухова фабрика»	0,85	1,06	1,1	1,13	1,29
ПАТ «Бориславська швейна фабрика «Спецодяг»	0,79	0,78	0,77	0,79	0,78
ПАТ «Стрийська швейна фабрика «Стрітекс»	1,22	1,25	1,26	1,32	0,97
ПАТ «Вірність»	0,93	0,82	0,87	0,77	0,75

Джерело: розраховано на основі даних [3].

Відповідно до розрахунків найвищий рівень використання виробничого потенціалу виявлено у підприємства ПАТ «Шкіряне підприємство «Світанок», а найнижчий – ПАТ «Калина».

Кожним підприємством мають бути розроблені і впровадженні в дію заходи щодо покращення використання наявного потенціалу. На основі аналізу наукової

літератури нами було виокремлено ряд рекомендацій щодо покращення використання виробничого потенціалу підприємствами легкої промисловості:

- збільшення обсягів виробленої продукції без додаткових капітальних вкладень;
- оновлення і технічне вдосконалення основних фондів;
- збільшення тривалості роботи машин і устаткування;
- забезпечення стабільності у забезпеченні робочих місць матеріалами, електроенергією, оснащенням тощо;
- ліквідація недіючого обладнання, здача в оренду або лізинг обладнання, що використовується не на повну потужність;
- вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки;
- удосконалення нормування запасів і їх раціональне використання;
- ліквідація наднормативних запасів;
- поліпшення організації постачання;
- впровадження безвідходної або маловідходної техніки і технології;
- здійснення раціонального розміщення основних засобів;
- використання вхідного контролю за якістю сировини.

Список використаних джерел:

1. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
2. Самко О. О. Оцінка туристичного потенціалу регіону та рівня його використання [Електронний ресурс] / О. О. Самко. – Режим доступу: http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2010_7_4/41.pdf
3. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/db>

К. е. н. Лупак Р. Л., Дульдїєр Д. С.

Львівська комерційна академія, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ КАПІТАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Необхідність організації прогнозування капіталу підприємства обумовлена насамперед тим, що одержання стабільного приросту обсягу грошових коштів є найважливішою перспективною метою будь-якого підприємства і гарантією постійного відтворення його конкурентного потенціалу. Відтак, економічне завдання прогнозування капіталу на підприємстві полягає в забезпеченні і підтримці його фінансової рівноваги. Прогнозування капіталу виступає основою

механізму розробки довго- та середньо термінових прогнозів щодо економіки підприємства в цілому та його окремих структурних підрозділів.

Відомо, що у кожний період часу функціонування підприємства повинна бути забезпечена рівновага вхідних і вихідних грошових потоків з урахуванням резервів платіжних засобів. Тому отриманий прогноз капіталу обґрунтовується відтворенням грошових потоків за напрямками діяльності підприємства: операційною, інвестиційною, фінансовою, з концентрацією основних зусиль на обсязі чистого грошового потоку від операційної діяльності. Це підтверджує, що у системі стратегічного управління прогнозування капіталу посідає особливе місце, оскільки надає можливість отримання науково-обґрунтованого висновку про можливий фінансовий стан підприємства, термін досягнення бажаного стану та альтернативні шляхи розвитку його господарської діяльності.

Відзначимо, що методологія прогнозних досліджень капіталу підприємства побудована на принципах системності, комплексності, багатоваріантності, адекватності конкурентному середовищу. Так, важливими є принципи науковості прогнозування (забезпеченості розрахунків економічними моделями, відповідність прогнозів до дії економічних законів і категорій), практичності використання (можливість прикладного використання прогнозних моделей для окремих суб'єктів конкурентного поля). Попри це, потрібні нестандартні підходи, які передбачають розробку і реалізацію нових, гнучких методик, спрямованих на улагодження співвідношення планованих фінансових показників. На нашу думку, для удосконалення прогнозування капіталу підприємства необхідно здійснити ряд етапів, котрі зображені на рис. 1.

Розроблена трендова модель управління капіталом підприємства є системою багатоваріантних сценаріїв використання методів підвищення ефективності його формування та використання, яка формує платформу для адаптаційності стратегічних управлінських рішень та визначає економічні закономірності як теоретичних, так і практичних висновків і пропозицій. Відтак, метою побудови динамічної моделі слід вважати визначення стратегічних цілей, відповідних їм параметрів, організаційно-економічних заходів їх досягнення. При цьому логічну структуру економетричної моделі оцінки капіталу підприємства визначатиме науково-обґрунтований вибір результативного і факторіальних параметрів з врахуванням інформаційного забезпечення розрахунків.

На нашу думку, процес прогнозування капіталу підприємства необхідно починати з прогнозу обсягів продажу продукції, після чого визначаються необхідні активи для підтримки його рівня і приймається рішення щодо джерел їх фінансування. Потім слід спроектувати план руху готівки і балансові звіти. Беручи за основу попередні тренди капіталу, реалізації продукції й прогноз загальноекономічного

стану підприємства, можна спрогнозувати темп зростання обсягу продажу продукції протягом року та прибуток із продажу.

Рис. 1. Структурно-логічна схема побудови прогнозної моделі капіталу підприємства

Також сформовану економетричну модель управління капіталом можна використовувати для інституціонального регламентування фінансово-господарської діяльності та ресурсного забезпечення підприємства, враховуючи зміщеність прогнозу, на яку впливають як зовнішні фактори (відхилення інфляційних коливань від їх прогнозних значень, сезонні коливання споживчого попиту), так і внутрішньогосподарські фактори (нерівномірність формування і використання товарних запасів). Позаяк, при прогнозуванні капіталу слід розробляти прогноз з максимальною цільовою орієнтацією на прибуток підприємства. Це не означає якихось особливих труднощів, але якщо прогнози надто оптимістичні, то у кінцевому підсумку підприємство обтяжить себе накопиченим, не зайнятим у виробництві устаткуванням та оборотним капіталом.

Таким чином, прогнозування капіталу як інструмент механізму управління підприємством повинен включати визначення розміру необхідних грошових фондів, джерела їх формування, потреби у зовнішніх джерелах фінансування, рівня економічної активності суб'єктів ринку, стратегії ціноутворення, інфляційного впливу, виробничих й дистрибуторських можливостей співробітництва та ін.

Моргун Г. В.

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, Україна

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛІНГА

На сучасному етапі розвитку теорії управління підприємством стрімкі зміни відбулися у наукових та практичних підходах до стратегічного контролінгу: від ідентифікації його як підсистеми обліку до концептуалізації в рамках системи стратегічного управління як самостійної системи, орієнтованої на стратегічний та інноваційний розвиток підприємства.

Стратегічний контролінг, як окрема, наука має свої дослідницькі прийоми:

– загальнометодологічні методи, що характерні будь-якій науці: спостереження, порівняння, історія розвитку, аналіз, синтез, систематизація, виявлення закономірностей, прогнозування та ін.;

– загальнонаукові дослідницькі прийоми окремих систем: планування, обліку, аналізу, управління, статистики, кібернетики, інформатики;

– специфічні – стратегічний контролінг передбачає використання моделювання процесів і явищ і на цій основі визначає конкретні завдання системи стратегічного управління.

Процесний підхід дослідження стратегічного контролінга вимагає уточнення переліку його функцій, а разом з тим й ідентифікації функціональних завдань, які мають повніше розкрити сутність стратегічного контролінга. Проблема визначення функцій стратегічного контролінга є досить поширеною у багатьох наукових працях, однак єдиної думки не існує. Ускладнення функцій стратегічного управління обумовлює доцільність виділення функціонального призначення стратегічного контролінга. Стратегічний контролінг як і оперативний забезпечує виконання всіх управлінських функцій, а отже його функції в деякій мірі дублюють основні функції управління, а саме контроль, планування, облік і аналіз. Разом з тим стратегічний контролінг виділяється в системі стратегічного управління завдяки своїм спеціальним функціям – інформаційне забезпечення управління, оцінка, навігація, організація та координація. В межах виконання кожної ідентифікованої функції стратегічного контролінга вирішуються відповідні завдання, що наведені в табл. 1.

Слід зазначити, що сполучення означених функцій стратегічного контролінга виділяє його унікальний характер в системі стратегічного управління. Функціональна дія системи стратегічного контролінгу проявляється через системну координацію існуючих функціональних підсистем та їх координаційну підпорядкованість у структурній залежності.

Таблиця 1. Функції та завдання стратегічного контролінга

Функції	Завдання
Планування	Розроблення інструментарію перетворення стратегічних цілей в прогнози та плани; встановлення нормативних величин, що діють як база для порівняння; сприяння в розробленні планів досягнення стратегічних цілей та напрямів розвитку
Облік	Побудова системи контрольних величин для вимірювання і оцінки рівня досягнення стратегічної цілі; розроблення інструментарію обліку
Контроль	Визначення фактичних (реальних) значень контрольних величин; розроблення інструментарію контролю
Оцінка	Розроблення та налаштування інструментарію визначення рівня досягнення стратегічної цілі
Аналіз	Оцінка реальних величин по відношенню до нормативних шляхом порівняння плану і факту (за статистикою за минулий період) і порівняння плану з контрольними величинами, що реально склалися і характеризують актуальний потенціал реалізації заходів досягнення стратегічної цілі; фіксація відхилень, аналіз причин і відповідальних за виявлені відхилення; методична підтримка стратегічного управління
Інформаційне забезпечення стратегічного управління	Розроблення архітектури інформаційної структури стратегічного управління; відбір носіїв інформації та каналів її передачі
Навігація	Моніторинг, розроблення необхідних корегуючих заходів для управління відхиленнями від обраного стратегічного курсу; розроблення адаптаційних заходів; орієнтація управління на досягнення стратегічної цілі
Організація	Розроблення організаційних заходів щодо досягнення стратегічної цілі; удосконалення організаційних основ взаємодії при виконанні управлінських функцій
Координація	Міжфункціональна координація дій в системі стратегічного управління та в процесі підготовки й прийняття управлінського рішення, забезпечення раціональності управлінського процесу; узгодження позицій та відповідних управлінських функцій, що беруть участь в реалізації заходів досягнення стратегічної цілі

Осмислення реалізації наведених функцій дозволяють визначити сферу можливостей стратегічного контролінга, а саме:

- сигналізатора про стратегічне положення підприємства на ринку: стійке, стабільне, передкризове, кризове;
- виявлення різних аспектів стратегії функціонування і розвитку підприємства на основі вивчення і спостереження за основними етапами життєвого циклу підприємства;
- виявлення і побудови причинно-наслідкових зв'язків поліпшення або погіршення показників розвитку підприємства;
- ситуаційного позиціонування, що дозволяє узагальнити досвід управлінської поведінки;

- формування механізму діагностування, необхідного для своєчасного розпізнавання значущих змін і розроблення відповідних заходів;
- формування комунікаційних мереж і створення умов для успішного функціонування комунікацій.

Таким чином основою структурних перетворень системи стратегічного управління є трансформація й інтеграція класичних функцій управління і спеціальних функцій стратегічного контролінга, що потребує переорієнтації системи мислення управлінського персоналу. Тому головною передумовою формування системи стратегічного контролінгу має стати готовність і прагнення управлінської команди до нововведень, що сприятимуть розвитку стратегічного потенціалу підприємства. Впровадження стратегічного контролінгу на підприємстві дозволить підвищити рівень координованості функцій стратегічного управління, за рахунок чого поліпшиться якість управлінських рішень та ефективність системи стратегічного управління в цілому.

*Науковий керівник: Ушкальов В. В., к. е. н,
доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця*

Полюшкіна Д. А.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах ринкової конкуренції актуальність відбору персоналу та подальша їх адаптація стали одним з найголовніших чинників, що визначають в майбутньому успішність розвитку та економічне становище підприємства. Питання, пов'язані з процесами адаптації персоналу та організації ефективного впливу на підвищення продуктивності праці новачків розглядалися в працях: Н. О. Володіної [1], А. Я. Кибанова [2], І. В. Липсиц [3], І. Ю. Плешина [4] та інших. Але незважаючи на це, структура та завдання адаптаційного процесу висвітлені в них лише фрагментарно.

Метою статті є визначення ключових елементів структури та завдань адаптації персоналу, та на цій основі – уточнення визначення процесу адаптації.

Кожна людина, яка приходить в нову організацію чи вперше працевлаштовується, автоматично залучається до системи внутрішньо-організацій-них відносин. Це процес оптимізації структури діяльності працівника в умовах нових вимог, що висуваються організацією та робочою ситуацією.

У процесі їх взаємодії відбувається процес адаптації, організація якої повинна мати системний характер та наукову обґрунтованість. У найзагальнішому вигляді адаптація-процес пристосування працівника до умов зовнішнього і внутрішнього середовища [1]. Це нелінійний та багатовекторний процес, що супроводжується змінами в різних сферах функціонування працівника (табл. 1).

Узагальнюючи існуючі елементи структури адаптації, слід зазначити, що це складний процес поступового пристосування робітника та організації один до одного, який має на меті не лише успішне оволодіння працівником новою посадою, пристосування до колективу, виробничої діяльності та нових умов праці, а й системні зміни у сприйнятті та свідомості працівника.

Таблиця 1. Структурні елементи процесу адаптації персоналу

Автор	Поняття «адаптація персоналу»	Аналіз визначення
Т. Ю. Базаров Б. Л. Єрьомін [5]	Зміна знайомства співробітника з діяльністю та організацією і зміна власної поведінки відповідно до вимог середовища	Модифікація поведінки як цільова орієнтація організації в процесі адаптації працівника
І. В. Ліпсиц [3]	Сукупність психологічних механізмів, які виражаються в успішності професійної діяльності, задоволення від роботи, оптимальних психологічних та фізіологічних витрат	Психофізіологічні процеси як прояв перебігу процесу адаптації
А. Я. Кибанов [2]	Взаємне пристосування працівника й організації, що ґрунтується на поступовому включенні працівника в процес виробництва в нових для нього професійних, психофізіологічних, соціально-психологічних, організаційно-адміністративних, економічних, санітарно-гігієнічних та побутових умовах праці і відпочинку	Окреслено різні аспекти поняття «адаптація персоналу», але не визначено кінцевої мети цього процесу
І. Ю. Плешин [4]	Процес пізнання основ влади, процес осягнення доктрин, прийнятих в організації, процес навчання, усвідомлення того, що є важливим для конкретної організації та її підрозділів	Влада та ситуативні змінні як чинники, що обумовлюють результат адаптації
Е. Штейн [6]	Процес пізнання гілок влади, процес досягнення доктрин, прийнятих в організації, процес навчання, усвідомлення того, що є важливим у цій організації або її підрозділах	Засвоєння цінностей, правил, що досягається шляхом навчання
В. М. Шубкін [6]	Об'єктивна, необхідна умова інтеграції особи в новому соціально-економічному оточенні, новому середовищі	Ефективність взаємодії як ключове завдання та критерій оцінки адаптації

Отже, основною метою адаптації персоналу підприємства є – досягнення новачком необхідного рівня продуктивності праці за більш короткий термін,

що зменшить матеріальні витрати з боку підприємства на нього та оптимізує його взаємодію з колегами. Більш детально завдання, які повинен вирішувати адаптаційний механізм розглянути на рис. 1.

При наявності на підприємстві ефективно функціонуючого механізму адаптації персоналу, що вирішує зазначені завдання, у працівника формується об'єктивна оцінка ситуації в організації та усуваються чинники, що суб'єктивно сприймаються ним як несприятливі.

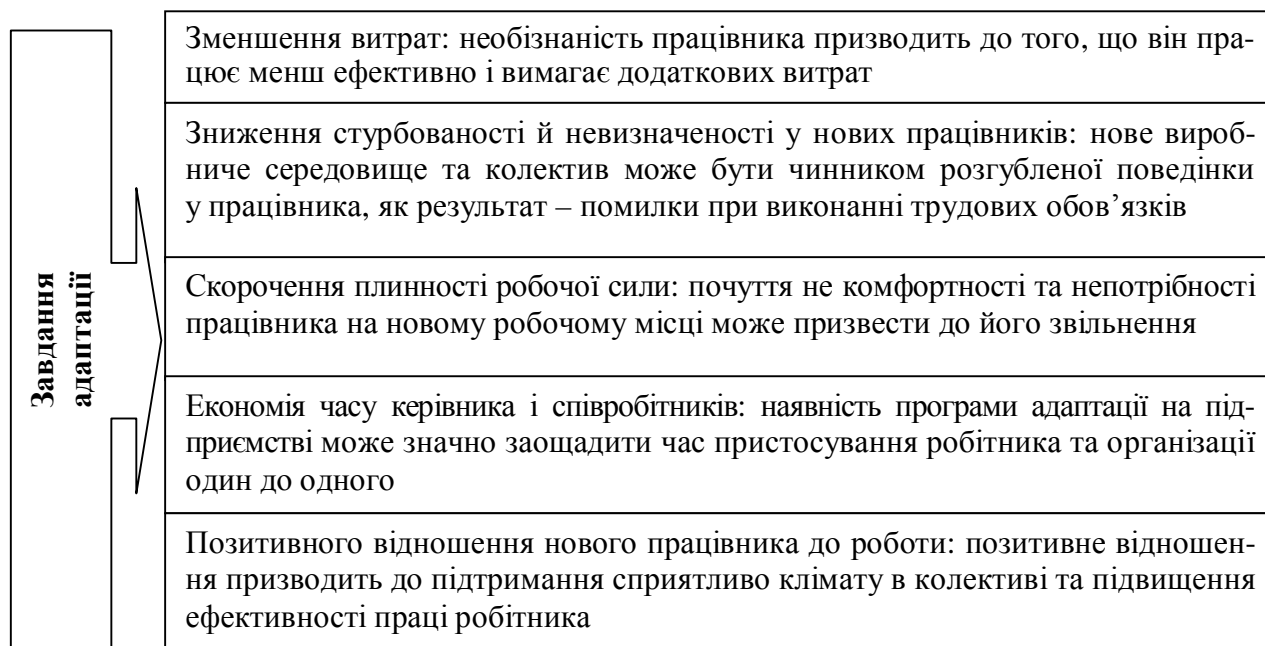

Рис. 1. Завдання адаптації персоналу

(Джерело: [1; 2])

Таким чином, у результаті дослідження було проведено порівняльну характеристику поняття «адаптація персоналу» та запропоновано авторське визначення, що, на відміну від існуючих, комплексно відображає багатогранність цього процесу і системність його організації. З урахуванням цього визначено завдання адаптації, які повинен вирішувати механізм адаптації персоналу на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Володина Н. А. Участники адаптационного процесса: их роли и задачи / Н. А. Володина // Справочник кадровика. – 2012. – № 8. – С. 115–117.
2. Кибанов А. Я. Управление персоналом организации: отбор и оценка при найме, аттестация: учеб. пособ. для студентов вузов / А. Я. Кибанов, И. Б. Дуракова; 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Экзамен, 2005. – 416 с.
3. Липсиц И. В. Экономика: учебник / И. В. Липсиц; 5-е изд. – М.: Омега-Л, 2010. – 375 с.
4. Плешин И. Ю. Управление персоналом / И. Ю. Плешин. – М.: Прогресс, 2007. – 485 с.
5. Управление персоналом: учебник для вузов / под ред. Т. Ю. Базарова, Б. Л. Еремина; 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 560 с.
6. Шубкин В. Н. Социология и общество: научное познание и этика науки / В. Н. Шубкин. – М.: ЦСПиМ, 2010. – 424 с.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ ОСВІТНІХ ПРОДУКТІВ

Д. э. н. Бритченко И. Г., к. м. н. Евич Ю. Ю.

Полтавский университет экономики и торговли, Украина

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОДВИЖЕНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОДУКТОВ В СРЕДЕ ИНТЕРНЕТ

Актуальность. Одним из главнейших трендов современного образовательного пространства является его глобализация. Стремительное развитие информационных технологий и средств связи не только обеспечило невиданные ранее возможности к проникновению на образовательные рынки других стран и континентов, но и обусловило крайне высокие требования как к качеству самих образовательных продуктов, так и работы над их продвижением. Если ранее существенные расстояния, государственная политика и национальные стандарты образования служили достаточно надёжными протекционистскими барьерами, позволяя достаточно устаревшим образовательным продуктам с успехом конкурировать на рынке образования, а в целом позитивная демографическая динамика гарантировала значительное число новых потребителей – будущих студентов, и таким образом, сглаживала остроту конкуренции до минимума, то сейчас ситуация коренным изменилась. Стремительное уменьшение количества обучающихся во всех, без исключения, странах Европы, в том числе – в Украине и России, появление возможности получения дистанционного образования и диплома международного образца в самых престижных Вузах мира, растущий авторитет различных международных и европейских дипломов и готовность студентов продолжать трудовую карьеру вдали от родных пенат – всё вышперечисленное вместе вызвало небывалое обострение конкурентной борьбы на рынке образования. Это, в свою очередь, обусловило необходимость кардинального усовершенствования как качества создаваемых отечественными учебными заведения образовательных продуктов, так и совокупности мероприятий, нацеленных на их продвижение на рынки образования: как отечественный, так и зарубежные. В полной мере всё вышперечисленное относится к образованию формата МВА, которое не просто считается, но по праву является самым массовым и престижным вторым высшим образованием в мире.

Цель работы. Сформулировать основные рекомендации, нацеленные на повышение конкурентоспособности на образовательном рынке образовательных продуктов формата МВА отечественных ВУЗов.

Основной материал. Украина по праву гордится высоким уровнем развития сектора образовательных услуг. В своё время Советский Союз вложил огромные средства в его развитие, построив свыше 45 % своих ВУЗов именно здесь, и этот задел поныне даёт себя знать. Например, образовательные продукты формата МВА в Интернет представляют 11 украинских ВУЗов и 11 бизнес-школ, общее число представительств достигает 28. Стаж ВУЗов на рынке МВА составляет от 2 до 18 лет, у 5 имеются зарубежные партнёры (4 – европейские, 1 – США), международная аккредитация учебной программы имеет место у 5. Требования к поступающим находятся на уровне общепринятых стандартов и включают в наличие высшего образования, прохождение вступительного собеседования, профессиональный опыт более 2-х лет и сдачу тестов при поступлении. Учебная программа во всех без исключения случаях является совместимой с основной работой студентов: это скорее всего связано с тем, что большинство отечественных соискателей не готовы оставить свою профессиональную деятельность на срок свыше года даже для получения диплома МВА.

Однако наряду с перечисленными достоинствами, сайты отечественных образовательных учреждений МВА характеризуются целым рядом недостатков, существенно снижающих эффект от всех принятых мер по их продвижению на образовательном рынке.

Во-первых – это недостаточно чёткая структура изложения материала. В данном аспекте нет необходимости пытаться придумать что-то принципиально новое: оптимальная схема уже выработана и успешно применяется большинством иностранных Вузов МВА, выглядит она следующим образом:

1. Учреждение:
 - краткая история головного учреждения;
 - история бизнес-школы.
2. Достижения.
3. Адрес представительства со ссылкой.
4. Требования к поступающим.
5. Учебный процесс:
 - программы;
 - условия получения степени;
 - языки обучения.
6. Аккредитация.
7. Стоимость.
8. Ключевые преимущества.

9. Дополнительно:

- общие сведения об МВА;
- какие-либо дополнительные курсы повышения экономической грамотности;
- партнёры;
- проекты и т. д.

Во-вторых, далеко не у всех Вузов подробно отражена история головного учреждения и (или) его представительств – вместе с тем это является важной составляющей контента, полезной как для читателей, так и для ранжирования сайта поисковыми машинами. Аналогичным образом обстоят дела с преподавательским составом: те ВУЗы, на сайтах которых подробно представлены преподаватели, их научные достижения и практическая деятельность в области экономики, сразу же заметным образом выделяются из общего ряда. К сожалению, таковые Вузы являются единичными: многие отмечают как своё существенное достижение «сильный и многочисленный» педагогический состав, но при этом не предоставляют о нём подробной информации.

В-третьих, весьма сильной стороной многих Вузов является научная деятельность их сотрудников – монографии, публикации и другие научные труды, будучи размещёнными на сайте, существенно улучшают его позиции в глазах поисковых систем и привлекают потенциальных читателей. Очень мощно способствует достижению этой же цели размещение на сайте различных дистанционных обучающих и образовательных программ и курсов. К сожалению, и то и другое наблюдается у единичных Вузов и в весьма ограниченном объёме.

В-четвёртых, ярчайшим трендом нашего времени, не только в образовании, но и в экономике, политике и всех прочих сферах современного сообщества является создание разнообразных сетевых структур: по соотношению стоимость/эффективность они зачастую существенно превосходят любые другие. Соответственно, ведущие иностранные ВУЗы МВА не жалеют сил на создание ассоциаций выпускников, координацию и развитие их деятельности: например международный клуб выпускников Эдинбургской бизнес-школы насчитывает свыше 13 000 членов. Это их число входят представители чем 150 стран мира, работа сообщества в разных странах мира координируется через специальный веб-сайт. Такая работа даёт закономерные результаты: например, по данным бизнес-школы МВА Открытого Университета Британского Содружества, до 80 % студентов поступают на учёбу по рекомендации ранее обучавшихся в этой школе. У отечественных Вузов в данной области наблюдается заметный пробел: наличие развитой социальной сети выпускников продекларировано на сайте только трёх ВУЗов.

Выводы. По большинству критериев образовательные продукты МВА украинских Вузов находятся на уровне мировых стандартов и могут быть с успехом

бороться с конкурентами как на отечественном, так и на международном образовательном рынке. Однако на современном этапе совокупность мероприятий по продвижению продукта, прежде всего в среде Интернет, для его успеха может иметь большее значение, нежели качества самого продукта. Применение выше перечисленных методов улучшения ранжирования сайтов отечественных ВУЗов MBA поисковыми системами, а также повышения интереса к нему со стороны пользователей способны при минимальных расходах существенно повысить конкурентные позиции отечественных учебных заведений и их образовательных продуктов на глобальном рынке образования.

Мамонтова Е. В.

*Новосибирский государственный технический университет,
Российская Федерация*

ЭТИКА СТАНОВЛЕНИЕ «НОВОГО» ПОКОЛЕНИЯ КАК БАЗИСНОГО ЭЛЕМЕНТА РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА И ОТРАЖЕНИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ В СТРАНЕ

В формате последних десятилетий, когда происходили изменения в социально-экономическом и политическом развитии страны, были упущены основополагающие аспекты социализации нового поколения, в частности такие аспекты как патриотическое воспитание, преемственность культурных традиций и исторической общности.

Сегодня в России существует неоднозначная ситуация в вопросе развития и становлении нового поколения (молодежи) и в этом вопросе ключевую роль призвано решать именно системе образования, как необходимой сфере в процессе социализации молодежи. Такого рода позиция объясняется, тем фактом, что в современных условиях существует множество опасностей и негативных факторов, влияющих на нестабильность в социализации молодежи, которая приводит к таким последствиям, как наркомания, алкоголизм, преступность и иные негативные аспекты.

В рамках таких такого рода изменений произошло «упущение» воспитательного составляющего молодежи, которая из-за отсутствия интересов к общегражданских, общественным и социальным направлениям развития общества, «устремилась» свой интерес во всемирную сеть Интернет.

Говоря об идеальном гражданине, живущем в идеальном государстве в первую очередь, следует более четко понимать, что идеального государство в своей сущности может быть лишь в теории.

Идеальное государство в своей сущности должно отвечать всем потребностям человека и обеспечивать не только равенство всех как в правовой и социальной сфере, но и так, же создавать необходимые условия для реализации возможностей каждого человека и гражданина.

По рассуждаем, что из себя бы могло представлять идеальное государство. Итак, в первую очередь идеальное государство должно формироваться на принципах равенства всех перед законом, и соблюдения норм и прав граждан.

Во-вторых, идеальное государство формирует необходимые условия для реализации возможностей каждого гражданина в части образовательного, общественного, социального, политического и профессионального уровня.

Далее в рамках идеального государства формируются условия способные отвечать основным потребностям человека, в части социально-экономических и общественных факторов.

Говоря об идеальном государстве, следует, конечно, отчетливо понимать, что и граждане должны быть идеальными гражданами.

Формирование идеального гражданина базируется на воспитательных, образовательных и иных аспектов формирующих личность гражданина. В условиях воспитания идеального гражданина на начальных этапах должны быть привиты основные постулаты, которые выражаются в следующих составляющих:

Нравственные аспекты:

- уважение к старшему поколению;
- уважение к родителям, как основным источникам знания и воспитания на начальном этапе взросления;
- уважение к себе подобным;
- уважение и ценностность окружающего мира, умение ценить данное природой и сформированное иными участниками общественного процесса;
- уважение к имущественному, моральному и интеллектуальному составляющему общественных взаимоотношений и т. д.

Образовательные аспекты:

- стремление к получению знаний путем обучения на различных этапах;
- стремление к саморазвитию путем постижения различных дополнительных не входящих в стандартную образовательную составляющую элементов и т. д.

Морально этические аспекты:

- моральное и этическое поведение с участниками общественными и трудовыми отношений;
- соблюдение общественно принятых норм поведения, соблюдение правил совместного проживания со всеми участниками общественных взаимоотношений.

В целом представлены выше три составляющие идеального человека, не отражают всего составляющего, но могут быть базовыми и отражать основные направления в процессе формирования личности идеального гражданина идеального государства.

Если же задаться вопросом а возможно ли существование идеального государства с идеальными гражданами, то я наверно скажу, что нет.

Общество и человек его формирующий по своей сути является «слабым» и «податливым», следовательно он не может не желать того, чего не имеет, и не стремиться к обогащению и имению еще больше того что есть, кроме того, человек по своей сути стремиться выделяться, а следовательно он будет идти к этому используя все возможные составляющие.

Еще один аспект говорящий не в пользу существования идеального гражданина это присутствие такого фактора, что человек способен убивать, истреблять и приносить вред себе подобным не имея на этого веской причины. Именно истребление себе подобных без необходимости приводит к разрушению государств, проведению захватнических войн, росту преступности и иных аспектов аморального поведения.

В совокупности все имеющиеся «человеческие слабости» становятся факторами влияющими на разрушение общественных взаимоотношений а следовательно и оказывающие разрушительное влияние на государственном уровне.

Для создания идеального человека, и в последствие создание идеального государства, необходимо изменить постулаты воспитания, формировать идеальную личность с рождения, и на протяжении всей жизни. Изменение и формирование нового идеального принципа воспитания, с элементами образовательного и духовного развития позволит спустя несколько столетий сформировать общественные стереотипы нового «идеального» образца, на основе которых и будет возможно выстроить идеальное государство в котором будут присутствовать все необходимы для этого составляющие.

К. э. н. Молина Е. В.

Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований

Национальной академии наук Украины, г. Одесса

**МОДЕРНИЗАЦИЯ ИНСТИТУТА ОБРАЗОВАНИЯ
И ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ**

Текущие и перспективные задачи экологического образования уже в течение нескольких десятилетий поднимаются во всем мире на уровне правительственных и неправительственных структур, в том числе: Стокгольмской конференции по

окружающей среде (1972 г.), Международном конгрессе ЮНЕСКО-ЮНЕП в области образования и подготовки кадров по вопросам окружающей среды (Москва, 1987 г.), Конференции ООН по окружающей среде и развитию (Рио-де-Жанейро, 1992 г.), Межправительственной конференции по образованию в области окружающей среды (Тбилиси, 1997 г.), международной конференции «Образование для устойчивого развития» (Салоники, 1997 г.). В 1999 году была принята международная конвенция «Об экологической информации и привлечении граждан к принятию решений в области окружающей среды» (Орхус, Дания).

В декабре 2002 г. Генеральная ассамблея ООН в своей 57 резолюции объявила период 2005–2014 гг. Десятилетием образования в интересах устойчивого развития (ОУР) и в качестве основы его осуществления поручила разработать соответствующую Стратегию.

В 2003 году на пятой конференции «Окружающая среда для Европы» (Киев) было принято заявление министров окружающей среды стран Европейской экономической комиссии (ЕЭК) ООН о просвещении в интересах устойчивого развития. В Заявлении подчеркивалось, что просвещение – это предварительное условие для достижения устойчивого развития и важный фактор должного управления, один из основополагающих инструментов для улучшения структур потребления и производства, способствующий тому, чтобы уже в начале своей жизни люди могли интегрировать экологические аспекты в свое восприятие жизни и действия и т. д.

В 2004 году Стратегия была разработана, а затем в 2005 году представлена в Вильнюсе. В первую очередь она адресована правительствам. Её цель была сформулирована как поощрение государств – членов ЕЭК ООН к развитию и включению ОУР в свои системы формального образования в рамках всех соответствующих учебных дисциплин, а также в неформальное образование и просвещение. В качестве основных задач Стратегии выделены:

- обеспечение того, чтобы механизм политики, нормативно-правовая база и организационные основы служили опорой для ОУР;
- содействие устойчивому развитию через посредство формального и неформального обучения и просвещения;
- освоение педагогами знаний, позволяющих включать вопросы устойчивого развития в преподаваемые ими предметы;
- обеспечение учебных средств и учебно-методических пособий по ОУР;
- содействие научным исследованиям в области ОУР;
- укрепление сотрудничества в области ОУР на всех уровнях в пределах региона ЕЭК ООН.

Реализация Стратегии предусматривает ряд принципов. Так, развитие устойчивого общества следует понимать «как непрерывный процесс обучения, исследования проблем и дилемм, где правильные ответы и решения могут изменяться по мере накопления опыта». Отмечается, что сама концепция экологического образования расширяется, все в большей степени ориентируясь на широкий круг вопросов развития. Подчеркивается, что ОУР – это процесс, продолжающийся на протяжении всей жизни, начиная с раннего детства до получения высшего образования и образования для взрослых, выходящий за пределы формального образования. Поэтому следует добиваться его органичного включения в учебные программы на всех уровнях, в том числе в профессиональное образование, подготовку педагогов и непрерывное образование для специалистов и руководителей.

В Стратегии ОУР отмечается необходимость повышения доступности (особенно для населения сельских районов) и качества образования, смещения акцентов с методов, ориентированных лишь на передачу информации, к более широкому внедрению активных методов обучения.

Важным принципом Стратегии является налаживание многостороннего сотрудничества и партнерства между основными субъектами её формирования и реализации: правительствами и местными органами управления, секторами образования, науки, здравоохранения, частным сектором, промышленностью, транспортом и сельским хозяйством, профсоюзами, СМИ, организациями гражданского общества, международными организациями.

Таким образом, Стратегия определила начало практических действий в рамках Декады ООН вплоть до 2015 года. Отмечая важность экологического просвещения, в ней подчеркивается необходимость разработки в каждой стране более широкой концепции образования в интересах устойчивого развития и плана мероприятий её реализации.

Проблемы, связанные с образованием и/или экологическим просвещением рассматриваются в Национальных стратегических программах устойчивого развития на XXI век. В некоторых странах, в том числе в Украине, они регулируются законами и регулирующими инструментами, касающимися образования. В других, – разработаны конкретные инструменты для их осуществления.

В большинстве стран массовое распространение в ОУР получили инструменты неформального и информального образования и обучения, превзойдя систему формального образования. Первое направление связано с обучением вне ра-

мок формальной системы образования в виде курсов повышения квалификации, дополнительных программ, кружков, семинаров и т. д. Второе – подразумевает общение, чтение, посещение учреждений культуры, путешествия, средства массовой информации и т. д. Так, во всем мире получают развитие «зеленые» школы и «зеленые» университеты.

В Украине первым шагом по экологизации образования на государственном уровне была разработка Концепции экологического образования. Позднее цели и задачи Концепции были адаптированы к ОУР. Нормативная база в области экологического просвещения и образования в Украине строится с учетом международных конвенций и межгосударственных соглашений, достигнутых на международных конференциях, многоаспектности проблемы и необходимости междисциплинарного подхода.

Главными принципами происходящих в образовании реформ является повышение доступности, качества и эффективности образования, внедрение в практику обучения компетентностного подхода. Среди наиболее важных нормативно-законодательных документов настоящего периода, способных повлиять на темпы формирования экологических компетенций в Украине, выступают: Закон Украины «О Национальной рамке квалификаций», которая рассматривается в качестве основного инструмента согласования требований рынка труда и рынка образовательных услуг; «Методические рекомендации по разработке государственных стандартов профессионально-технического образования по конкретным профессиям на основе компетентностного подхода»; «Национальная стратегия развития образования на период до 2021 года»; «Новый Порядок формирования государственного заказа на подготовку специалистов, научных, научно-педагогических и рабочих кадров, а также повышение квалификации и переподготовку кадров», в основе которого лежит среднесрочный прогноз занятости, Закон Украины «О последипломном образовании» и др.

Успешность процесса модернизации института образования и формирования экологических компетенций определяется темпами внедрения инновационных форм управления образованием, создания системы многоканального финансирования образования в рамках формальной и неформальной моделей, соответствующей инфраструктуры признания знаний и компетенций, полученных неформальным путем. Важное место занимает также степень развития сетевого взаимодействия и социального партнерства на всех уровнях формирования и реализации образовательной политики.

Синюк Т. Ю., Лобахин А. А.

*ФГБОУ ВПО Ростовский государственный экономический университет
(РИНХ), Российская Федерация*

ДЕФИНИЦИЯ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ СТОРОН РЫНКА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

В настоящее время определение требований заинтересованных сторон на рынке образовательных услуг является приоритетной и первостепенной задачей, так как выполнение этих требований и мониторинг удовлетворенности всех заинтересованных сторон позволит институту образования сохранить свои рыночные позиции в столь нелегкий период реформирования системы образования в целом.

Актуальность тематики подтверждается множеством исследований и разработок, посвященных формированию моделей взаимодействия участников рынка образовательных услуг. Среди таких исследований хотелось бы отметить: работу А. Г. Эфендиева «Разработка модели взаимодействия участников рынка образовательных услуг и рынка труда в масштабе субъекта Российской Федерации с привлечением маркетинговых механизмов» [1], исследование О. Я. Дымарской «Профессиональное образование и рынок труда: опыт и перспективы взаимодействия» [2], труд М. В. Паничкиной «Разработка информационно-аналитической модели взаимодействия системы образования и бизнес-сообщества» [3], работу С. В. Лобовой «К вопросу проектирования отношений участников рынка с использованием инженерных технологий» [4] и др.

Но в тоже время возникает проблематика дефиниции самой категории заинтересованных сторон рынка образовательных услуг. Отметим, что наиболее полноценно данной дефиниции соответствует понятие субъекта рынка образовательных услуг. Рынок образовательных услуг – это социально значимый рынок, на котором осуществляется купля-продажа образовательных услуг и продуктов основными субъектами данного рынка. Как на любом рынке, на рынке образовательных услуг имеются «свои» производители, потребители, посредники. Но на рынке профессионального образования взаимодействуют не две стороны (производитель и потребитель), а четыре типа субъектов: потребители – студенты, слушатели, непосредственно получающие образовательные услуги; родители как покупатели, оплачивающие образовательные услуги и влияющие на выбор образовательного учреждения; работодатели, которые заинтересованы в обновлении кадров организаций и в повышении квалификации сотрудников,

осуществляющих оплату обучения своих сотрудников, а также служащие базой для прохождения производственной практики студентами; государство – заказчик и потребитель, заинтересованный в формировании квалифицированной рабочей силы (рис. 1).

Рис. 1. Представители заинтересованных сторон на рынке образовательных услуг (Источник: составлено автором)

В качестве производителей образовательных услуг выступают юридические или физические лица, имеющие лицензию на данный вид деятельности: школы, лицеи, гимназии, колледжи, техникумы, вузы, различные учебные центры, бизнес-школы, бизнес-центры. Следует отметить, что отсутствие лицензии не означает, что таких производителей нет вообще или они отсутствуют на рынке образовательных услуг. Например, репетиторство по прежнему актуально для учащихся в выпускных классах.

В последние годы активно внедряются на рынок образовательных услуг в качестве производителей коммерческие образовательные центры, прошедшие соответствующую аккредитацию и получившие лицензию на право ведения образовательной деятельности, предлагающие различного рода услуги дополнительного образования (краткосрочные курсы, семинары, индивидуальное консультирование) [6].

На протяжении нескольких лет реализуется проект по модернизации общего образования. На реализацию мероприятий проекта в 2011 году направлено более 736,0 млн рублей, в 2012 году – более 2 млрд рублей [7]. Правительство РФ также уделяет колоссальное внимание модернизационным процессам в системе образования, реализуя решение данной проблематики через совокупность ФЦП на 2013–2020 гг. [8].

Последние несколько лет под давлением таких факторов, как усиление спроса на специалистов со стороны экономики знаний, утрата странами Запада очевидного образовательного преимущества и роста конкуренции со стороны новых азиатских экономик, активизировался процесс глобализации высшего образования. Но появляются все новые особенности, направления и формы глобализации высшего образования. Формируются мировые (глобальные) университеты, альянсы и консорциумы глобальных университетов, определяются новые тенденции рейтинговой оценки качества и результатов деятельности глобальных университетов («новая логика» международных рейтингов университетов ООН). Интернет и низкая стоимость воздушных перелетов создали такие благоприятные условия глобализации, такую тесную интеграцию и конвергенцию, что впервые в истории стала реальной возможность существования единого мирового сообщества. Высшее образование, преодолевающее национальные границы, является центральной движущей силой этого процесса.

Однако глобальные связи, глобальные сравнения и рейтинги, глобальные потоки людей, идей, знания и капитала трансформируют высшее образование. Процесс трансформации включает три взаимосвязанные тенденции:

1. Создание сетей (networking). Почти треть мирового населения имеет доступ в Интернет. Более половины населения мира (в т. ч. те, кто, по данным Мирового банка, живет ежедневно на сумму в доллар или меньше) пользуются мобильными телефонами. Эти показатели стремительно растут.

Лидеры по росту интенсивности таких связей – университеты. Ежегодные рейтинги Webometrics показывают взрывной темп роста их работы в Интернете. Каждый исследовательский университет является главным пользователем сетевых коммуникаций для передачи сложных и объемных данных и для сотрудничества в режиме реального времени. Глобальный лидер – Гарвардский университет (Harvard University). За ним следует Массачусетский технологический институт (Massachusetts Institute of Technology), через свою систему интернет-трафика развивающий проект Открытых курсов обучения (Open Course Wareproject).

2. Беспрецедентный рост роли знаний. Знания и исследования стали сердцевинной экономик и культур отдельных наций. Правительства многих стран длительное время были «ослеплены» возможностью использовать потенциал науки и технологий для укрепления национальной конкурентоспособности. В последнее десятилетие это дополнилось верой в силу государственной политики, поддерживающей и стимулирующей творческую инициативу не только в прикладных, но и в фундаментальных исследованиях.

3. Растущий доступ к образованию. Значительный рост участия населения в высшем образовании в большинстве стран объясняется модернизацией стран

и ростом среднего класса. По данным ЮНЕСКО, темп роста числа студентов в 1991–2004 гг. в странах Восточной Азии и Тихоокеанского региона составлял ежегодно более 8 %, в Африке – 7 %, в Центральной Европе и Латинской Америке – 5 %. Как отмечала нобелевский лауреат, профессор Гарвардского университета А. Сен, развитие человеческих способностей посредством образования нельзя остановить, т. к. этот процесс одновременно удовлетворяет потребности как общества и промышленности, так и каждого частного лица.

Создание глобальных сетей, исследовательская мощь и массовое участие в образовании повышают актуальность высшего образования до небывалой доселе планки. В то же время конвергенция данных тенденций, а также становление Глобальных исследовательских университетов (Global Research University) способствовали формированию целого набора противоречий процесса глобализации.

Анализ развития международного высшего образования и исследований позволяет выделить основные противоречия, связанные с глобализацией ведущих университетов мира. Важно подчеркнуть, что круг этих противоречий широк и разнообразен. Выделяются, в частности, противоречия между национальными инновационными системами (НИС) разных стран, а поскольку университеты являются участниками НИС, то и они оказываются вовлеченными в этот блок противоречий. Кроме того, развиваются противоречия между формирующейся глобальной инновационной системой (ГИС) и национальными инновационными приоритетами [5].

В данном ракурсе понимание и выделение заинтересованных стороны как субъектов рынка образовательных услуг требует более детального дополнительного исследования. Авторы полагают, что в основу такого исследования должен быть положен системный подход, кого заинтересованные стороны как субъекта рынка образовательных услуг выступают элементом системы и в тоже самое время являются самостоятельной полноценной системой. Дальнейшие исследования будут развиваться в обозначенном направлении, что позволит определить наиболее полноценный круг заинтересованных стороны рынка образовательных услуг, выявить их требования к модернизации рынка образовательных услуг с учетом экзогенных и эндогенных факторов воздействия.

Список использованных источников:

1. Эфендиев А. Г. Разработка модели взаимодействия участников рынка образовательных услуг и рынка труда в масштабе субъекта Российской Федерации с привлечением маркетинговых механизмов [Электронный ресурс] / А. Г. Эфендиев. – Режим доступа: <http://www.hse.ru/org/projects/25821/>
2. Дымарская О. Я. Профессиональное образование и рынок труда: опыт и перспективы взаимодействия [Электронный ресурс] / О. Я. Дымарская. – Режим доступа: http://www.socpolitika.ru/rus/social_policy_research/applied_research/document185.shtml

3. Паничкина М. В. «Разработка информационно-аналитической модели взаимодействия системы образования и бизнес-сообщества»: автореф. дисс. к. э. н. / М. В. Паничкина. – Ростов н/Д, 2007.
4. Лобова С. В. К вопросу проектирования отношений участников рынка с использованием инженерных технологий [Электронный ресурс] / С. В. Лобова // Современные технологии управления. – 2012. – № 8. – Режим доступа: <http://www.sovman.ru/all-numbers/archive-2012/august2012/item/106-to-the-question-of-designing-of-relations-of-participants-of-the-market-with-use-of-engineering-technologies.html>
5. Научный журнал «Alma Mater: вестник высшей школы» / [С. Д. Резник, Т. А. Юдина. Репутация высшего учебного заведения: компоненты и модель; М. Ю. Осипов. Основные пути повышения качества высшего образования в России; В. С. Сенашенко, В. А. Кузнецова, В. С. Кузнецов. О некоторых проблемах развития и функционирования отечественной высшей школы]. – М., 2011. – Вып. № 3, № 11.
6. Баталова О. С. Субъекты рынка образовательных услуг и их специфика / О. С. Баталова // Молодой ученый. – 2010. – № 7.
7. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.minobraz.ru>
8. Государственная программа Правительства РФ «Развитие образования» на 2013–2020 гг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.минобрнауки.рф>

К. пед. н. Сокаль В. А.

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Необхідною умовою динамічного розвитку сучасного суспільства є розбудова системи вищої освіти України відповідно до світових тенденцій. Відтак, система вищої освіти повинна стати підґрунтям для забезпечення високого темпу й рівня науково-технічного, економічного, соціального, культурного прогресу; професійної мобільності, швидкої адаптації студентської молоді до змін у соціально-економічній сфері, у галузях науки, техніки та технології.

В Україні, як і в інших розвинених країнах світу, вища освіта визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства. Стратегічні напрямки розвитку вищої освіти визначені Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України.

Система вищої освіти безпосередньо пов'язана з розбудовою незалежної держави, національною й економічною безпекою, економічними і політичними перетвореннями та майбутнім нації. Сфера освіти найбільш повно задовольняє інтереси, потреби, запити особистості, здійснює її підготовку до життя у соціумі, сприяє формуванню у молоді людини почуття громадянського обов'язку, здатності до розуміння й сприйняття суспільних перетворень, активної життєвої позиції у різних сферах суспільного життя.

На даний час основна проблема освіти в Україні полягає у відірваності освітньої галузі від потреб країни. Саме на вирішення цієї проблеми повинна бути спрямована модернізація української освіти. Модернізація освіти також має бути спрямована на відповідність базовим принципам ринкової економіки, на перетворення освіти у важливий ресурс особистого, суспільного і державного розвитку. Роль держави у модернізації системи вищої освіти полягає в тому, щоб визначити яких саме освітніх результатів суспільство бажає та зможе досягти впроваджуючи інтерактивні освітні технології. Зауважимо, що для формування певної успішної економічної моделі розвитку необхідно не лише збільшувати зацікавленість в освіті, а й підвищувати її якісний рівень.

Якість вищої освіти розглядається насамперед як відповідність реальних освітніх потреб усіх суб'єктів освітньої діяльності (студента, регіональної освітньої системи, держави) результату який отримується внаслідок їх взаємодії. Відповідно, основними показниками якості освіти є задоволення студентів і випускників рівнем набутої освіти. Якісний рівень освіти дасть змогу випускникам ВНЗ краще реалізувати себе на ринку праці.

За даними Організації економічного співробітництва і розвитку, вища освіта в країнах Європи підвищує рівень доходів дипломованих фахівців не менш ніж у півтора-два рази. Відсутність такої кореляції в Україні накладає відбиток на мотивацію студентів при здобутті вищої освіти. Диплом, на жаль, розглядається лише як формальне підтвердження рівня освіти, а не як свідчення справжньої професійної кваліфікації.

За даними дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва, 70,5 % респондентів оцінюють якість вищої освіти в Україні як низьку та середню. Результати соціологічного опитування, проведеного Інститутом економіки та прогнозування НАН України, свідчать: понад 70 % майбутніх фахівців в університетах опановують певну сукупність знань, можуть їх шаблонно застосовувати, але не здатні вирішувати нестандартні завдання; 20 % випускників українських ВНЗ дуже погано орієнтуються в обраних професіях через небажання вчитися; і лише 10 % випускників досконало володіють методом самонавчання і самовдосконалення.

Ці факти свідчать про серйозну проблему в Україні. Зниження якості навчання може призвести до невизнання європейською спільнотою дипломів наших університетів, відповідно відбудеться зниження мобільності студентів та випускників ВНЗ України на європейському просторі.

Гальмують розвиток якості освіти і недостатня сформованість ринку освітніх послуг; брак механізмів орієнтації на потреби суспільства; недостатність науково-інформаційного і кадрового забезпечення вищої професійної освіти та її інноваційної бази.

На сьогодні в Україні відсутня єдина система індикаторів якості освіти. Це гальмує процеси пошуку і становлення механізмів підвищення якості освіти та стає реальною перешкодою на шляху інтеграції України у європейську систему освіти.

Проблеми модернізації системи вищої освіти в Україні в більшості випадків спричинені економічним дисбалансом у державі, постійними політичними кризами, неспроможністю органів публічної влади вчасно приймати ефективні управлінські рішення, реагувати на зміни у суспільстві, щоб адаптувати систему вищої освіти до сучасних вимог.

Освіта як складова соціально-економічного розвитку покликана перетворитись у привабливу і відкриту для інвестицій сферу. Одночасно потребує постійного вдосконалення ланка освіти, що передбачає наближення підготовки кадрів до потреб економіки. Адже нині, як свідчать матеріали соціологічних досліджень, майже третина із тих, хто має вищу освіту, виконує роботу, яка не відповідає профілю їхньої освіти.

В умовах недостатнього фінансового забезпечення важливим також є розробка ефективного фінансово-економічного механізму ресурсного забезпечення освітньої діяльності на всіх рівнях освіти, зосередження ресурсів на найбільш пріоритетних напрямках розвитку освіти. Інвестиційна привабливість у значній мірі залежить від економічної самостійності освітніх закладів, зниження інвестиційних ризиків вкладень в освітню сферу, забезпечення прозорості процесів фінансово-господарського управління.

У контексті модернізації вищої освіти України значний інтерес становлять висновки європейських експертів щодо реформування вищої освіти в Україні. Щодо освітнього права в Україні, то експертна група європейських експертів дійшла до висновку, що існує певна непослідовність між законодавством у сфері освіти та трудовим законодавством, що обмежує ефективність його виконання. Недостатня узгодженість між класифікаціями освітньої й професійної кваліфікації, з одного боку, та класифікаційною структурою переліку професій, з іншого, негативно позначається на працевлаштуванні випускників вищих навчальних закладів, зокрема із ступенем «бакалавра». Модернізація вищої освіти, яка здійснюється в Україні з метою пристосування до Болонських принципів, не буде ефективною для української економіки, якщо залишиться існуючий рівень централізованого контролю над визначенням того, який освітньо-кваліфікаційний рівень є обов'язковим, для якої посади.

Позитивну оцінку європейських експертів отримали організаційні зміни, спрямовані на розвиток наукових досліджень в Україні в контексті завдань Лісабонської стратегії щодо створення європейського простору науково-дослідницької діяльності. Також висока оцінка була дана розвитку наукових досліджень в Україні. Разом з тим, було зазначено, що наука потерпає на національному рівні від

недостатнього фінансування, фрагментації заходів та розпорошеності з точки зору ресурсів – людських та фінансових. Для подолання такої ситуації необхідно заохочувати співпрацю між науково-дослідними установами Національної академії наук України та університетами, які мають ґрунтовну наукову базу.

Невдоволення студентів українських вишів здебільшого стосуються занадто високої теоретичної спрямованості навчальних курсів, недостатніх можливостей щодо розвитку практичних навичок, обмеженої можливості вибору навчальних дисциплін, застарілих дидактичних методів навчання, недостатньої матеріально-ресурсної бази навчального процесу, а також відсутності фінансової підтримки для програм навчання за кордоном.

На думку європейських експертів, сектор вищої освіти в Україні потребує капіталовкладення для покращення умов навчання та дослідницької діяльності, оновлення навчальних корпусів та гуртожитків, майстерень, корпусів для практичних занять та лабораторій, засобів навчання, обладнання та інструментів.

Таким чином, одним із ключових завдань модернізації вищої освіти є забезпечення її якості, побудова ефективної освітньої системи вищих навчальних закладів з дієвою економікою та управлінням, яка відповідала б як запитам сучасного життя, потребам розвитку країни, суспільства, держави, так і потребам та інтересам особистості. При цьому потрібно чітко враховувати ще одне фундаментальне завдання модернізації, яке продиктоване входженням вищої освіти у принципово нову стадію свого розвитку – впровадження ефективної економічної політики у галузі освіти. На сучасному етапі розвитку суспільства вища освіта, стає не лише найважливішою соціальною сферою, але й у прямому значенні найважливішою економічною галуззю. Вона відіграє все більш важливу роль у нагромадженні та розвитку людського капіталу. Тому перспективи зростання добробуту нашої країни пов'язані із збільшенням значущості української освіти.

Освітні реформи і модернізація освіти повинні не лише декларуватися, а й реалізуватися як загальнонаціональне завдання, масштабна програма всієї країни, що проводиться при ефективному співробітництві всього суспільства і держави. Тільки у такому випадку можна досягти нової якості освіти, що відповідає сучасним запитам кожного громадянина, суспільства і держави.

Отже, за рахунок розроблення стратегічної Державної програми відновлення професійного потенціалу України, а також реалізації програми перспективного і поточного прогнозування потреб виробництва у фахівцях з вищою освітою та програми інформування населення щодо прогнозних потреб на ринку праці можна подолати існуючі протиріччя. Лише завдяки консолідації зусиль державної влади та громадянського суспільства, провадженню ефективної економічної політики в галузі освіти, формуванню державно-громадської системи управління освітою можна здійснити реальні й ефективні реформи та модернізувати систему вітчизняної освіти.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Д. е. н. Брігченко І. Г., Редька С. І.

Полтавський університет економіки і торгівлі, Україна

ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

В теперішньому конкурентному стані банківський ринок переходить на новий рівень фінансових послуг. За сучасних умов, освіченого клієнта не задовольняє стандартний набір продуктів і послуг, він потребує, створення нової, унікальної та індивідуальної банківської пропозиції. Для впровадження нових та вдосконалення існуючих банківських продуктів доцільно розглянути поняття інноваційний потенціал банків.

Для ефективної інноваційної діяльності потрібно різноманітні ресурси, знання, організація та координація робіт тощо, тому можна говорити про певну технологію формування потенціалу інноваційного розвитку, що включає аналіз потенційних можливостей інтелектуальних, технологічних та інформаційних, клієнтських ресурсів банківської системи. Тому в моделі формування потенціалу інноваційного розвитку банківської системи, пропонуємо вмістити чотири складові:

1. Організаційно-управлінська складова розкриває кваліфікаційний рівень підготовки інноваційного потенціалу банківської сектору щодо системної інноваційної діяльності за допомогою наступних показників:

- *інноваційна активності банківської системи;*
- *наявність інноваційного менеджменту;*
- *кваліфікація інноваційних менеджерів.*

2. Економічна складова показує фінансову ефективність впровадження інноваційних технологій і продуктів на ринку банківських послуг. Тому, під час оцінки економічної ефективності інноваційного потенціалу, доцільно застосувати загальновідомі економічні показники:

- *інтегральний ефект;*
- *строком окупності;*
- *внутрішня норма прибутковості нововведень – рентабельність.*

3. Технологічна складова – технологічне забезпечення потенціалу інноваційного розвитку банківської діяльності, тобто наявність автоматизованих і формалізованих механізмів формування високотехнологічних концепцій

розробки та впровадження інновацій. До технологічної складової віднесемо показники, що дають можливість охарактеризувати ступінь технологічності інноваційного потенціалу банку:

- *ступінь унікальності технологій;*
- *ступінь технологічності при реалізації інноваційного потенціалу;*
- *питома вага витрачених ресурсів на впровадження технологій.*

4. Соціальна складова потенціалу інноваційного розвитку банківської системи проявляється насамперед у підвищенні якості життя клієнтів, шляхом підвищення рівня обслуговування та вдосконалення продуктового ряду. Інноваційна діяльність призводить також до підвищення рівня освіти, до появи нових нематеріальних цінностей – культурних, етичних, естетичних. Можемо виділити такі ефекти від соціальної складової інноваційної діяльності банківських установ:

1. Фінансовий ефект – виявляється при зростанні ринкової вартості банку при отриманні споживачем банківських послуг удосконаленого продукту по меншій ціні.

2. Науково-технічний ефект являє собою приріст інформації, отримання нових знань від впровадження інновацій. Однак виміряти приріст інформації кількісно і визначити ступінь ефективності цього приросту практично не представляється можливим.

У подальшому на стадії практичного користування інновації, її споживчу ефективність можна оцінити опосередковано через ефективність створених на основі клієнтоорієнтованих знань нових продуктів, послуг або технологій. Таким чином, при оцінці загальної ефективності інноваційного проекту крім зіставлення відносини результат/витрати, потрібні зіставлення отриманих результатів з результатами від застосування інших, аналогічних за призначенням варіантів інновацій зважених на коефіцієнт клієнтоорієнтованості.

Виходячи з таких міркувань, ми пропонуємо оцінювати ефективності потенціалу інноваційного розвитку банківської системи за показниками прибутковості, ліквідності, платоспроможності та клієнтоорієнтованості. А отримана підсумкова економічна оцінка потенціалу може використовуватись для подальшого формування стратегії інноваційної розвитку банківської системи. Таким чином, можна розрахувати інтегральний ефект від інноваційного потенціалу, який являє собою величину різниці витрат за розрахунковий період приведених до одного, зазвичай початкового року, тобто з урахуванням дисконтування результатів і витрат:

$$E_i = \sum_{t=0}^{Tr} (P_t - Z_t) \alpha_t K_t, \quad (1)$$

де E_i – це інтегральний чистий дохід; Tr – розрахунковий рік; P_t – результат у t -й рік; Z_t – інноваційні витрати в t -й рік; α_t – коефіцієнт дисконтування (дисконтний множник); K_t – коефіцієнт клієнтоорієнтованості.

Отже, результатом моделі формування потенціалу інноваційного розвитку банківської системи є кількісна і якісна оцінка загального рівня потенціалу інноваційного розвитку кожної фінансової установи на ринку банківських послуг та окремих складових, згрупованих за ознаками. Розглянуті складові потенціалу повинні виступати основою для всіх бізнес-процесів банківських установ, що дозволить підвищити ефективність організаційної-управлінської структури банківської системи і зміцнити ринкове становище фінансових установ.

Д. э. н. Василенко В. Н.

Институт экономико-правовых исследований НАН Украины, г. Донецк

К ВОПРОСУ О МОДЕРНИЗАЦИИ НЕКОТОРЫХ ЭЛЕМЕНТОВ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Территориальный срез отслеживания различий в уровнях экономического развития представляет собой некоторую попытку выведения усредненных показателей, по величине которых можно было бы судить о характере развития отдельных территорий. Связано это с тем, что вся территория страны поделена на административно-территориальные образования (области, районы, населенные пункты), в границах которых проживает определенная численность населения и функционирует некоторое количество предприятий, организаций и учреждений. От того, насколько результативно (в экономическом отношении) участвуют и первые, и вторые в общественных отношениях, сопряженных с производством, распределением, обменом и потреблением товаров и услуг, в полной мере зависит и мера развития соответствующей территории.

К сожалению, приходится констатировать, что за последние годы (по крайней мере 10–12 лет) не произошло положительных изменений в динамике территориального развития (как в межрегиональном, так и во внутри региональном измерении), что стало следствием увеличивающихся диапазонов в размерах параметров, характеризующих уровень, качество и меру жизнедеятельности социумов, проживающих на разных территориях. Еще более заметными стали различия в территориальном развитии, связанные с экономической активностью населения, с использованием экономического (производственного, территориального, инвестиционного и др.) потенциала, с результативностью вхождения на международные рынки капиталов, товаров и рабочей силы и пр. На этом фоне предпринимаемые на государственном уровне попытки уменьшения диапазонов (посредством увеличения социальных стандартов – пенсий, заработных плат, социальных выплат и др.) в уровнях и качестве жизни различных

слоев населения не принесли ожидаемых результатов. Свидетельством чего остается неуклонное сокращение наличного населения по абсолютному большинству не только областей, но и меньших по размерам административно-территориальных образований.

Основными источниками межтерриториальных различий в экономическом развитии выступают, с одной стороны, высокая дифференциация в доходах физических лиц (различных слоев населения), а с другой, такая же высокая дифференциация в доходах юридических лиц (коммерческих предприятий). Усиливающиеся межтерриториальные различия в экономическом и социальном развитии актуализируют поиск эффективных механизмов, способных в определенной мере обеспечивать перераспределение налоговой нагрузки на более состоятельных в финансовом отношении как коммерческих предприятий, так и слоев населения.

Представляется, что основным экономическим механизмом, способным снять социальную напряженность в современном обществе, должна стать модернизированная система налогообложения доходов физических лиц и налога на доход (прибыль) юридических лиц. При этом модернизация некоторых элементов системы налогообложения должна иметь внутреннюю логику и опираться на базовые принципы.

В качестве **внутренней логики** такая система должна опираться на некоторые моральные ценности, составляющие основу жизненных устоев населения, проживающего в границах отдельного государства. В качестве таких моральных ценностей, присущих украинскому народу, можно выделить взаимовыручку, справедливость, сострадание и поддержку слабых и страждущих, желание жить в мире и согласии со своими соседями. О чем могут свидетельствовать многочисленные примеры из нашей истории. Собственно названные моральные ценности должны быть положены в основные нормы и правила, воплощаемые в законах, принимаемых на государственном уровне.

В качестве базового принципа должен использоваться **принцип трехмерного налогообложения**. Суть названного принципа состоит в необходимости и обязательности дифференцированного подхода к установлению уровня налогового бремени (налоговой нагрузки) в зависимости от сферы и вида деятельности. Тем самым будет обеспечиваться дифференциация налогообложения по признаку меньшей (большей) заслуженности благосостояния (обогащения). А вместе с этим и соблюдаться традиционные ценности народа.

При этом основными направлениями такого налогообложения должны стать: во-первых, **изъятие сверхдоходов** (это должны быть налоги на экономическую ренту, которая возникает в отдельных сферах общественных отношений);

во-вторых, **установление усредненного налогового бремени** (это должны быть налоги, устанавливаемые на потребление факторов производства); в-третьих, **фискальная поддержка социально необходимых видов экономической деятельности** (это должны быть налоговые льготы либо через установление условного налогообложения, либо через установление нулевого налогообложения).

Принцип трехмерного налогообложения на практике должен реализовываться через использование системы прогрессивного налогообложения. Сущность прогрессивного налогообложения заключается в том, что богатые должны нести налоговое бремя в большем размере, нежели бедные. Но при этом должна быть соблюдена мера, своего рода правило «золотого сечения» в соотношениях размеров изымаемых доходов.

В настоящее время существует следующие виды прогрессии: **простая поразрядная прогрессия**, когда устанавливается некоторое количество налоговых разрядов в определенных границах друг от друга; **простая относительная прогрессия**, когда устанавливаются разряды и фиксированные пропорциональные ставки по этим разрядам, увеличивающиеся в размерах при переходе от низшего разряда к высшему разряду; **сложная поразрядная прогрессия**, когда в пределах установленных разрядов ставки применяются только в отношении части полученного дохода, как правило, превышающего определенный уровень.

Для нейтрализации увеличивающегося диапазона межтерриториальных различий в экономическом развитии представляется целесообразным модернизировать отдельные элементы системы налогообложения с использованием принципа трехмерного налогообложения. В этом случае для физических лиц принцип трехмерного налогообложения может быть реализован посредством возврата положительно зарекомендовавшей себя во многих странах мира (в том числе и в Советском Союзе) прогрессивной шкалы налогообложения индивидуальных доходов (заработной платы). При этом для установления количества налоговых разрядов может быть использована градация с прогрессивным нарастанием размеров налоговых ставок. Размеры налоговых ставок должны будут устанавливаться в относительном измерении.

В свою очередь для юридических лиц принцип трехмерного налогообложения также должен быть реализован посредством использования градации с прогрессивным нарастанием размеров налоговых ставок. Главной особенностью такого налогообложения должно стать установление налоговой базы. Можно предложить следующую схему определения налоговой базы дохода юридического лица. Исходя из того, что получаемая прибыль большинством экспертов и специалистов позиционируется как плата за материальные факторы

производства, для целей налогообложения можно использовать удельный показатель доходности основных средств. Данный показатель будет рассчитываться как отношение размеров полученной прибыли (за установленный период времени – месяц, квартал, год) к средней стоимости основных средств за аналогичный период времени. В этом случае градация с прогрессивным нарастанием размеров налоговых ставок будет учитывать величину полученного таким расчетом удельного показателя доходности основных средств, а размеры налоговых ставок должны будут устанавливаться в относительном измерении.

Таким образом, возможная модернизация отдельных элементов налоговой системы Украины не только приблизит экономическую реальность нашего общества к его традиционным ценностям, но и усилит ответственность за свои результаты труда. Кроме того, модернизация позволит снять социальную напряженность в обществе, резко увеличит доходную часть бюджетов разного уровня (местного – за счет подоходного налога, а также местного и государственного – за счет налога на основные средства).

К. е. н. Дробиш Л. В., к. е. н. Карпенко Ю. В.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Динамічні зміни у діяльності підприємств торгівлі, що відбуваються під впливом зовнішнього і внутрішнього середовища, перетворили більшість із них у складні системи. Управління такими системами потребує застосування відповідних методів. При цьому зазначимо, що конкурентні переваги підприємств торгівлі на ринку нині забезпечуються переважно компетенціями, тобто унікальними здібностями знаннями, сталими поведінковими моделями, наявними на підприємстві. Носіями компетенцій підприємства є його працівники, а ключових компетенцій – менеджери. Тому пошук нових конкурентних переваг для підприємств торгівлі з метою підвищення їх конкурентоспроможності на ринку криється у сфері нарощування професійного потенціалу персоналу та формування ефективної кадрової політики. Разом з тим, підприємства ще недостатньо уваги приділяють процесам формування й використання кадрового потенціалу. Відповідно вирішення питань щодо формування ефективної програми управління кадровим потенціалом підприємств сфери торгівлі є досить актуальним.

Проблеми формування кадрової політики підприємства досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема: В. Бурегі, І. Ворожейкіним, Д. Гібсоном, М. Дороніною, А. Кібановим, А. Колотом, В. Лагутіним, Л. Лігоненко, А. Мазаракі, Ю. Одеговим, В. Савченко, Т. Щокіним та ін. Незважаючи на суттєвий внесок науковців у вирішення теоретико-методологічних проблем формування кадрової політики підприємства, у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі відсутній комплексний підхід щодо дослідження даної проблематики стосовно підприємств торгівлі у сучасних умовах господарювання.

Отже, метою даного дослідження є вивчення особливостей формування та пошук інноваційних підходів у формуванні ефективної кадрової політики на підприємствах сфери торгівлі.

Сучасна кадрова політика підприємств торгівлі має бути спрямована на ринкові умови господарювання, а головна її мета полягає в забезпеченні кожного робочого місця, кожної посади персоналом відповідних професій та спеціальностей і належної кваліфікації. Однак ефективна діяльність підприємства в умовах конкуренції залежить від результативності методів і механізмів управління ними. Тобто є необхідність у пошуку та запровадженні інноваційних підходів щодо формування кадрової політики підприємств сфери торгівлі.

Інноваційна політика підприємств торгівлі визначає напрями їх змін відповідно до вимог зовнішнього середовища, окреслює коло можливих інноваційних рішень, формує інноваційні завдання залежно від типу обраної стратегії, створює умови для оперативної реалізації інновацій. Відповідно, інноваційна політика стосовно кадрової складової підприємств торгівлі має бути спрямована на створення умов для підвищення ролі людського фактора, стимулювання, мотивації до інноваційної діяльності, що забезпечить розвиток персоналу, підвищить його професіоналізм, вміння вирішувати інноваційні проблеми, посилить інтерес колективу до інновацій, підвищить рівень креативності інноваційних ідей.

Оскільки основною метою формування кадрової політики є своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб підприємства, вимог діючого законодавства та стану ринку праці, кадрова політика підприємств торгівлі має визначати генеральний напрямок і основи роботи з кадрами, загальні і специфічні вимоги до них і розроблятися власниками підприємства і кадровою службою.

На нашу думку, у процесі формування кадрової політики підприємств торгівлі мають узгоджуватися декілька аспектів: розробка загальних принципів кадрової політики, визначення пріоритетів цілей; організаційно-штатна політика – планування потреби у персоналі, формування структури і штату, призначення, створення резерву, переміщення; інформаційна політика – створення і підтримка системи руху кадрової інформації; фінансова політика – формулювання принципів

розподілу засобів, забезпечення ефективної системи стимулювання праці; політика розвитку персоналу – забезпечення програми розвитку, профорієнтація і адаптація працівників, планування індивідуального просування, формування команд, професійна підготовка і підвищення кваліфікації; оцінка результатів діяльності – аналіз відповідно кадрової політики і стратегії підприємства, виявлення проблем у кадровій роботі, оцінка кадрового потенціалу [1].

При формуванні кадрової політики на підприємствах торгівлі необхідно також дотримуватися таких принципів: повна довіра до працівника і надання йому максимальної самостійності; у центрі економічного управління повинні бути не фінанси, а людина і його ініціатива; результат діяльності підприємства визначається ступенем згуртованості колективу; максимальне делегування функцій управління працівникам; необхідність розвитку мотивації працівників [2].

Досягнення кінцевої мети кадрової політики підприємств торгівлі передбачає виконання низки функцій (рис. 1). Ці та інші функції мають реалізуватися кадровими службами (відділами кадрів) у тісній співпраці з керівництвом (питання загальної стратегії або висування на посади) і з відповідними структурними підрозділами підприємства, які в тій чи іншій мірі беруть участь у розробці та реалізації кадрової політики. Слід також зазначити, що суттєві зміни в соціально-економічній, політичній та духовній сферах потребують застосування політики гнучкого управління персоналом підприємств торгівлі, пов'язаної з питаннями адаптації працівників до зовнішніх і внутрішніх умов функціонування і розвитку цих підприємств.

Рис. 1. Функції кадрової політики підприємств торгівлі

Система гнучкого управління персоналом представляє собою сукупність підсистем загального і лінійного управління, функціональних підсистем, які спеціалізуються на виконанні однорідних функцій. Важливу роль у системі гнучкого управління персоналом має відігравати застосування ефективного кадрового маркетингу, чому сприятиме реалізація таких заходів: налагодження партнерських зв'язків з навчальними закладами різних рівнів акредитації щодо залучення перспективних студентів для роботи на підприємстві в період канікул, виплати стипендій за рахунок ресурсів підприємства, створення умов проходження виробничої практики, допомога у підготовці і захисті дипломних робіт; прогностичні дослідження щодо підготовки і перепідготовки кваліфікованих працівників підприємства.

Одним із напрямків гнучкого управління персоналом підприємств торгівлі має стати розробка і удосконалення професіограм, а саме визначення комплексу якостей, якими повинен володіти працівник, що претендує на конкретну посаду [3].

При формуванні кадрової політики особлива увага має приділятися аналізу мотиваційних механізмів, умінню їх формувати і направляти відповідно до завдань, що визначені на підприємстві. Також слід враховувати проблеми взаємодії керівників підприємства з профспілками і службами зайнятості, забезпечення безпеки персоналу, розробку принципово нових підходів до сучасних пріоритетів цінностей.

Важливою умовою успішної реалізації кадрової політики є відкритість і відповідний рівень довіри у відносинах між керівниками і робітниками, постійне і точне формування виробничо-економічної ситуації, яка виникає на підприємстві, визначення перспектив подальшої роботи підприємства тощо.

Таким чином, кадрова політика має відповідати стратегії розвитку підприємств торгівлі та інтегруватися до неї. Проведене дослідження процесу формування кадрової політики на підприємствах торгівлі дозволило зробити наступний висновок:

- зміна ринкових умов змушує досвідчених керівників вищої, середньої і нижчої ланки управління по-новому будувати свої відносини з персоналом задля досягнення поставленої мети;
- щоб розраховувати на економічний успіх свого підприємства, керівник має уміти використовувати як звичні методи й форми управління, так і освоїти нові підходи до управління персоналом;
- основними напрямками кадрової програми розвитку персоналу має бути впровадження системи мотивації, атестації та тренінгу.

Список використаних джерел:

1. Філіпова Т. І. Система підвищення кваліфікації кадрів, як складова кадрової політики / Т. І. Філіпова // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – О.: ОРІДУ УАДУ, 2009. – Вип. 10. – С. 79–88.
2. Пошерстник Н. В. Кадри підприємства / Н. В. Пошерстник. – М.: ИНФРА, 2009. – 212 с.
3. Верба В. А. Аналітична оцінка управлінських технологій розвитку українських підприємств / В. А. Верба, О. М. Гребешкова // Актуальні проблеми економіки НАУ. – К., 2010. – № 5. – С. 52–59.

К. е. н. Князевич А. О.

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА В ЕКОНОМІЦІ ЗНАНЬ

Світова економіка являє собою сукупність національних економік різних країн, які, завдяки глобалізації ринків, пов'язані між собою системою міжнародного поділу праці, виробничими, торговельними, фінансовими та науково-технічними зв'язками. В інноваційній діяльності поряд з матеріальними факторами виробництва все більш суттєва роль надається знанням. Знання, як нематеріальні ресурси, у поєднанні з матеріальними виступають найбільш продуктивно діючим фактором, джерелом і рушійною силою економіки постіндустріального суспільства. Становлення економіки знань і збільшення ролі використання невикористаних ресурсів вимагає подальшого дослідження виникаючих при цьому особливостей функціонування інноваційної інфраструктури країни, коли домінуючими виробничими ресурсами стають науково-технічна інформація і нові знання.

Постіндустріальне суспільство означає появу нових осьових структур і нових осьових принципів: перехід від товаровиробничого суспільства до інформаційного суспільства, або суспільства знань [2].

Становлення економіки знань у розвинених країнах Заходу у 90-ті роки ХХ ст. привернуло увагу дослідників до категорії інтелектуального капіталу як однієї зі системоутворюючих категорій, породжених новим постіндустріальним суспільством. Загально визнано, що інтелектуальна, науково озброєна праця, яка ґрунтується на знаннях, творчі здібності працівників, їх професійна кваліфікація, права на дизайн, торговельні знаки, патенти, структура управління та інформаційні технології стають першоосновою та рушійною силою виробництва, стратегічними факторами економічного розвитку національних економік в інформаційну епоху [1].

Стратегія переходу до економіки заснованої на знаннях для кожної країни визначається особливостями її історичного розвитку, сучасним станом економічного, соціального та політичного середовища. Доктрина економіки знань визначає

імператив концепції подальшого інноваційного розвитку національної економіки України. Її складовими елементами є [4]:

1) доступна, якісна і безперервна освіта населення на основі нових наукових знань, використання інформаційних технологій, мережі Інтернет;

2) економічні стимули та інституційний режим, що заохочують до ефективного використання національних і глобальних знань у процесі інноваційної трансформації усіх секторів економіки;

3) національна інноваційна система, що об'єднує в єдиний комплекс економіку, наукові, академічні та дослідницькі центри і створює ланцюг «наука – освіта – технологія – інновація – виробництво»;

4) ефективно діюча інфраструктура, з'єднує елементи інноваційної системи між собою та із зовнішнім середовищем;

5) держава, як ініціатор та координатор процесів розбудови економіки на основі нових знань, а також розробник і реалізатор пріоритетних напрямів інноваційного розвитку.

Становлення і розвиток економіки нового типу неможливі без відповідної інфраструктурної підтримки. В Україні інноваційна інфраструктура, як розгалужена мережа сприяння інноваційній діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях, тільки формується, і потребує значних капіталовкладень. Результуючими показниками виконання Державної цільової економічної програми «Створення інноваційної інфраструктури в Україні» станом на кінець 2013 року [3] є: 24 центри інновацій та трансферу технологій; 108 наукових, навчальних центрів; 34 навчальних науково-виробничих комплексів; 1 інвестиційний (інноваційний) венчурний фонд; 6 небанківських фінансово-кредитних установ; 27 науково-впроваджувальних підприємств; 7 консультаційних центрів з питань інноваційної діяльності; 10 інноваційно-технологічних (інноваційних) кластерів; 22 інноваційні центри; 23 інноваційні бізнес-інкубатори; 38 центрів комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності; 17 підприємств системи НТІ; 1 індустріальний парк; 8 національних контактних пунктів Сьомої рамкової програми ЄС з досліджень та технологічного розвитку; 9 наукових парків; 27 регіональних центрів з інвестицій та розвитку; 7 громадських організацій з питань інноваційної діяльності; 61 іншу інноваційну структуру; 12 технологічних парків [5]. Більшість результатів наукових досліджень та офіційна статистика у сфері інноваційної діяльності оперують даними щодо кількості створених об'єктів інноваційної інфраструктури, в той час як результати їх діяльності, тобто ефективність (прибутковість, рентабельність) таких організаційно-правових об'єднань залишається поза увагою дослідників. Кількісний склад оціночних

критеріїв суб'єктів інноваційної інфраструктури більше свідчить не про якість, а тільки про певний рівень активності вітчизняного середовища господарювання.

Таким чином, в економіці знань виробничі пріоритети переходять від переважного прагнення виробників на збільшення обсягів виготовлення традиційної продукції до поширеного використання новітніх наукових ідей, науково-технічних пропозицій для постійного вдосконалення і реалізації випуску інноваційних товарів і послуг, які краще задовольняють потреби споживачів. Розвинена інноваційна інфраструктура виступає у якості одного з головних чинників, що забезпечує становлення економіки знань, а як наслідок тісну інтеграцію діючих суб'єктів національної інноваційної системи «наука – освіта – технологія – інновація – виробництво».

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність / В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования: пер. с англ. / Д. Белл; под ред. В. Л. Иноземцева. – М., 2001. – 578 с.
3. Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки»: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 р. – № 447. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/447-2008-п>
4. Семиноженко В. П. Доктрина економіки знань: проект [Електронний ресурс] / В. П. Семиноженко. – Режим доступу: http://www.semynozhenko.net/ufv/files/ec_znan.doc
5. Семиноженко В. П. У 2014 році Уряд продовжить політику формування інноваційної інфраструктури [Електронний ресурс] / В. П. Семиноженко. – Режим доступу: <http://www.semynozhenko.net/documents/3002/>

К. ф.-м. н. Крайчук О. В.

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

ЦИКЛІЧНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Німецький економіст К. Маркс, вивчаючи причини виникнення економічних криз у капіталістичному суспільстві, вперше визначив, що макроекономічний розвиток має циклічний характер, тобто кризи виникають через певний проміжок часу. Головною причиною виникнення кризових явищ, на його думку, стає надвиробництво товарів, які не знаходять споживача на ринку збуту в зв'язку з обмеженнями платоспроможності населення. Таке надвиробництво в капіталістичній економіці викликає перенасичення капіталу і має періодичний характер виникнення та розвитку.

К. Маркс і частина його послідовників, у тому числі А. Гельфанд, Я. ван Гельдерен, С. де Вольф, М. І. Туган-Барановський вважали причинами циклічності

економічного розвитку зовнішні фактори, такі як війни, революції, впровадження кардинально нової техніки і технології, поява нових ринків збуту, збільшення запасів золота. Ці фактори стають перешкодами на шляху безперервного розвитку виробництва.

Вивчалось також і питання про тривалість економічних циклів. К. Маркс пов'язував тривалість кожного циклу розвитку економіки із середнім терміном життя основного капіталу, вкладеного в засоби виробництва, на той час даний термін складав 10–13 років. Російський вчений М. Кондратьєв обґрунтував поділ економічного розвитку на окремі цикли різної тривалості: короткі цикли тривалістю 3–3,5 років, середні – 7–11 років та довгі – 48–55 років.

За М. Кондратьєвим, довготривалі коливання економічної кон'юнктури мають хвильовий характер і початок підйому хвилі співпадає з впровадженням значних інноваційних змін у техніці та технології. Тобто науково-технічні новації стають причиною виникнення довгої хвилі. За його висновками перша хвиля виникла наприкінці ХІХ століття, коли з'явилися винаходи у виробництві заліза, виплавлені чавуну та механізації текстильної промисловості. Друга розпочалася з винахідництва парової машини, з широкого використання енергії пари у залізничному транспорті, морському пароплаванні, машинобудуванні, виробництві та обробці сталі. Третя пов'язана з винаходом двигуна внутрішнього згорання та якісним зрушенням у галузях енергетики і хімії.

Подальша трансформація хвильової теорії економічного розвитку пов'язана з роботами австрійського економіста Й. А. Шумпетера [3]. Він пов'язував виникнення довгих хвиль з часом впровадження докорінних інноваційних змін в окремих галузях економіки. Вважав, що концентрація важливих кардинально-революційних науково-технічних новацій викликає появу сукупності взаємопов'язаних з ними новацій похідного характеру, які стають впровадженими у виробництво інноваціями і дають імпульс виникнення нової, довгої хвилі економічного розвитку. Проаналізувавши теорію економічного розвитку він визначив, що нововведення, які збуджують черговий хвилеподібний економічний підйом, виникають нерівномірно і охоплюють певний період часу [4].

Розвиваючи гіпотезу М. Кондратьєва про хвильовий характер довготривалих коливань і техніко-технологічних причин, що їх обумовлюють Й. А. Шумпетер розробив класифікацію і визначив орієнтовний період часу початку і кінця кожної хвилі. Перша хвиля орієнтовано охоплює період з 1785–1790 по 1840–1845 роки. Так як і М. Кондратьєв, імпульсом першої хвилі Й. А. Шумпетер вважав початок механізації в текстильній промисловості. Друга хвиля, з 1840–1845 по 1890–1900 роки, пов'язана з винаходом парового двигуна та розвитком залізничного транспорту. Третя, з 1890–1900 по 1940–1950, обумовлена

глобальною електрифікацією, винаходом двигуна внутрішнього згорання та розвитком металургії. Четверта, з 1940–1950 по 1990 рік, виникла завдяки бурхливому розвитку органічної хімії і нафтопереробної промисловості. Сучасні науковці [2] визначають існування п'ятої і прогнозують шосту хвилю. П'ята хвиля охоплює період з 1990 по 2020 роки і пов'язана з розвитком комп'ютерної техніки, мікроелектроніки та інформаційних технологій, у тому числі мережі Інтернет. Шоста може бути обумовлена прогнозованими винаходами в галузях біо- та нанотехнологій.

Згідно з висновками Й. А. Шумпетера, кожна нова хвиля починається з кардинального інноваційного винаходу, який викликає ланцюгову реакцію в більшості галузей національної економіки і спрямовує суспільство до можливості винаходу ще більш високої, тонкої, досконалої технології, яка суттєво підвищує і розкриває нові обрії економічного розвитку суспільства.

Дослідження М. І. Туган-Барановського, М. Д. Кондратьєва та Й. А. Шумпетера показали, що інновації є головним фактором виникнення хвильових коливань у всіх сферах економічного життя. Хвильовий характер економічного розвитку визначається нерівномірними темпами науково-технічного прогресу, який залежить від часу появи найбільш вагомих інновацій. Такі кардинальні інновації розростаються в похідні інновації другого порядку (дифузія інновацій) і зумовлюють нову хвилю економічного розвитку суспільства.

Розглядаючи темпи економічного зростання за останні 300 років, більшість дослідників відмічають ефект прискорення інноваційних хвиль. Цикл першої хвилі тривав біля 60 років, другої – 55, третьої – 50, четвертої – 40 років, тобто довжина сучасної, п'ятої хвилі прогнозовано повинна становити 30 років, що підтверджує висновки про глобальне прискорення науково-технічного прогресу. Отже, в епоху загального прискорення науково-технічного прогресу, глобалізації економіки та інтернаціоналізації ринку, інноваційна діяльність та інноваційний потенціал підприємств, галузей і держав стає вирішальним чинником їх економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Князевич А. О. Механізми управління інноваційним розвитком: монографія / А. О. Князевич, О. В. Крайчук. – Рівне: РДГУ, 2011. – 133 с.
2. Цигилик І. І. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб. / І. І. Цигилик, С. О. Кропельницька, О. І. Мозоль, І. Г. Ткачук. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.
3. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия; пред. В. С. Автономова / Й. А. Шумпетер. – М.: ЭКСМО, 2007. – 864 с.
4. Kleinknecht A. Innovation patterns in crisis and prosperity: Schumpeter's long cycle reconsidered / A. Kleinknecht. – Hong Kong, 1987.

Маргіта Н. О.* , Маргіта М. В.**

** НУ «Львівська політехніка», Україна;*

*** Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Інновації служать локомотивом економічної діяльності оскільки забезпечують розширене відтворення суспільного виробництва, сприяють зміні структури економіки та генерують подальші інновації.

Інновації пов'язують з процесом технологічної модернізації, переоснащення, удосконалення виробництва, внаслідок чого набуваються специфічні, неіснуючі досі характеристики та комбінації, що забезпечують розширення асортименту й урізноманітнення благ з метою задоволення потреб суспільства. Звідси поняття інноваційно-інвестиційний процес розкривається як інноваційний процес, який має бути забезпечений інвестиційними ресурсами або інвестиційний процес інноваційного спрямування.

Таким чином, інвестиційно-інноваційна діяльність пов'язана з вкладенням фінансових і матеріальних ресурсів у інноваційні проекти, що передбачають науково-технічний розвиток та модернізацію виробничого сектору з метою отримання економічного і неекономічного ефектів (рис. 1).

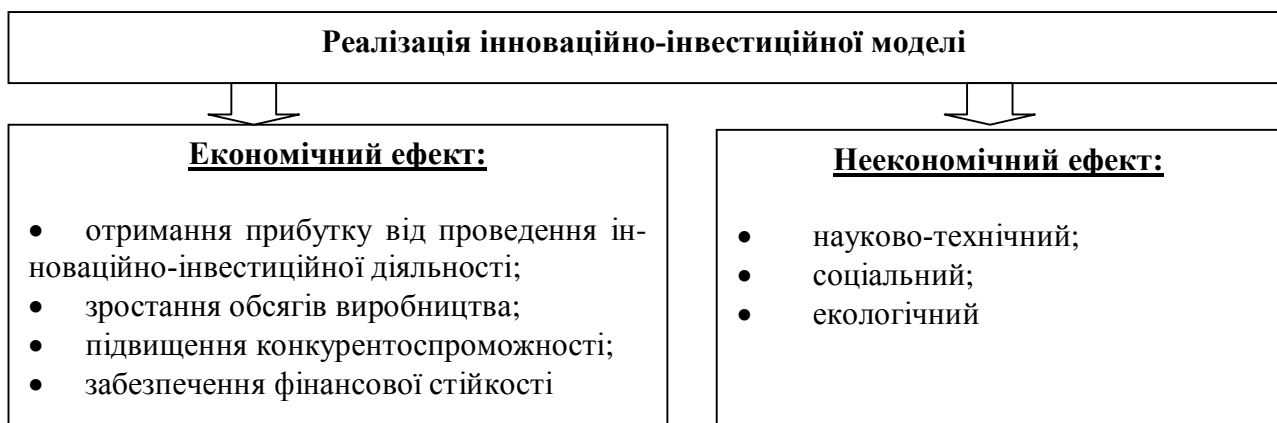

Рис. 1. Ефекти від реалізації інноваційно-інвестиційної моделі

В Україні владою вже давно задекларована інвестиційно-інноваційна модель розвитку, незважаючи на те, що інвестиційний клімат залишається несприятливим. За оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд дол. США, щорічна потреба – близько 20 млрд дол. США. За оцінками експертів Всесвітнього банку, для досягнення рівня розвитку США Україні потрібно загалом

4 трлн дол. США. Порівняно з цими цифрами фактичні обсяги інвестицій в Україні є мізерними. Зокрема приріст іноземного капіталу за 2012 рік за даними державної служби статистики склав 5,1 млрд дол. США.

Недостатній обсяг інвестицій в українську економіку обертається технологічним відставанням виробництва, зростаючою зношеністю основних фондів. У промисловості України половина інвестицій в основний капітал спрямовується у виробництва, які належать до 3-го технологічного укладу, 46 % – до 4-го, і тільки 3 % таких інвестицій припадає на виробництво 5-го технологічного укладу. Це свідчить про те, що інвестиційні ресурси не надходять у ті галузі, що забезпечують активне впровадження інновацій. Технології передового – п'ятого технологічного укладу сконцентровані в основному в аерокосмічному комплексі, галузі телекомунікацій, окремих підприємствах колишнього ВПК, а також поодиноких фармацевтичних виробництвах.

Упродовж останніх років спостерігаються також незначні масштаби інноваційної діяльності. За даними державного комітету статистики лише 11,2 % – 18,0 % від загальної кількості підприємств займалися інноваційною діяльністю в 2000–2011 рр. У розвинутих економічно та технологічно країнах світу кількість інноваційно-активних підприємств становить від 40 % до 80 % від їх загальної кількості. Для країн Євросоюзу середнє значення інноваційної активності підприємств сягає 40–45 % від їх загальної кількості. Через низьку інноваційну активність промислових підприємств спостерігається і малий обсяг випуску інноваційної продукції у загальному обсягу випуску промислових товарів, який, починаючи з 2007 року, знизився майже удвічі – з 6,7 % до 3,8 %. Для порівняння, в Євросоюзі – у середньому 45 %.

Очевидно, що відсутність прогресу у реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку є наслідком неузгодженості інноваційно-інвестиційних пріоритетів між основними гілками влади. Зокрема спільними цілями ВРУ та КМУ є розвиток та модернізація енергетичного сектору, а також розвиток сільського господарства. Іншими пріоритетними напрямками, визначеними Урядом, як інноваційні є ті сфери, котрі забезпечують сталий розвиток суспільства, і не можуть здійснити інноваційний прорив. При цьому пріоритетні напрями інноваційної діяльності запропоновані Верховною Радою України більше сконцентровані на науково-технологічний розвиток, серед яких зокрема розвиток машинобудування, нанотехнологій, розвиток біотехнологій та телекомунікаційного сектору.

Реалізація пріоритетних завдань інноваційної діяльності повинна відбуватися поетапно, адже неефективність інвестиційної політики попередніх років пов'язується з неможливістю одночасного розв'язання цілого комплексу проблем.

В цих умовах досить важливим питанням постає визначення по черговості реалізації пріоритетних інвестиційних завдань.

Ключовим елементом реалізації інноваційно-інвестиційних пріоритетів після усунення неефективних схем управління бюджетними коштами та мобілізації внутрішніх ресурсів, постає необхідність створення інвестиційної інфраструктури, котра включає в себе також розвиток фізичної інфраструктури.

Саме цей етап є ключовим і сприяє прискоренню процесу надходження іноземного капіталу за рахунок покращення інвестиційного іміджу, з перспективою подальшої активізації інноваційної діяльності. Тому увага державних органів влади повинна бути зосереджена на забезпеченні по черговості реалізації інвестиційних пріоритетів, з особливим акцентом на неможливості переходу до наступного етапу, не здійснивши до кінця попередніх завдань.

Плисюк Т. Г.

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

ВЕНЧУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНИЙ АТРИБУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Внаслідок непослідовності у проведенні та низької ефективності державної науково-технічної та інноваційної політики спостерігається тенденція подальшого відставання України від розвинутих країн світу у технологічному розвитку.

Одним із важливих напрямків підвищення техніко-економічних показників, посилення інтенсивного розвитку та зростання ефективності виробництва є модернізація, що являє собою процес удосконалення існуючих систем, методів, процедур та технологій для підвищення їх ефективності та надійності. В сучасних умовах невід'ємним елементом модернізації економіки є інноваційний розвиток, який можна охарактеризувати як процес структурного вдосконалення національної економіки на основі практичного використання нових знань. Творча складова чинника розвитку матеріального виробництва перетворюється в його обов'язкову умову, тобто важливим активом економіки стають інтелект, інформація, знання.

Суб'єктами генерації та розповсюдження знань виступають взаємодіючі між собою підприємства та організації, які виконують фундаментальні дослідження та прикладні розробки. Інноваційні підприємства використовують розробки й інших фірм чи інститутів, адаптуючи їх для своїх цілей, що також вважається інновацією. Фірми часто відслідковують ідеї та технічну інформацію за зовнішніми інформаційними джерелами і в подальшому надають їм інноваційного

розвитку або самостійно, або в кооперації. Відомо безліч форм організації інноваційних процесів на певній території – від бізнес-інкубаторів до технологічних парків, технополісів, технологічних зон і т. д., сукупність яких є дуже неоднорідною [4].

В умовах сьогодення в Україні одним із завдань модернізації економіки є пошук нетрадиційних шляхів інвестування нових розробок. Одним із можливих напрямів вирішення цієї проблеми може бути розвиток венчурної індустрії.

Країни, які послідовно забезпечують безперервний та якісний трансферт наукових знань у нові технології та вироби, отримують значні переваги в забезпеченні стійких темпів економічного розвитку. У свою чергу, інноваційний розвиток передбачає залучення венчурного капіталу як необхідного атрибуту. Венчурний капітал за певних умов може стати ефективним джерелом фінансового забезпечення наукових розробок та перетворення їх на конкурентоспроможний продукт [5].

Венчурний бізнес – сфера підприємницької діяльності, пов'язана з реалізацією ризикових проєктів, ризикових інвестицій головним чином у сфері науково-технічних новинок. Фінансування беруть на себе банки, інвестиційні компанії, спеціалізовані венчурні фірми або юридично самостійні організації, зазвичай у формі товариств з обмеженою відповідальністю. Отже, венчурне підприємництво – це ризикова діяльність, у процесі якої створюються і впроваджуються у виробництво нові товари, технології, послуги. Це поєднання двох видів підприємництва: фінансового та інноваційного. Відповідно до цього спеціалізовану діяльність щодо виробництва і просування на ринок нових товарів ведуть компанії і фонди венчурного капіталу та малі венчурні фірми [3].

Створення венчурних підприємств вигідне крупним компаніям, оскільки таким чином вони використовують підприємницький таланти дрібних підприємств, їхню енергію і творчу ініціативу, частково перекладають на них ризик нововведень. Тому кожна п'ята новинка науки і техніки, успішно впроваджена великими компаніями розвинутих країн, запозичена у невеликих фірм і дає позитивний комерційний результат. Середній прибуток на венчурний капітал приблизно вдвічі перевищує величину середнього прибутку промислових компаній країни. За оцінкою міжнародної Організації економічного співробітництва і розвитку, на частку малих фірм у промислово розвинених країнах припадає 20–30 % усіх новацій, хоча частка малих підприємств у витратах на нововведення становить 4–5 % [2].

Таким чином, венчурний бізнес взаємно привабливий як для венчурних підприємств, які отримують додатковий капітал для розвитку та розширення компанії, так і для венчурних інвесторів, для яких при правильному виборі

об'єкта інвестування кінцевий фінансовий результат істотно перевищує потенційний ризик. Високий ступінь ризиковості венчурних капіталовкладень в інноваційні проекти пов'язаний із невизначеністю результатів упровадження, особливо для радикальних інновацій, а також із невизначеністю, як наслідком мінливості ринкового середовища господарювання. Значною мірою зниження ризиків залежить від характеру та стану обраних цільових ринків, сегментів споживання, методів позиціонування товарів у ринковому просторі. Варто зазначити, що підходи до мінімізації ризиків венчурного фінансування, повинні враховувати економічні стратегії інноваційного розвитку економіки України [1].

Невід'ємним учасником інноваційного розвитку є держава, яка на політичному та законодавчому рівні спрямовує та стимулює розвиток інноваційних процесів як у економічній сфері, так і у суспільстві в цілому. Держава повинна активно впливати на процеси інноваційних перетворень, взявши на себе організаційні, регулюючі та контролюючі функції, як це відбувається в інших країнах.

Отже, розвиток венчурної діяльності надасть можливість переходу економіки з індустріального шляху розвитку на інноваційний, стимулюючи співпрацю крупних виробничих структур із дрібними підприємствами, прискорене використання новітніх технологій в усіх галузях промисловості, та, що найголовніше, призупинить витік висококваліфікованих спеціалістів та вчених за кордон.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук В. Г. Управління ризиками в іноземному венчурному фінансуванні інноваційних проектів / В. Г. Герасимчук, О. В. Школьна // Проблеми економіки та управління: Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 628. – С. 424–429.
2. Гой І. В. Підприємництво: навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
3. Ігнатенко Р. А. Венчурне інвестування в національній економіці: світові тенденції та українські перспективи / [Р. А. Ігнатенко, В. Г. Кабанов, Д. О. Короткова, О. І.] // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – № 3. – С. 119–130.
4. Осецький В. Л. Модернізація регіональної економіки на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку / В. Л. Осецький // Економіка і управління. – 2011. – № 3. – С. 85–88.
5. Шевцов А. Розвиток венчурного підприємництва в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання [Електронний ресурс] / А. Шевцов, Р. Боднарчук, О. Гриненко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/june2009/6.htm>

ЗВ'ЯЗОК НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗІ СВІТОВИМИ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ТЕНДЕНЦІЯМИ

Тубальцева Н. П.

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах розвиток світової економіки характеризують процеси глобалізації і інформатизації. Вони приводять до значних змін в галузевій структурі багатьох держав. Відомо, що глобалізація відкриває широкі можливості та водночас несе істотні загрози. Фактично глобалізацію ініціюють транснаціональні корпорації та світові центри фінансового капіталу, які керуються своїми інтересами. Процес глобалізації неоднозначно впливає на країни з перехідною економікою і ставить перед ними винятково складні завдання, вирішення яких може істотно загострити труднощі перехідного періоду.

Однією із таких країн являється Україна. По об'єктивним та суб'єктивним причинам перехідний період в нашій державі затягнувся. Етап переходу від адміністративної до ринкової економіки передбачає освоєння принципово інших форм і методів регулювання відтворювального циклу на інноваційній основі. Ускладнилася економічна ситуація в країні економічна криза 2008–2009 рр. За роки незалежності деформація в структурі промисловості поглибилася і досягла критичної межі. Аналіз показує, що питома вага продукції машинобудування і металообробки скоротилася з 30,5 % у 1990 р. до 13,2 % у 2000 р. Слідуючи десять років ситуацію не покращили. Продовжується зростання частки енергомістких галузей. На сучасний момент сукупна частка сировинних і енергомістких галузей займає у структурі промислового виробництва до 60 %. При постійному зростанні цін на сировину та енергетичні ресурси, така ситуація стає загрозливою для економічної безпеки країни, ймовірності втрати національного суверенітету.

В таких умовах проведення модернізації в промисловості на інноваційній основі стає першочерговим завданням. Модернізація означає масову заміну спрацьованого і застарілого устаткування і передбачає прискорення його виведення з виробництва, скорочення сфери капітального ремонту і впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій, а також кардинальне підвищення на цій основі продуктивності праці та ефективності виробництва.

Фахівці поділяють модернізацію на піонерну, органічну і наздоганяючу [1, с. 52].

Піонерний тип модернізації використовують країни-лідери технічного і економічного прогресу, для нього властиве вкладання значних коштів у науково-технічні розробки та створення ефективних раціональних технологій.

Для органічної модернізації характерне оволодіння технологіями і економічними механізмами, які вироблені піонерами-модернізаторами. Такий тип модернізації можуть використовувати країни, у яких економіка в результаті своєї еволюції дозріла до їхнього сприйняття [2, с. 9].

Що стосується наздоганяючої модернізації, то для неї властиве засвоєння передових технологій, економічних механізмів, однак таке засвоєння не є органічним, оскільки стимулом для цього процесу виступає не настала зрілість економіки країни, а здебільшого зовнішній виклик сусідніх економічно-розвинутих країн [2, с. 9]. Пряме використання цього типу модернізації загрожує такій країні втратою позицій на міжнародній арені.

Головна мета модернізації української промисловості – це формування сучасної моделі національної економіки на інноваційній основі. Однак поряд з цією стратегічною метою, модернізація української економіки в даний час має три додаткових напрямки:

- 1) технічне оновлення застарілої матеріальної бази машинобудівного комплексу;
- 2) перебудова структури економіки, тобто скорочення частки сировинних галузей;
- 3) збільшення питомої ваги в економіці тих галузей, які являються сьогодні каталізатором економічного розвитку (наукоємкі та високотехнологічні галузі).

На думку автора механізм розробки програми національної модернізації повинен включати кілька важливих моментів.

По-перше, враховуючи фактори історичного розвитку і національної галузевої структури виробництва необхідно зробити глибокий аналіз кон'юнктури світових ринків та її динаміки, тенденцій сучасної інноваційної діяльності (особливо у зв'язку з переходом до постіндустріальної стадії розвитку), а також наявних природних можливостей і недовикористаних резервів.

По-друге, визначення цілі програми – пошук власного місця, власної «ринкової ніші» в сучасній системі світового господарства, тобто тих сегментів світового ринку, де продукція українських виробників буде востребувана.

По-третє, розробка програми під конкретні ведучі підприємства або перспективні територіальні райони.

По-четверте, програма модернізації повинна мати чіткі строки виконання кожного етапу і відповідальність кожного виконавця, незалежно від мінливих політичних обставин.

Для того, щоб Україна посіла своє місце серед других країн, їй необхідно не тільки задекларувати, але й наполегливо впроваджувати програму модернізації на основі інноваційної діяльності, тому що другого шляху не має.

Список використаних джерел:

1. Бутенко О. І. Модернізаційний проект суспільства шляхом його інноваційного розвитку / О. І. Бутенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9 (99). – С. 50–56.
2. Андрійчук В. Г. Стратегічні пріоритетні орієнтири і парадигми забезпечення інноваційно-модернізаційного розвитку економіки України / В. Г. Андрійчук // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. – № 4 (63). – С. 5–13.
3. Симоненко В. К. Пятирічка «враздрай»: економічне есе / В. К. Симоненко. – К.: Знання, 2011. – 428 с.

К. е. н. Чукурна О. П.

Одеській національній політехнічний університет, Україна

ЗМІНА ФАКТОРІВ МАРКЕТИНГОВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО НЕОІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

В умовах переходу економіки до неоіндустріалізації, на перший план висувається розвиток конкурентоспроможних галузей промисловості, де ціноутворення має велике значення. Розглянемо особливості неоіндустральної економіки та її вплив на зміну факторів ціноутворення.

По-перше, неоіндустріалізація характеризується високим рівнем впровадження інновацій та трансферу технологій. Статистичні дані підтверджують активізацію розвитку інноваційної політики промислових підприємств в Україні. Якщо в 2008 кількість підприємств, які впроваджували інновації складала 1160, то вже у 2011 році їх кількість зросла до 1327, тобто темп зростання склав 114 %. При чому, підприємства, які впроваджували технологічні процеси склало 45,6 % в 2011 році. Таким чином, за останні п'ять років спостерігається загальна тенденція щодо інноваційної активності промислових підприємств в Україні [1].

По-друге, в епоху активного промислового розвитку багатьох країн світу склалася тенденція до укрупнення та концентрації капіталу в промислово-фінансових групах (ПФГ) та транснаціональних корпораціях (ТНК). Це значно сприяє відтоку капіталу з країни, зростанню кількості фіктивних угод, зменшенню надходжень в бюджет, монополізації ринку та відсутності реальних інвестицій. Каналом прихованого вивезення коштів з економіки різних країн світу, в тому числі й України є трансфертне ціноутворення, яке застосовується при здійсненні експортно-імпортних операцій між підприємствами, які входять до однієї ПФГ, в рамках якої одне підприємство розташоване в країні походження, а інше є нерезидентом.

Існує декілька різних підходів до проблем трансфертного ціноутворення в економічно розвинених країнах та країнах, які розвиваються: одні ведуть активну боротьбу з податковими наслідками цього явища, другі проявляють відому обережність. Причому в основі цих двох підходів лежить місце конкретної країни в міжнародному вивезенні капіталу. Якщо для розвинених країн, переважно експортерів капіталу, основний акцент робиться на легальних і прозорих його формах, то інша ситуація складається в державах, які ввозять капітал. Вони можуть бути зацікавлені в його припливі в будь-якій формі, оскільки це є джерелом залучення іноземних інвестицій в економіку.

В сьогоднішній Україні здійснюються регулювання трансфертного ціноутворення. В Податковому кодексі [2] передбачено запровадження поняття «звичайної ціни», яке за своєю суттю відповідає принципу «витагнутої руки», в основу якого закладений міжнародний консенсус про те, що прибуток, який отримується в результаті проведення внутрішньогрупових транзакцій, повинен бути рівним тому, який може бути отриманий від аналогічних операцій незалежних підприємств. Крім Податкового кодексу України, механізм трансфертного ціноутворення регулює Закон України № 2515 «Про внесення змін до Податкового кодексу України стосовно правил трансфертного ціноутворення» [3], який набув чинності з 1 вересня 2013 р. Згідно цього закону, правила трансфертного ціноутворення застосовуються тільки до контрольованих операцій, до яких відносять операції платника податків з пов'язаними особами-нерезидентами України та операції з пов'язаними особами-резидентами України, які: задекларували податкові збитки за результатами попереднього податкового року; застосовують спеціальні режими оподаткування; сплачують ПДВ або податок на прибуток за нестандартними ставками; не є платниками податку на прибуток або ПДВ.

По-третє, в період переходу до неоіндустріалізації, спостерігається чітка тенденція щодо визначення місця країни в системі міжнародного розподілу праці. Місце України в міжнародному розподілі праці обумовлено наступними особливостями розвитку її національної економіки: рівень розвитку науково-технічного прогресу та впровадження інновацій; ступень впровадження системи трансферу технологій в базових галузях промисловості; структура попиту на світовому ринку на українські товари; проникнення транснаціональних корпорацій в українську економіку, які сприяють її капіталізації. Незважаючи на визначені фактори, українська економіка знаходиться на нижчих ступенях в структурі міжнародного розподілу праці, саме завдяки тому, що розвиток економіки країни відповідає третьому технологічному укладу. Українська специфіка проявляється також в суттєвих структурних деформаціях промисловості, в першу чергу в співвідношенні між високотехнологічними та матеріально-сировинними

галузями. Це суттєвим чином відбувається не тільки на загальній ефективності промисловості, але й на позиціях України в системі міжнародного розподілу праці. На світовому ринку високотехнологічної продукції, частка України не перевищує 0,1 %, що значно нижче порівняно з Китаєм (35 %), Німеччиною (13,7 %), США (12,6 %), Сінгапуром (11 %), Японією (10,5 %) та Росією (0,4 %).

Вчетверте, світова тенденція щодо розвитку глобальних ланцюжків створення вартості. Глобальні ланцюжки створення вартості є сучасними формами виробничо-збутових відношень, які пов'язують підприємства різних країн світу. Залучення національних товаровиробників до таких ланцюжків надає можливості для входження в нові глобальні виробничі структури і, як наслідок, – вдосконалення виробничих процесів та продуктів на інноваційній основі.

В-п'яте, в умовах неоіндустріалізації все більше значення в економічному розвитку набуває формування промислових кластерів. Успіхи одних компаній, пов'язаних між собою в рамках ланцюжка формування попиту, сприяють пожвавленню пов'язаних з ним компаній. Так, наприклад, в США це компанії, що працюють в галузі програмного і апаратного комп'ютерного забезпечення, в Японії – це електронна техніка і автомобілебудування. В Україні питаннями теоретичного та практичного характеру впровадження кластерних структур вже більше 15 років займається Міжнародна Фондація сприяння ринку (МФСР), м. Київ. На сьогодні в Україні діє 35 кластерів в різних регіонах країни. В контексті вищезазначених особливостей, притаманних неоіндустріалізації, сформуємо їх вплив на зміну чинників ціноутворення, що відображено в табл. 1.

Таблиця 1. Чинники ціноутворення в умовах неоіндустріальної економіки

Чинник, які впливають на формування ціни	Форма прояву чиннику в умовах неоіндустріальної економіки
1	2
Витрати	Матеріальні витрати лежать в основі формування вартості товару. Поряд з цим виникає система трансфертного ціноутворення, яка сприяє формуванню надприбутків у ТНК та перетіканню капіталів з однієї країни в іншу
Конкуренція	Спостерігається використання різних методів ціноутворення в різних умовах конкурентної боротьби та типів ринків (монополія, олігополія, поліполія, монопсонія). Неоіндустріалізація не виключає паралельне існування інформаційного простору, в умовах якого спостерігається висока гнучкість у встановленні і зміні ціни. Крім того, на рівні конкурентної боротьби, швидкість освоєння інновацій стимулює виробництво і пропозицію нової продукції
Споживачі	На ринку B2B: конкурують за право володіння інноваційними технологіями, процесами, продуктами та товарами. На споживчому ринку: конкурують за право володіння товаром – новинкою або інноваційною послугою

1	2
Цінова чутливість та еластичність попиту	Цінова чутливість залежить від ступеня інноваційної активності підприємств. Чим вище витрати на інновації, тим швидше поширюється нова продукція і вище попит на неї
Державне регулювання	Держава контролює і регулює ціни за рахунок прямого і непрямого втручання. Особливо це є необхідним у сфері податкового законодавства та трансфертного ціноутворення
Рівень каналів розподілу товарів і послуг	За рахунок інноваційної активності підприємства, кількість учасників в каналі розподілу може бути мінімальною, що сприятиме зниженню ціни на товар. В разі прямих продажів посередники відсутні взагалі

Таким чином, внаслідок трансформаційних зрушень та економічного розвитку здійснюється постійна зміна проявів чинників ціноутворення.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. О. Г. Осауленка. – К.: Август Трейд, 2012 – 559 с.
2. Налоговый кодекс Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/ru/legislation/kodeks/1349.html>
3. Закон України № 2515 «Про внесення змін до Податкового кодексу України стосовно правил трансфертного ціноутворення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/ru/legislation/kodeks/1349.html>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В РИНКОВИХ УМОВАХ

К. е. н. Дяченко Л. А.

ВНКЗ ЛОР «Львівський медичний коледж імені А. Крутинського», Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ РЕІНЖИНІРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У ПІДПРИЄМСТВАХ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА

Світова економічна криза вплинула на діяльність усіх галузей національної економіки, в тому числі, на діяльність підприємств санаторно-курортного господарства. Фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на діяльність підприємств санаторно-курортного господарства зумовлюють необхідність впровадження у них різних змін. До доцільних змін належать також зміни у бізнес-процесах підприємств санаторно-курортного господарства. Впровадження реінжинірингу бізнес-процесів у підприємствах санаторно-курортного господарства є одним із напрямів їх ефективного розвитку та конкурентоспроможності в сучасних умовах розвитку національної економіки.

Деякі вчені [1, с. 496] вважають, що «реінжиніринг – це пошук і впровадження радикальних змін в діяльності компанії для досягнення прориву». Вчений-економіст Г. І. Кіндрацька, стверджує, що «реінжиніринг – це фундаментальне переосмислення та радикальна перебудова ділових процесів з метою досягнення істотного їх поліпшення» [2, с. 284]. Твердженням науковця С. І. Голованя є те, що «реінжиніринг бізнес-процесів, розглядається як «перетворення бізнесу» в залежності від використовуваних умов зовнішнього середовища» [3, с. 122]. Сутність «реінжинірингу бізнес-процесів» визначає його цінність щодо отримання додаткових конкурентних переваг, лідерства на ринку, а значить підвищення конкурентоспроможності і прибутковості підприємства, подолання кризи. Реінжиніринг (реінжиніринг бізнес-процесів) – це докорінна перебудова всіх аспектів діяльності підприємства з метою досягнення головних цілей: щодо зниження витрат; підвищення якості товарів чи послуг; рівня сервісу; швидкості реагування на зовнішні та внутрішні впливи; істотного поліпшення діяльності та фінансових результатів; підвищення продуктивності. Існує три головних умови, коли найкраще впроваджувати реінжиніринг бізнес-процесів: 1) коли підприємство санаторно-курортного господарства знаходиться в стані кризи, яка виражена у дуже високому рівні витрат, відмові споживачів від продуктів (послуг) підприємства, фінансовій кризі, зниженні платоспроможності

населення тощо; 2) коли підприємство санаторно-курортного господарства оцінює власну поточну ситуацію стосовно ефективності господарської діяльності як задовільною, але прогнози її діяльності на майбутнє є несприятливими; 3) коли здійсненням «реінжинірингу бізнес-процесів» можуть займатися більш успішні підприємства санаторно-курортного господарства, швидкозростаючі і агресивні. Застосування реінжинірингу бізнес процесів у таких ситуаціях є ідеальним варіантом ведення бізнесу. Коли саме найкраще впроваджувати реінжиніринг бізнес процесів у підприємствах санаторно-курортного господарства то пропонується таке: ініціатива «зверху», коли реінжиніринг бізнес-процесів ініціює керівник підприємства або ініціатива «знизу», коли ініціатором виступає сам персонал.

Позитивним моментом ініціативи «зверху» є зацікавленість вищого керівництва підприємства у проведенні змін. Позитивним моментом ініціативи «знизу» є те, що проведення змін все-таки відбувається, але не у всіх підрозділах, не по всіх напрямках діяльності. Ідеальним початком проведення реінжинірингу бізнес-процесів є перетинання обох ініціатив: «зверху» та «знизу». До зазначених вище умов, коли саме необхідно впроваджувати процеси реінжинірингу у підприємствах санаторно-курортного господарства, ще варто керівникам таких підприємств звернути увагу на процеси диференціації та позиціонування товарів та послуг, які ними пропонуються.

Диференціація – конкурентна стратегія, у відповідності до якої компанія виробник добивається сприйняття споживачами своїх товарів і послуг як унікальних [4, с. 826]. Позиціонування – це дії по розробці пропозиції компанії і її іміджу, направлені на те, щоб зайняти особливе місце у створенні цільової групи споживачів. Його мета – розмістити торгову марку у свідомості споживачів так, аби підприємство отримало від цього максимальну вигоду [5, с. 336]. Слід зазначити, що позиціонування послуг на ринку санаторно-курортного господарства – це комплексна маркетингова розробка і створення їхнього іміджу так, щоб він у свідомості покупця гідно відрізнявся від послуг конкурентів. До споживачів необхідно донести інформацію про те, що дані послуги є високоякісні, мають ціннісну складову загалом, що цим послугам можна надати також індивідуалізовану ціннісну складову відповідно до стану здоров'я кожного конкретного споживача. Наприклад, послуги по оздоровленню суглобів або по чищенню судин людини, які здійснюються за оновленою методикою попередньої діагностики стану здоров'я конкретної людини та на основі отриманих результатів розробка індивідуалізованого підходу до процесу лікування суглобів чи судин, з врахуванням стандартів надання таких послуг. Підприємства санаторно-курортного господарства, в силу існуючих умов конкуренції, як міжгалузевої, так

і внутрігалузевої, при реінжинірингу бізнес-процесів повинні впроваджувати різні зміни. Ці зміни повинні стосуватися переосмислення та перебудови ділових процесів, відповідно до оцінки стану в якому знаходиться підприємство, а також «перетворення бізнесу» в залежності від умов, зовнішніх та внутрішніх, в яких перебуває конкретне підприємство та яким властиво змінюватись в часі. Впровадження реінжинірингу бізнес-процесів у підприємствах санаторно-курортного господарства створює для них додаткову можливість щодо більш ефективного власного розвитку та конкурентоспроможності в сучасних умовах розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Аакер Д. А. Стратегическое рыночное управление / Д. А. Аакер. – СПб.: Питер, 2002. – 542 с.
2. Кіндрацька Г. У. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / Г. У. Кіндрацька. – К.: Знання, 2006. – 366 с.
3. Головань С. И. Бизнес-планирование: учеб. пособ. / С. И. Головань. – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 230 с.
4. Дафт Р. Л. Менеджмент / Р. Л. Дафт; пер. с англ. В. Вольский. – 2-е изд. – СПб.; М.; Х.; Мн.: Питер, 2002. – 829 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг – Менеджмент / Ф. Котлер, К. Келлер. – СПб.: Питер, 2008. – 814 с.

Д. е. н. Скляр Г. П.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна

РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ НА ЗАСАДАХ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сфера туризму є одним із можливих джерел соціально-економічного розвитку України. Туризм як важлива компонента в структурі соціальної економіки повинен слугувати сутнісному розвитку людини, яка самореалізується в процесі усвідомленого господарювання як виробництва життя (Г. В. Задорожний). На нашу думку, принцип служіння економіки людині, а не навпаки, відповідає соціальній направленості туристичного бізнесу, визначає соціально-відповідальну поведінку його суб'єктів на засадах партнерства.

Реалізації соціальної направленості туристичного бізнесу сприяє використанню підходу «партнерства» з клієнтами, суб'єктами господарювання, органами державної влади, місцевого самоврядування, недержавними організаціями, працівниками туристичних підприємств. Наявність розвинених відносин партнерства є характерним для сучасної економіки змішаного типу, у т.ч. між державою і приватним сектором. Сфера туризму характеризується наявністю значної кількості підприємств, організацій, установ різних форм власності з абсолютно переважаючою часткою підприємств приватної форми власності.

У країнах, що є лідерами у туристичній сфері, накопичено багатий досвід застосування державою різноманітних інструментів мотивації розвитку туристичної діяльності. Тому в Україні, де власний досвід державного регулювання туристичного бізнесу пов'язаний переважно з розробкою стратегій, програм розвитку, тощо, важливим є застосування сучасних механізмів взаємодії влади і бізнесу, властивих сусіднім країнам. Тобто, на нашу думку, важливим є подальший аналіз розвитку відносин як державно-приватного, так і міждержавного партнерства в контексті опанування європейського досвіду. Дослідження нами проблем функціонування і розвитку туристичних інформаційних центрів (ТІЦ) в Польщі (м. м. Краків, Вроцлав, Познань), Чехії (м. Прага), Австрії (м. Відень), Угорщина (м. Будапешт) дозволило виділити при аналізі 2 їх групи. Перша спеціалізується на наданні безкоштовних інформаційних послуг щодо закладів розміщення, ресторанного господарства, музеїв (довідники, карти, проспекти тощо) з метою залучення туристів на об'єкти міста в інтересах всієї територіальної громади. Друга група ТІЦ вирішує власні інтереси, надаючи відповідний спектр послуг туристам (трансфер, проживання, забезпечення квитками на спортивні заходи, в театри, на концерти, залучає до екскурсій тощо) на комерційній основі. В Україні поширюється практика створення ТІЦ з використанням європейського досвіду (наприклад, м. Львів, Закарпатська область). В останньому регіоні створена мережа туристичних інформаційних центрів Закарпаття та сувенірних магазинів «Скарби Закарпаття» завдяки реалізації проекту «Управління транскордонними дестинаціями в Закарпатській області та Саболч-Сатмар-Березькому регіоні Угорщини», що впроваджується Центром українсько-угорського регіонального розвитку в рамках Програми прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2007–2013 і співфінансується Європейським Союзом через європейський інструмент сусідства та партнерства. Таким чином, розвиток відносин міждержавного і державно-приватного партнерства дозволяє створювати в Україні мережу туристичних інформаційних центрів як об'єктів туристичної інфраструктури в регіонах з використанням європейського досвіду.

В умовах глобалізації посилюється конструктивна роль розвитку туризму як чинника міжцивілізаційної взаємодії. Аналізуючи різні аспекти партнерства цивілізацій (соціодемографічні, енергоекологічні, технологічні, економічні), сучасний російський дослідник Ю. В. Яковець наголошує на необхідності цивілізаційного наповнення туризму, розвитку специфічної цивілізаційної його форми [3, с. 318]. Тобто, відносини партнерства охоплюють сферу туризму на різних рівнях взаємодії.

Аналіз динаміки ринку освітніх послуг та ринку праці свідчить про перспективність підготовки кадрів для індустрії гостинності, інноваційний характер розвитку туризму. Аналіз навчальних планів і організації практичної підготовки студентів в європейських вищих навчальних закладах, зокрема Швейцарії і Польщі, що готують фахівців для сфери гостинності, туризму, рекреації, готельного і ресторанного бізнесу тощо дозволив виявити загальну направленість навчання на формування практичних навиків, використання компетентнісного підходу до організації навчального процесу. За оцінками експертів, представників топ-менеджменту провідних вітчизняних туроператорів, вищі навчальні заклади повинні готувати фахівців з напряму підготовки «Туризм» з доброю загальною ерудицією; вмінням розмовляти на кількох іноземних мовах; з нормальною комп'ютерною грамотністю; розвинутим економічним мисленням; глибокою психологічною підготовкою, вмінням спілкуватися з клієнтами. Цьому сприяє, на нашу думку, створення при кафедрі туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ у 2013 р. туристичного інформаційного центру, центру паломницького і цивілізаційного туризму, науково-дослідної лабораторії «Гостинність». На нашу думку, діяльність вказаних інноваційних об'єктів кафедри туристичного та готельного бізнесу сприятиме розвитку партнерських відносин кафедри з суб'єктами господарювання сфери туризму, посиленню практичної підготовки викладачів і студентів в процесі реалізації спільних інноваційних проектів, виконання практичних завдань на реальних матеріалах, організації навчальної, виробничої та переддипломної практики, закордонного стажування тощо.

Таким чином, реформуванню сфери туризму в Україні сприяє широке запровадження європейського досвіду розвитку відносин відповідального партнерства як компоненти соціального капіталу, поєднання довіри та відповідальності у формі міжцивілізаційного, міждержавного, соціального, державно-приватного, внутрішньокорпоративного партнерства.

Список використаних джерел:

1. Скляр Г. П. Сучасний досвід розвитку туристичних інформаційних центрів на засадах партнерства / Г. П. Скляр // Теорія і практика забезпечення ефективного розвитку суб'єктів ринку: матер. II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції, 30 листопада 2013 р. – Полтава: Інтер Графіка, 2013. – С. 94–95.
2. Скляр Г. П. Туристичний бізнес у структурі соціальної економіки: інвестиційні аспекти розвитку / Г. П. Скляр // Contemporary trends in the hotel industry and international tourism – Poznan: Scientific Publishing of The Akademy of Hotel Management and Catering Industry, 2013. – С. 101–103.
3. Яковец Ю. В. Глобальные экономические трансформации XXI века / Ю. В. Яковец. – М.: Экономика, 2011. – 382 с.

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

<i>Азизов Г. С., Миргородская Л. А.</i> Анализ экономик Украины и Польши на основе национальных счетов.....	3
<i>Алпатова Э. С.</i> Экономическая модернизация в России и условия ее реализации	6
<i>Борейко В. І.</i> Концептуальні підходи до управління національною економікою в післякризовий період	8
<i>Варцаба В. І.</i> Теоретичні основи гармонізації цілепокладання регіональних складових національної економіки в умовах інтеграції до Європейського економічного простору	11
<i>Власенко Є. Ю.</i> Оптимізаційна модель використання коштів золотовалютних резервів	14
<i>Горобець І. Ю.</i> Напрями реалізації програм секторальної бюджетної підтримки в умовах інтеграції до Європейського економічного простору та співпраці Україна – ЄС	16
<i>Іляш О. І.</i> Першочергові завдання соціальної політики Львівської області в умовах інтеграції України до Європейського економічного простору	18
<i>Каничурова К. В.</i> Розвиток транскордонного співробітництва в умовах інтеграції до Європейського економічного простору	23
<i>Орел Ю. Л.</i> На схід чи на захід? Проблеми формування механізму державного регулювання зовнішньої політики України з урахуванням потреб розвитку національної економіки	25
<i>Семеншин Х. М., Лісова Т. А.</i> Розвиток сільських територій в контексті вдосконалення адміністративно-територіального устрою України	28
<i>Ситник Н. С.</i> Система модернізації трудового потенціалу сфери товарного обігу України	31
<i>Станкевич А. А.</i> бюджетное регулирование экономики АР Крым	34

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

<i>Аксюков С. М.</i> Особливості взаємодії Міністерства доходів і зборів з Кабінетом Міністрів України у сфері публічного адміністрування економіки	36
<i>Завадських Г. М.</i> Аналіз конкурентних переваг Запорізької області.....	39
<i>Яковлева О. М., Сабінова І. Ю.</i> Фінансовий ринок та його роль в економіці	41

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ БІЗНЕСОВИХ СТРУКТУР ТА СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

<i>Березін О. В.</i> Підприємства торгівлі: господарювання в умовах зовнішнього середовища.....	43
<i>Бець М.Т.</i> Управління товарним асортиментом державних лісогосподарських підприємств на засадах контролінгу	46
<i>Вишневська М. К.</i> До питання щодо сучасних форм організаційних структур управління.....	49
<i>Вісин О. О.</i> Сфера відповідальності Держгірпромнагляду у здійсненні державного ринкового нагляду	52
<i>Давидов О. І.</i> Формування вартості підприємств у трансформаційній економіці.....	55
<i>Кобаль І. О.</i> Сучасні інструменти управління вартістю підприємства	57
<i>Кулиняк І. Я., Глянцева О. І.</i> Прикладні аспекти оцінювання виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості Львівщини	62
<i>Луцак Р. Л., Дульдїєр Д. С.</i> Прогнозування капіталу як інструмент механізму управління підприємством	64
<i>Моргун Г. В.</i> Ідентифікація функціональних завдань стратегічного контролінга.....	67
<i>Полюшкіна Д. А.</i> Теоретичні аспекти процесу адаптації персоналу на підприємстві	69

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ ОСВІТНІХ ПРОДУКТІВ

<i>Бритченко І. Г., Евич Ю. Ю.</i> Повышение эффективности продвижения отечественных образовательных продуктов в среде Интернет	72
<i>Мамонтова Е. В.</i> Этика становление «нового» поколения как базисного элемента развития общества и отражения социокультурных преобразований в стране	75
<i>Молина Е. В.</i> Модернизация института образования и формирование экологических компетенций.....	77
<i>Синюк Т. Ю., Лобахин А. А.</i> Дефиниция заинтересованных сторон рынка образовательных услуг в условиях модернизации системы образования.....	81
<i>Сокаль В. А.</i> Проблеми модернізація вищої освіти України	85

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

<i>Бритченко І. Г., Редька С. І.</i> Потенціал інноваційного розвитку національної банківської системи.....	89
<i>Василенко В. Н.</i> К вопросу о модернизации некоторых элементов налоговой системы Украины.....	91
<i>Дробини Л. В., Карпенко Ю. В.</i> Інноваційні підходи у формуванні кадрової політики підприємств торгівлі.....	94
<i>Князевич А. О.</i> Інноваційна інфраструктура в економіці знань.....	98
<i>Крайчук О. В.</i> Циклічність інноваційного розвитку економіки в епоху глобалізації.....	100
<i>Маргіта Н. О., Маргіта М. В.</i> Особливості інноваційно-інвестиційної політики України на сучасному етапі.....	103
<i>Плисюк Т. Г.</i> Венчурна діяльність як необхідний атрибут модернізації економіки.....	105

ЗВ'ЯЗОК НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗІ СВІТОВИМИ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ТЕНДЕНЦІЯМИ

<i>Тубальцева Н. П.</i> Деякі аспекти модернізації національної економіки.....	108
<i>Чукурна О. П.</i> Зміна факторів маркетингового ціноутворення в умовах переходу до неоіндустріалізації.....	110

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В РИНКОВИХ УМОВАХ

<i>Дяченко Л. А.</i> Впровадження реінжинірингу бізнес-процесів у підприємствах санаторно-курортного господарства.....	114
<i>Скляр Г. П.</i> Реформування сфери туризму на засадах відповідального партнерства в умовах євроінтеграції.....	116

Наукове видання

Мови видання: українська, російська

Збірник наукових праць

I Всеукраїнської науково-практичної конференції

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ:
РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ, БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ»

Полтава • 30–31 січня 2014 року

Окремі доповіді друкуються в авторській редакції

Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Відповідальний редактор Біла К. О.

Технічний редактор Єнішко М. Г.

Оригінал-макет Єнішко М. Г.

Здано до друку 03.02.14. Підписано до друку 06.02.14.

Формат 60x84¹/₁₆. Спосіб друку – різнограф.

Ум. др. арк. 7,40. Тираж 100 пр. Зам. № 0214-01.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 3618 від 6.11.09р.

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.

Поштова адреса: Україна, 49087, м. Дніпропетровськ, п/в 87, а/с 4402

тел. +38 (067) 972-90-71

www.confcontact.com

e-mail: conf@confcontact.com

